

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

2020

Bc. Filip Rozehnal

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Filip Rozehnal

**Dítě s nadváhou jako literární hrdina
v současné četbě dětí a mládeže**

Olomouc 2020

Vedoucí práce: Mgr. Jana Sladová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Jany Sladové, Ph.D.,
a že jsem uvedl všechny použité prameny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce Mgr. Janě Sladové, Ph.D., za cenné rady a konstruktivní připomínky, vstřícnost, ochotu, trpělivost a věnovaný čas.

Obsah

Obsah	1
Úvod	2
1 Aktuální témata v moderní literatuře pro děti a mládež	4
1.1 Próza s dětským hrdinou	5
1.2 Próza s dívčí hrdinkou	6
1.3 Próza s chlapeckým hrdinou a dívčí hrdinkou v současnosti	8
2 Dětská nadváha v kontextu vývojové psychologie	11
2.1 Mladší školní věk	11
2.2 Starší školní věk (dospívání)	11
2.3 Sebepojetí dětí a dospívajících	12
2.4 Body image dospívajících	14
2.5 Nadváha a obezita	16
3 Dítě s nadváhou jako téma literatury pro děti a mládež	20
3.1 Stanislav Rudolf: <i>Metráček</i> (1969)	20
3.2 Joanne Kathleen Rowlingová: <i>Harry Potter</i> (1997)	23
3.3 Christine Nöstlingerová: <i>Markétka</i> (2000)	27
3.4 Mikäel Ollivier: <i>Život k sežrání</i> (2008)	30
3.5 Jiří Holub: <i>Kolik váží Matylda</i> (2009)	32
3.6 Kody Keplingerová: <i>Otka</i> (2010)	35
3.7 C. D. Payne: <i>Brenda Veliká</i> (2013)	37
3.8 Rainbow Rowellová: <i>Eleanor & Park</i> (2014)	40
3.9 Julie Murphyová: <i>Knedlíček</i> (2015)	42
3.10 Oldřiška Ciprová: <i>Zhubni a nezblbni!</i> (2016)	46
3.11 Becky Albertalliová: <i>Podělaným navrch</i> (2017)	48
3.12 Některé společné rysy v představených příbězích	50
3.13 Dítě s nadváhou v dalších titulech	51
4 Didaktické využití vybraných beletristických textů	56
4.1 Stanislav Rudolf: <i>Metráček</i> (plán vyučovací hodiny)	57
4.2 Christine Nöstlingerová: <i>Markétka</i> (plán vyučovací hodiny)	60
4.3 Mikäel Ollivier: <i>Život k sežrání</i> (plán vyučovací hodiny)	62
4.4 Julie Murphyová: <i>Knedlíček</i> (plán vyučovací hodiny)	64
4.5 Oldřiška Ciprová: <i>Zhubni a nezblbni!</i> (plán vyučovací hodiny)	67
4.6 Další náměty pro práci se zmíněnými tituly	70
Závěr	74
Prameny a literatura	75
Elektronické zdroje	79

Úvod

Prvotním impulzem k napsání této práce byla skutečnost, že se problematice dětských postav s nadváhou dosud nevěnovala dostatečná pozornost. V současné době se do popředí zájmu dostávají témata, která dosud stála na okraji. Ať už jde o filmovou tvorbu (*Těžké váhy*, 1995), televizní seriál (*My Mad Fat Diary*, 2013), divadlo (muzikál *Hairspray*, 1988) nebo literaturu. Ve všech oblastech umění dnes najdeme hrdiny, kteří nemají běžnou hmotnost. Problém představuje především nadváha u dětí a dospívajících, která může mít výrazný vliv na jejich budoucí život nejen po fyzické stránce, ale také duševní či sociální. Je čím dál rozšířenější, není tedy divu, že se dostala také do literatury pro děti a mládež, proto se budeme věnovat právě tomuto tématu. Kromě příběhu s dětským hrdinou, na nějž se zaměříme v této práci, se takový hrdina vyskytuje i v pohádkách (*O Otesáncovi*) nebo literatuře pro dospělé (*Tlustá tak akorát* od Michaly Jendruchové). Vývojovou tendencí rozvíjející se v aktuální literatuře je také spojování různých literárních žánrů, nejčastěji je to například příběh s dětským hrdinou a fantasy. Také tento aspekt bude v této práci zohledněn.

Toto téma jsme zvolili zejména proto, že dříve se děti s nadváhou vyskytovaly ve školních kolektivech spíše ojediněle, dnes tomu již tak vůbec není. Počet takových školáků neustále vzrůstá, a to celosvětově. Proto je dobře, že se tento jev zařazuje i jako téma do literatury intencionální nebo neintencionální. Čtenáři s korpulentnějšími rozměry mohou v příbězích najít situace, s nimiž se ztotožní a právě to jim může pomoci v jejich hledání své identity. Recipienti, kteří mají ideální váhu a nikdy s ní neměli žádný problém, mohou obohatit svůj pohled na svět právě tímto směrem a naučit se tak větší empatii při jednání s takovými lidmi, budou totiž vědět, čím procházejí a jak se cítí. Děti školního věku díky tomu rozvinou v teoretické rovině své soft skills, které jsou aktuálně velice žádané.

Někdy se téma nadváhy stane hlavním tématem knihy, jindy se o něm spisovatelé zmiňují pouze okrajově, často také v příbězích takoví hrdinové vystupují, ale není jim věnována pozornost. Všechny tyto možnosti v této práci zohledníme. Není možné postihnout všechny příběhy, které za celou dobu existence literatury vznikly, a proto náš výběr bude ovlivněn subjektivní preferencí a tím, zda byla kniha přeložena do češtiny, jelikož bereme v úvahu, že dětské recipienti raději zvolí český text než ten v původním znění.

Cílem této diplomové práce je přinést stručný přehled knih pro děti a mládež, v nichž se jejich autoři věnovali životu jedinců s nadváhou, a vytvořit náměty pro využití těchto textů v edukačním procesu k rozvoji průřezových témat a prevenci před šikanou těchto dětí. Veškeré texty jsou vhodné spíše pro druhý stupeň základní školy.

Diplomová práce se skládá ze čtyř částí. V první kapitole si představíme literaturu pro děti a mládež, přiblížíme si zejména příběh s dětským hrdinou a dívčí hrdinkou, jimiž se budeme zabývat nejvíce. Prostor bude věnován také současné podobě tohoto literárního žánru na českém knižním trhu.

Ve druhé kapitole se zaměříme na představení období školního věku a dospívání, přičemž se budeme více věnovat oblastem, které se projevují v intencionální literatuře. Některé aspekty zmíníme jen okrajově s ohledem na zaměření této diplomové práce. Následně budeme věnovat pozornost nadváze a obezitě, jejich dopadu na zdraví mladého člověka z různých úhlů pohledu.

Třetí kapitola bude zaměřena na analýzu konkrétních titulů, v nichž se objevuje dětský hrdina s nadváhou. Budeme sledovat několik aspektů života s tímto handicapem. Zastavíme se u jejich body image a osobnostní charakteristiky, protože i tito jedinci mají určité vlastnosti společné, jinými se od sebe výrazně odlišují, dále u jejich vztahu k pohybu, nakonec také u jejich začlenění do společnosti a jejich vztahů s okolím. Zvolíme knihy jak z české, tak ze zahraniční literatury. Naším dílčím cílem je ukázat, že se tomuto tématu nevěnoval pouze Rudolfův *Metráček*, ale také jiné tituly. Pro analýzu si vybereme vždy jednu výraznější postavu, poté u několika rozsáhlejších příběhů ještě krátce představíme další hrdiny s nadváhou, kteří se v nich objevují.

Čtvrtá a závěrečná kapitola bude obsahovat pět plánů vyučovacích hodin, v nichž hlavní úlohu bude mít text z umělecké literatury. Jejich struktura bude odpovídat fázím kritického učení. Ukázky budou vybrány tak, aby byly zohledněny různé pohledy na námi zvolenou problematiku. Kromě nich uvedeme náměty pro práci s dalšími knihami, které jsme přiblížili ve třetí kapitole této práce. Samotná realizace již závisí na samotných pedagogích a na jejich schopnosti aplikovat úryvky do samotného procesu učení. Využitelnost literatury pro děti a mládež je nepřehledná a dnešní nabídka nabízí celou řadu nových textů. Učitel má tedy velký prostor k tomu, aby využil přesně to, co potřebuje a vybrat určité vypravování pro daný problém, který právě řeší ve školním prostředí. Jedním z nich může být například šikana dětí s nadváhou, a proto oceňujeme, že i tento jev nalézáme v intencionální literatuře.

1 Aktuální témata v moderní literatuře pro děti a mládež

Vala tvrdí, že „každé literární dílo začíná žít vlastním životem v tom okamžiku, kdy je zveřejněno. Stává se „obecným majetkem“, součástí dějin kultury, a je spojeno s interpretací, výkladem. Zdá se, že nejdůležitější pro pochopení díla je jeho obsah. V prvním plánu to tak vždy může vypadat.“¹ Důležitou součástí by však měla být také interpretace.

Literatura pro děti a mládež je tradičně charakterizována jako „literatura přímo adresovaná dětem a mládeži; v širším pojetí též jiné literární texty, které přijímají jako svou četbu.“² Mocná dále uvádí, že je pro ni typická přístupnost a přitažlivost pro recipienty nižších věkových kategorií, zpravidla ve věku od tří do šestnácti let. Rozlišují se dva druhy literárních textů podle jejich zamýšleného příjemce. Intencionální díla jsou taková, která jsou dětem a mládeži adresovaná záměrně, jsou s nimi spojeny rovněž další atributy (například podtitul, edice nebo nakladatelství). Příkladem takové literatury je knižní série *Harry Potter* od Joanne Kathleen Rowlingové. Oproti tomu díla neintencionální jsou původně určena dospělým, druhotně se však přesunula do dětské četby. Román *Bylo nás pět* od Karla Poláčka je typickým příkladem neintencionální literatury.

Některé žánry odpovídají specifickému věku dětského čtenáře. Předškolním recipientům ve věku tři až šest let jsou tradičně určena říkadla, leporela či obrázkové knihy. V četbě v mladším školním věku nalezneme především autorské pohádky nebo komiks, ve školní literární výchově jsou dále zastoupeny rytmičké verše, pověsti nebo krátké povídky ze života dětí. Starší školní věk, od jedenácti do patnácti let, přesouvá svou pozornost k dalším žánrům, mezi nimiž nechybí dobrodružný román, próza s chlapeckým hrdinou i dívčí hrdinkou, fantasy, naučná beletrie anebo literatura faktu.

Tematická vrstva literatury pro děti a mládež směřuje k předání pozitivních hodnot. Texty se týkají postavení dítěte ve společnosti a vzájemné reflexi dětí a dospělých. Jejich součástí v mnohých případech jsou také ilustrace, které zde mají větší váhu než v literatuře pro dospělé.

Literatura pro děti a mládež čerpá své žánry ze tří zdrojů. Mezi žánry, které jsou primárně určeny dětem a mládeži, patří například říkadlo, autorská pohádka a próza s dětským hrdinou. Dalším okruhem žánrů jsou ty, které přezvala tato literatura z folklorní a starověké

¹ Srov. VALA, Jaroslav. *Poezie, studenti a učitelé: recepce, interpretace, výuka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 11.

² MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 360.

literatury. Jako příklad si uveďme mýtus, epos, pohádku, pověst anebo bajku. Posledními jsou tzv. univerzální žánry literatury pro děti a mládež a literatury pro dospělé, mezi něž řadíme kupříkladu dobrodružnou prózu, prózu s dívčím nebo chlapeckým protagonistou, autorskou pohádku, poezii, drama, literaturu faktu, fantasy a sci-fi literaturu.³

V naší práci se budeme zabývat především prózou s dětským hrdinou a prózou s dívčí hrdinkou. Zmíníme se jak o příkladech intencionální, tak neintencionální literatury.

1.1 Próza s dětským hrdinou

Žánr literatury pro děti je považován za značně členitý a proměnlivý. Chaloupka k její variabilitě uvádí přirovnání, že „*dětská literatura je složitý, živý organismus.*“⁴ Próza s dětským hrdinou je spjata s určitým okruhem témat a motivů, jež vycházejí z pozice hrdiny a jeho roviny poznávání sebe v určitém prostoru a v časové určenosti (například sebeuvědomování dítěte, jeho hrdinství, překonávání existenčních problémů, osamocení, týrání dítěte, problémy spojené s dospíváním, začleňování do kolektivu, hodnoty přátelství, vztah mezi dospělým a dětským světem, život handicapovaného dítěte aj.).⁵

Próza určená dětem a dospívajícím je svými recipienty v mnoha případech ovlivňována do té míry, že její autoři bývají monotematictí a plní jejich přání jedinou její variantou. Nejčastěji se jedná o dobrodružnou, humoristickou nebo prózu s dívčí hrdinkou. Například Stanislav Rudolf tvořil výhradně šablonovité příběhy pro dospívající čtenářky. Spisovatel také může vytvořit sérii příhod hlavních postav, jako příklad si uveďme Steklačovu knižní řadu o *Boříkovi*.⁶

Próza s dětským hrdinou je „*závislá na postavení dítěte ve společnosti a na vhledu dospělých (rodičů, pedagogů, psychologů, autorů a mediálních tvůrců) na jeho svět, ale i na tom, jak dítě vnímá svět a sebe sama v něm (a zpětně na reflexi tohoto dětského pohledu dospělými).*“⁷ Autoři těchto literárních děl obvykle zahrnují do své tvorby všechny jeho aspekty, ale promítají do ní i své vlastní vzpomínky na dětství, svou čtenářskou zkušenost

³ Srov. MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 361 - 362.

⁴ CHALOUPKA, Otakar. *Próza pro děti a mládež: její otázky, působení a perspektivy*. Praha: Albatros, 1989, s. 204.

⁵ Srov. ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006, s. 32.

⁶ Srov. Tamtéž, s. 28.

⁷ Tamtéž, s. 28.

i představu o intencionální literatuře.⁸

„Příběhová próza pro děti vychází z civilních situací a sociálního prostředí dětského života moderní doby, z partnerského poměru vypravěče k dětskému čtenáři.“⁹ Dětský pohled na život má jisté kouzlo naivity, která umožňuje mladému čtenáři poznávat v něm něco z vlastních zkušeností a zážitků. Autor může být díky tomu přítomen v pozadí děje.¹⁰

1.2 Próza s dívčí hrdinkou

Próza s dívčí hrdinkou je charakteriována jako „žánr populární literatury určený dospívajícím dívkám a mající emotivním příběhem napomoci procesu jejich osobnostního zrání.“¹¹ Zaměřuje se na problematické období jejich dospívání, na zmatky provázející vztah dívek k životu. Čtenáři sledují rozvoj jejich osobnosti v konfrontaci s rodiči, pedagogy, ale i s kolektivem vrstevníků nebo s širším společenským prostředím. V českém prostředí se vyskytovaly již v národním obrození, od té doby vždy patřily k žádaným a hojně čteným knihám.

Tento literární žánr nemá jednotnou terminologii, nalezneme proto různá označení pro tentýž druh literatury, a to například termíny dívčí literatura, dívčí román, román pro dívky, dívčí četba aj.¹²

Próza s dívčí hrdinkou bývá tradičně řazena k triviální a brakové literatuře, která nabízí svým čtenářům zábavu, bezprostřední citový zážitek, vzrušení, vlastní projekci do ideálního vzoru a dobrodružně-romantické děje, iluzivní náhražku za všední život a nenáročné čtení. Jelikož je určena dospívajícím dívkám, těží z jejich vývojové nedostatečnosti, tíhnutí k harmonii, humoru i happyendu. V takových textech jsou záměrně opomíjeny úvahové, výkladové a popisné pasáže s ohledem na nízké literární a jazykové kompetence svých recipientů.¹³ Umělecká kvalita próz s dívčí hrdinkou měla svůj vrchol, když se ve své výstavbě přibližovala vysoké literatuře pro dospělé čtenáře. Některé z těchto

⁸ Srov. ČENKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006, s. 28.

⁹ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 364.

¹⁰ Srov. HOLEJŠOVSKÁ-GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež ve srovnávacím žánrovém pohledu*. Praha: SPN, 1984, s. 123.

¹¹ MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 114.

¹² Srov. SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000, s. 3.

¹³ Srov. TOMAN, Jaroslav. *Trivialita a kýč v literatuře pro děti a mládež*. Brno: CERM, 2000, s. 4.

knih v jejím kontextu dokonce vznikaly.¹⁴

Typickými hrdinkami jsou nezdárné uličnice se „zlatým srdcem“, které se díky cílevědomé výchově a rostoucím zkušenostem stávají kultivovanými ženami. Dalším typem těchto postav jsou „ošklivá káčátka“, jež rozvinou své skryté nadání a vypracují se v úspěšné osobnosti. Zásadní pro jejich vývoj je prožití své první lásky.¹⁵

V devadesátých letech dvacátého století na českém knižním trhu došlo k nadměrnému vydávání příběhů s dívčí hrdinkou. Reedice se dočkaly prvorepublikové tituly (například Jaromíra Hüttlová), vznikala nakladatelství specializovaná na dívčí četbu. Mnoho titulů mělo typické znaky pokleslé četby. Objevovala se u nich křiklavá obálka (i v podobě fotokoláže), typický název (často obsahující dívčí jméno či primitivně naznačující děj). Námět, postavy, kompozice i jazyk těchto knih jsou podřízeny známým schématům, které se opakují napříč dívčí literaturou. Autoři se snažili zobrazit život soudobé mladé generace, a proto se nevyhýbali užívání nespisovného jazyka.

Mezi takové české autorky příběhů s dívčí hrdinkou bychom mohli zařadit Věru Řeháčkovou, Janu Smetanovou, Zuzanu Franckovou, Evu Schmidtovou nebo Lenku Lanczovou.

Druhou skupinu tvořila díla spisovatelů, kteří publikovali již před rokem 1989. Poetika jejich knih se proměnila, přizpůsobili se knižní poptávce nové doby.¹⁶ Autoři starší generace přechází od problémů s láskou, volbou povolání, hledání vztahů s rodiči, k novým tématům (kupříkladu k horoskopům a osudovým předurčením v běžném životě).¹⁷ V jejich tvorbě je uplatňován princip „inovace a opakování“, jenž je jen zastírán aktuálními motivy (například homosexualita, narkomanie, promiskuita, handicap apod.). Převládá sentimentální antropocentrická poloha se zaměřením na city a vztahy, s náznaky humoru pouze v dialozích jednotlivých postav.¹⁸ Sieglová zdůrazňuje, že se pro ně stala typická kumulace řady epizodních situací, v kterých dominovaly nejrůznější překážky bránící hrdinům naplnění jejich ideálů. Chronologická kompozice je narušována retrospektivními epizodami, použitá ich-forma pomáhá identifikaci čtenáře s hrdinou. Všichni tito autoři rozvíjí psychologickou rovinu příběhů, usilují o zobrazení soudobého mladého člověka vyrovnávajícího se se svým dospíváním odlišně od předchozích let.

¹⁴ Srov. SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000, s. 14 - 17.

¹⁵ Srov. MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 114.

¹⁶ Srov. SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000, s. 14 - 17.

¹⁷ Srov. URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003, s. 143.

¹⁸ Srov. URBANOVÁ, Svatava. *Metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 1999, s. 58.

Do této skupiny autorů patřili například Karel Štorkán, Jarmila Dědková, Eva Bernardinová, Martina Drijverová, Jana Moravcová, Jarmila Mourková, Iva Procházková nebo Ilona Borská. V dalších kapitolách se zaměříme mimo jiné i na dílo Stanislava Rudolfa, který se řadí právě k těmto spisovatelům.¹⁹

1.3 Próza s chlapeckým hrdinou a dívčí hrdinkou v současnosti

Svatava Urbanová se pokusila o vymezení hlavních rysů literatury pro děti a mládež na počátku dvacátého prvního století. Uvedla například tvrzení, že knihy se často stávají artefaktem. Do původní české literatury se dostávají noví autoři, kteří přinášejí nový pohled na stejná témata. Vznikají také obrázkové knihy jako autorské projekty, tituly se vydávají současně i v jiných jazycích. Žánry a žánrové struktury již nejsou rozhodující, slouží spíše k orientaci. Více se klade důraz na modelový přístup, a to model směřující k přírodě, vesmíru nebo životu. V próze se přechází od zábavně-imaginativní větve k vedení vážných rozprav. Autoři se zajímají i o národní a historické pověsti a slavné historické osobnosti. Slábne vliv americké kultury, inspirace se nově hledá v britských nebo východoasijských zdrojích. Podstatné je rámcování, výběr, spojování a sledování antropologických, multikulturních i sociokulturních hledisek. Vzhledem k povaze této práce je nutné zmínit, že dochází k posunu od dívčích románů k literatuře pro adolescenty.

V knihách některých autorů nalezneme doznívající traumata z období totality. Pozoruhodným počinem je například kniha Petra Síse *Zed': Jak jsem žil za železnou oponou*. V podobě opožděných vydání vycházejí dříve zakazovaní autoři – Ivan Diviš, Ludvík Aškenazy aj.²⁰

Mezi rozšířené náměty české literatury pro děti a mládež publikované po roce 1989 se řadí problematika neúplné rodiny, jež se rozpadá v důsledku vzájemného odcizení a odluky partnerů, případně se může jednat o rodinu nefunkční, neschopnou dostát rodičovským povinností.²¹ Dále se spisovatelé věnovali sociálně patologickým jevům, které „mohou mít různou podobu – mohou postihovat sociální vztahy návyky člověka, jeho chování, mohou se projevat závislostí na ideologii, skupině či sektě. Může jít o kriminální činnost, gambling,

¹⁹ Srov. SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000, s. 14 - 17.

²⁰ Srov. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí: kontexty, problémy, trendy*. Praha: Obec spisovatelů, 2009, s. 19 - 20.

²¹ Srov. SLADOVÁ, Jana. *Umělecká literatura v procesu osobnostní a sociální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 27.

poruchy sexuality či rasovou nesnášenlivost.“²² U dětí a dospívajících se projevuje zejména násilí, šikana, kriminalita, delikvence, vandalismus, závislost na alkoholu, drogách nebo sociálních sítích. Po roce 1989 tedy došlo k detabuizování těchto témat.²³

V devadesátých letech dvacátého století se obnovil zájem o postavy, jež se dostali do těžkých situací jen proto, že měli jiný věk, pohlaví, národnostní či etnickou příslušnost, odlišovali se tělesně (nadváha, chudoba atd.) anebo psychicky (introvert, duševní porucha, aj.). Všichni měli problémy vyrovnat se se sebou samým, se svým okolím, popř. se svou budoucností. V příbězích s těmito postavami se nejvíce projevovala empatie, autorova schopnost se vžít do jejich situace a vidět svět z pohledu toho druhého.²⁴

Motivem, který se objevuje v intencionální literatuře častěji než dříve, je outsiderství. V průběhu vývoje literatury se mění jeho pojetí i funkce. Šubrtová uvádí, že ho chápeme především jako psychologický nebo sociální fenomén, jež se vztahuje k sociálnímu aspektu osobnosti, jejímu přijímání vnějším okolím i jejímu vlastnímu sebehodnocení.²⁵ „*Základným znakom outsidera je teda odlišnosť, inakosť (inosť) od spoločnosti, v ktorej se nachádza. Tá se prejavuje v rozličných verziách a rozlične pôsobí aj na jej nositeľov a aj na ich okolie (spoločnosť).*“²⁶ Dětský hrdina může svou jinakost vnímat a zároveň neztrácet schopnost aktivně vnímat svět a vyrovnat se s příčinou své pozice „na okraji“. Outsider však nemusí své postavení zvládat, může kvůli němu mít různé psychické problémy.²⁷

Příběhy s chlapeckým hrdinou a dívčí hrdinkou převážně vydávají například tato česká nakladatelství: Albatros, Argo, Cooboo nebo Yoli. Všechna se snaží předložit svým čtenářům netradiční příběhy, které je zaujmou. Neustále se překládají nové populární knihy ze zahraničí, zejména ze Spojených států amerických, což bylo před rokem 1989 nemyslitelné. Právě kvůli tomu je velice složité se zorientovat v dnešní nabídce. Do povědomí čtenářů se texty dostávají také díky svým filmovým adaptacím, ve stejné době se běžně

²² SLADOVÁ, Jana. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 31.

²³ Srov. Tamtéž, s. 31.

²⁴ Srov. BARIAKOVÁ, Zuzana. *Podoby outsiderstva v literatuře pro děti a mládež*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012, s. 18.

²⁵ Srov. ŠUBRTOVÁ, Milena. *Fenomén outsiderství ve vývoji prózy pro děti a mládež*. In: POLÁČEK, Jiří. *Cesty současné literatury pro děti a mládež: tradičnost - inovace: vědecká konference, 27. března 2002 v Brně*. Slavkov u Brna: BM Typo, 2003, s. 29.

²⁶ BARIAKOVÁ, Zuzana. *Podoby outsiderstva v literatuře pro děti a mládež*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012, s. 16.

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 16 - 17.

vydávají také jejich knižní předlohy s filmovými obálkami. Jako příklad si uveďme knihu *Den co den* od Davida Levithana, o níž se zmíníme ve třetí kapitole této práce.

Mezi české současné autory, kteří tvoří příběhy z dětského života, patří například Ivona Březinová, Daniela Fischerová, Alena Ježková, Daniela Krolupperová, Iva Procházková nebo Petra Soukupová. Většina ze zmíněných autorek získala prestižní české ocenění *Zlatá stuha*, udělované každoročně v různých kategoriích spisovatelům, překladatelům a ilustrátorům knih pro děti a mládež. Ze zahraničních autorů si zmiňme Becky Albertalliová, Josteina Gaardera, Johna Greena, Patricka Nesse, Uriho Orleva či Davida Walliamse.

Závěrem lze říci, že příběh s dětským hrdinou se dnes řadí k jednomu z nejvyhledávanějších a také nejčtenějších literárních žánrů mezi čtenáři mladšího a staršího školního věku.

2 Dětská nadváha v kontextu vývojové psychologie

2.1 Mladší školní věk

Střední dětství, které je také označováno jako mladší školní věk, je ohraničeno dvěma významnými mezníky v životě člověka, a to dosažením školní zralosti a nástupem puberty. Thorová ho člení do dvou časových období. Rané střední dětství trvá od šesti do devíti let. Pozdní střední dětství, označované také jako prepubescence, trvá od deseti do jedenácti, popř. dvanácti let. Počátkem středního dětství je nástup dítěte do školy.

Postava dítěte ztrácí svou dětskou zakulacenost, mění se proporcionalita hlavy a končetin oproti tělu. Růst postupuje pozvolným tempem. Pro střední dětství je charakteristický klid, změny jsou víceméně nevýrazné. Formuje se sebepojetí, genderová identita a postoje ke vzdělávání.²⁸ Tato fáze vývoje je zlatým věkem motorického učení. Tělesná síla a obratnost mají též vliv na postavení dětí v kolektivu.²⁹ Velmi se rozvíjí proces socializace, dítě si rozšiřuje okruh sociálních vztahů. Učí se zvládat své emoce, schopnost empatie nebo řešit konflikty.³⁰

V rámci kognitivních schopností si dítě více všímá detailů, výrazně mu roste slovní zásoba, zlepšuje se mu paměť. Je schopno úsudku, logických operací a flexibilního myšlení. Podstatné pro něj je hodnocení jak rodičů, tak třídního kolektivu.³¹

2.2 Starší školní věk (dospívání)

Přechodná doba mezi dětstvím a dospělostí se nazývá dospívání. Jedná se o období mezi desátým a dvacátým rokem života. Dochází v něm ke komplexní proměně osobnosti, a to somatické, psychické a sociální. Průběh dospívání se odvíjí od konkrétních kulturních i společenských podmínek, ze kterých vyplývají požadavky a očekávání společnosti ve vztahu k dospívajícím. Tato specifická životní etapa je prostoupena hledáním a přehodnocováním, v němž má člověk zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného společenského postavení a utvořit si subjektivně uspokojivou formu vlastní identity.³²

²⁸ Srov. THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015, s. 402.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 410.

³⁰ Srov. Tamtéž, s. 413.

³¹ Srov. PACHER, Petr. *Vývojová psychologie*. Praha: University of Applied Management, 2017, s. 63.

Vágnerová období dospívání rozdělila do dvou fází, a to na ranou a pozdní adolescenci.

Ranou adolescencí neboli pubescencí se označuje prvních pět let dospívání, tedy přibližně jedenáctý až patnáctý rok. Nejvýraznější změnou je tělesné dospívání, jež je spojeno s pohlavním dozráváním. Biologické zrání je podnětem pro další změny, které mohou úspěšně proběhnout pouze tehdy, pokud je na ně jedince dostatečně připraven. Probíhá také změna způsobu myšlení, dospívající už dokáže myslet abstraktně. Společně s ním se proměňuje jeho emoční prožívání.³³ Nejvíce znejistělou věkovou skupinou jsou dospívající ve věku dvanáct a třináct let, hlubší nejistota byla pozorována spíše u dívek.³⁴ Podstatný význam pro ně mají vrstevníci, s nimiž se většinou ztotožňují. V této fázi jedinci navazují přátelství, zažívají první lásky a experimentují s partnerskými vztahy. Pociťují snahu se od ostatních odlišit, upravují si jinak svůj zevnějšek, zkoušejí nový životní styl, pozměňují své zájmy či si vytvářejí nový žebříček hodnot. V závěru pubescence je čeká zásadní životní změna, ukončení povinné školní docházky a volba své profesní dráhy.

Pozdní adolescence je fází dalších pěti let života člověka, jde o dobu mezi patnáctým a dvacátým rokem věku. Je spojena s výraznějšími psychosociálními proměnami, rozvíjí se osobnost dospívajících a jejich sociální pozice. Dalším mezníkem bývá ukončení profesní přípravy, po níž jedinec nastupuje do zaměstnání anebo pokračuje ve studiu. V osmnácti letech dosahuje plnoletosti z hlediska práva, získává tak svobodu pro své rozhodování a je plně odpovědný za své jednání. Právě pozdní adolescence se zaměřuje na hledání a rozvoj vlastní identity, kterou následně dotýčný subjektivně přijme za svou. Dospívající se snaží ve větší míře o sebepoznání, jež se výrazně uskutečňuje v rámci vrstevnické skupiny.³⁵

2.3 Sebepojetí dětí a dospívajících

Obereignerů definuje sebepojetí jako souhrn představ, ale také hodnotících soudů, které jedinec o sobě chová. Dále uvádí, že sebepojetí v sobě zahrnuje i názory člověka na sebe sama, na své místo ve světě, dále pocity, jimiž prožívá (ne)spokojenost se sebou, sebedůvěru,

³² Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 367.

³³ Srov. Tamtéž, s. 369 - 370.

³⁴ Srov. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008, s. 209.

³⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 370 - 371.

sebeúctu, sebeovládání, sebezprezentaci a vliv na ostatní.³⁶

Sebepojetí dětí v sobě zahrnuje představu o tom, kým se cítí být, za koho se považují, jaký je jejich subjektivní obraz osobnosti. Vyplývá zejména ze zkušeností se sebou samým. Děti tyto zkušenosti většinou zpracovávají na úrovni odpovídající jejich emoční zralosti, ale také způsobu uvažování. Na počátku školního věku se dětské sebehodnocení odráží víceméně od aktuálních zážitků, ve středním školním věku již dítě bere v úvahu více faktorů.

Dětské sebepojetí je spoluurčováno názory a postoji jiných lidí. V případě mladšího školního věku dochází k jejich nekritickému akceptování. Přibližně od sedmi let je dítě schopné uvažovat o tom, co a proč si o něm ostatní myslí. Ve středním školním věku dítě své sebehodnocení odvíjí od postavení ve vrstevnické skupině. Srovnání s vrstevníky ukazuje na jeho podobnost anebo rozdílnost od ostatních. Názor skupiny také významně ovlivňuje mínění jednotlivce.³⁷ Očekávání jiných lidí znamenají pro děti školního věku jistou normu žádoucího chování a výkonu. Hodnotí se na základě srovnání s ideálem sebe sama. Pokud si dítě uvědomí rozdíl mezi vlastním reálným chováním a žádoucí variantou, může se z něj v mnoha případech stát stresor. Jestliže se ideál nedaří naplňovat, může se dítěti snížit sebedůvěra a sebeúcta. S postupujícím věkem mají vliv také zvyšující se nároky školy.

Děti středního věku jsou sami k sobě kritičtější. Opouští je dřívější optimismus, již nemají tendenci se přeceňovat.³⁸ Děti v tomto věku si uvědomují stálost své osobnosti. Už v osmi letech vědí, že zůstanou tímž člověkem i v budoucnosti, přestože se budou jejich vlastnosti měnit. Právě ve středním školním věku jedinci používají k popisu sebe sama trvalejší a méně náhodné charakteristiky než předtím, jejich sebehodnocení se stává stabilnější. Jejich představa o vývoji vlastní osobnosti je podobně optimisticky zkreslená jako jejich názor na vlastní výkon. Mladší školáci si také uvědomují svou jedinečnost. Například v deseti letech vědí, že se liší od ostatních, i když se jim v něčem jiném podobají. Chápu, že mají své typické znaky i projevy, kupříkladu v tom, jak prožívají, uvažují nebo vypadají.³⁹

Upravování zevnějšku a oblečení se obvykle stává prostředkem k vyjádření identity. Dospívající tím sděluje svému okolí, kým se cítí být. Způsobem odívání mohou dát najevo úroveň jistoty vlastního sebepojetí nebo příslušnost k určité skupině. Jeho sociální identita

³⁶ Srov. OBEREIGNERŮ, Radko. *Sebepojetí dětí a adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, s. 8.

³⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 358 - 360.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 363 - 365.

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 365.

posiluje jeho sebeúctu.⁴⁰

„Orientace v oblasti vlastní psychiky je pochopitelně mnohem obtížnější. Umožňuje ji introspekce, která se začíná rozvíjet právě v období dospívání. Jde o nový způsob sebepoznání, zaměřený na obsah svého vědomí, na vlastní pocity, prožitky a myšlenky.“⁴¹ Objevení vlastního vnitřního světa se považuje za důležitý přínos dospívání. Mladší děti se totiž o své psychické projevy příliš nezajímají. Vlastní pocity je neznepokojují, přijímají je v jejich převážně nekomplikované podobě. Žijí v představě, že si všichni lidé myslí a prožívají prakticky totéž. Proto se dospívajícímu jeví nový obraz vlastní psychiky nepřehledný a nejasný.⁴²

Neopominutelnou součástí dnešní doby je také vliv internetu a sociálních sítí na sebepojetí dětí a dospívajících. Virtuální prostředí představuje ideální prostor pro sebe prezentaci. Přirozeně vede jedince k průběžnému vyhodnocování sebe sama, experimentům s identitou anebo kontaktování s širokým okruhem přátel. Virtuální identita není identitou v psychologickém slova smyslu, ale jde více o digitální shluk dat, které v nějaké podobě vypovídají něco o tom, kdo jsme. Jedinec do ní vkládá části myšlení i pocitů, které mohou být i pouze projekcemi, tedy fantazií, přáními či představami. Virtuální identita a reálná identita však nemohou být nikdy totožné.⁴³

2.4 Body image dospívajících

Některé děti v tomto věku trpí svým vnějším vzhledem a mají kvůli němu pocity méněcennosti. Každý člověk by rád skryl nejen své nedokonalosti, ale rovněž pocity studu, jež v něm vyvstávají.⁴⁴ Posuzuje své tělesné rozměry, když se podívá do zrcadla, změří se krejčovským metrem či si stoupne na osobní váhu. Buď je sám se sebou spokojen, anebo si sebekriticky přizná, že by měl něco změnit. Jeho názor je za běžných okolností realistický a odpovídá tomu, co při svém měření zjistil.

⁴⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 373 - 377.

⁴¹ Tamtéž, s. 455.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 455.

⁴³ Srov. STAŠOVÁ, Leona, Gabriela SLANINOVÁ a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, s. 73 - 74.

⁴⁴ Srov. RÖHR, Heinz-Peter. *Sebeúcta u dětí: jak ji pěstovat a chránit*. Praha: Portál, 2018, s. 159.

Pojmem *body image* se označuje obraz vlastního těla. Nespokojenost s ním je převážně výsledkem vzájemných vztahů mezi mnoha faktory, jako je například úroveň sebehodnocení, pohlaví, současný index tělesné hmotnosti nebo vnímání svého těla, celkové životní spojenosti a vyrovnanosti.⁴⁵

V období dospívání se u jedinců diferencuje vztah ke svému tělu. Především pro dívky je vzhled zásadní částí jejich identity, posuzují jej vzhledem k současnému ideálu krásy. Pro mnohé chlapce je naopak významnější, jak jejich tělo funguje, než jak vypadá.⁴⁶ „*Stejně tak je součástí sebeidentity a osobních kritérií sebehodnocení i přebíraný „postoj k výkonu“.* *Sama fyzická zdatnost dítěte přispívá k vyššímu uznání vrstevníky i dospělými a kladné hodnocení pak povzbuzuje k vyšším nárokům a vytrvalosti.*“⁴⁷

Fyzická proměna dospívajícího bývá velice intenzivně prožívána, dokonce ve vyhraněných případech může přispět ke ztrátě sebejistoty. Tělesná změna má pro jedince subjektivní význam, jenž závisí na představě o atraktivitě dospělejšího vzhledu, na psychické vyspělosti i na sociálních reakcích, jež tuto proměnu doprovázejí. Pokud se dospívající setkává s negativními reakcemi od ostatních ohledně svého zevnějšku, zvyšuje se jeho nejistota a zhoršuje se jeho sebehodnocení.

V době pozdní adolescence obvykle narůstá spokojenost s vlastním tělem. Adolescent se zabývá ve větší míře tím, jak vypadá. Srovnává se se svými vrstevníky i aktuálně akceptovaným ideálem krásy. Fyzická atraktivita se mnohdy stává podstatnou součástí identity, má tudíž velký dopad na sebevědomí a sebejistotu člověka. Adolescent se chce líbit sám sobě, avšak i ostatním, aby se ubezpečil o své vlastní hodnotě. Vzhled se pro něj stává prostředkem k dosažení společenské akceptace a prestiže. Zejména dívky dovedou vyvinout značné úsilí, aby se danému ideálu krásy alespoň přiblížili.

Idealizované vzory u slavných osobností se stávají modelem pro dokonalé napodobení spíše na přelomu rané a pozdní adolescence.⁴⁸ Nynější ideál krásy je extrémní variantou velice blízkou prepubertálnímu vzezření. Problém spočívá především v tom, že většina dívek taková není a také v mnoha případech se takovou ani nikdy nestane. Dívkám nejvíce vadí

⁴⁵ Srov. FRAŇKOVÁ, Slávka, Jiří ODEHNAL a Jana PAŘÍZKOVÁ. *Výživa a vývoj osobnosti dítěte*. Praha: HZ Editio, 2000, s. 176.

⁴⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 473.

⁴⁷ ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000, s. 146.

⁴⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 373 - 377.

nohy a pozadí, často se považují za otlé, bedlivě sledují jednotlivé části svého těla. Chlapci nemají jednoznačně určený ideál. Sociokulturní stereotypy kladou důraz na ženskou krásu, u chlapců se hodnotí také jiné vlastnosti, jejich vzhled není pro dosažení potřebné sociální prestiže zásadní. Z tohoto důvodu představuje rozdílnost od současného ideálu krásy pro dívky větší zátěž.⁴⁹ Na konci fáze dospívání již jedinec nalezne svůj individuální styl, který nemusí odpovídat jeho vzorům.⁵⁰

2.5 Nadváha a obezita

„Obezita je multifaktoriálně podmíněná metabolická porucha charakterizovaná množením tělesného tuku. Je důsledkem interakce genetických dispozic s faktory zevního prostředí.“⁵¹ Celosvětový nárůst osob s nadváhou je dán jak změnami stravovacích návyků, tak poklesem pohybové aktivity.⁵² „Stále stoupající počet studií prokazuje zřetelné, že obezita znamená význačný handicap z řady hledisek včetně psychologických a sociálních nejen v současnosti, ale hlavně v budoucím životě.“⁵³

V posledních desetiletích postihuje obezita populaci rozvinutých i rozvojových zemí ve stoupající míře, mnohdy dosahuje charakteristik pandemie. V některých zemích je obézních až 30 % obyvatel a samotná nadváha je v mnoha státech problémem nejméně poloviny obyvatel. Světová zdravotnická organizace zjistila, že například v roce 1995 bylo na světě 200 milionů obézních lidí, toto číslo se v roce 2000 zvýšilo na 300 milionů.⁵⁴ V roce 2006 na celém světě trpělo nadváhou 1,46 miliardy dospělých lidí a 671 milionů bylo obézních.⁵⁵

Pozornost bychom měli věnovat zejména kategorií dětí a dospívajících. International Task Force udává, že přibližně 155 milionů neboli 10 % školních dětí trpí nadváhou. Z tohoto počtu je 30 až 45 milionů dokonce obézních. Údaje z roku 2006 ukazují na to, že výskyt

⁴⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, s. 473.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 373 - 377.

⁵¹ ALDHOON HAINEROVÁ, Irena. *Dětská obezita: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 15.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 15.

⁵³ Tamtéž, s. 14.

⁵⁴ Srov. HAINER, Vojtěch. *Základy klinické obezitologie*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 15 - 17.

⁵⁵ Srov. LEWIS, David a Margaret LEITCH. *Obézní planeta: past zvaná obezita a jak z ní uniknout*. Praha: Naše vojsko, 2017, s. 13.

dětské obezity se od začátku sedmdesátých let do konce devadesátých let v řadě zemí zdvojnásobil, až ztrojnásobil. Tento vývoj bychom mohli sledovat kupříkladu v Austrálii, Brazílii, Kanadě, Finsku, Francii, Německu, Řecku, Japonsku, Velké Británii či ve Spojených státech amerických. Z výsledků výzkumu lze vyvodit závěr, že častým prediktorem nadváhy jsou hispánský původ, obezita matky a porodní váha dítěte.⁵⁶

Obezita v dětství a dospívání obvykle předurčuje jedince k obezitě i v období dospělosti s četnými zdravotními riziky. Přetrvávání obezity do období dospělosti je patrné u dospívajících chlapců se středním až těžkým stupněm obezity. Obecně však platí, že čím vyšší je stupeň obezity v dětství, tím vyšší je riziko obezity v dospělosti.⁵⁷ Je nutné zmínit, že „*zdraví dětí je klíčem ke zdraví celé dospělé populace*“⁵⁸.

Jako její identifikátor je běžně užíván tzv. *BMI*⁵⁹. Index tělesné hmotnosti se vypočítá tak, že se hmotnost jedince v kilogramech vydělí druhou mocninou jeho výšky v metrech.⁶⁰ Světová zdravotnická organizace definuje nadváhu jako 25,0 až 29,9 kg/m², obezitu nad 30 kg/m². U dětí a dospívajících se však více používají percentilové grafy. BMI je totiž pro tuto věkovou skupinu nevhodné s ohledem na průběh jejich růstu a celkový tělesný vývoj. Doposud neexistují celosvětově uznávaná kritéria pro nadváhu dětí a dospívajících.⁶¹

Na vzniku nadváhy se podílí řada faktorů – například nesprávná výživa, nedostatek pohybové aktivity (především sedavý způsob života), genetické faktory (predispozice), psychologické faktory (některé děti řeší svůj stres, depresi, emoce, nudu, zlost nebo únavu jídlem⁶²), vliv rodiny, socioekonomické vlivy (dětí pocházející z rodin s nízkým příjmem jsou obvykle náchylnější ke vzniku obezity) atd.⁶³

„Tlustí lidé jsou abnormální podle jednoduché, necitově faktické definice tohoto slova, tj. neodpovídají danému typu. Typ je založen na tom, jak se kultura rozvíjí a jak reaguje

⁵⁶ Srov. HAINER, Vojtěch. *Základy klinické obezitologie*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 18.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 341.

⁵⁸ PAŘÍZKOVÁ, Jana a Lidka LISÁ. *Obezita v dětství a dospívání: terapie a prevence*. Praha: Galén, 2007, s. 13.

⁵⁹ Zkratka se skládá ze slov „*Body Mass Index*“.

⁶⁰ Srov. FRAŇKOVÁ, Slávka, Jiří ODEHNAL a Jana PAŘÍZKOVÁ. *Výživa a vývoj osobnosti dítěte*. Praha: HZ Editio, 2000, s. 18.

⁶¹ Srov. ALDHOON HAINEROVÁ, Irena. *Dětská obezita: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 15.

⁶² Srov. PAPEŽOVÁ, Hana. *Anorexie, bulimie a psychogenní přejídání: interdisciplinární a transdiagnostický pohled*. Praha: Mladá fronta, 2018, s. 154.

⁶³ Srov. ALDHOON HAINEROVÁ, Irena. *Dětská obezita: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 31.

*na podněty jako je bohatství nebo nedostatek, materialismus a vnější trend stanovující vlivy: móda a sdělovací prostředky.*⁶⁴

Způsob, jakým vnímáme sebe sama, pochází ze sdělení, kterých se nám dostává v průběhu dětství a dospívání. Dokud nedospějeme, závisí zdroj naší sebedůvěry na druhých. Zavalitá dívka přijme za své pocity svých rodičů týkající se jejich tělesných proporcí. Jejich pocity mohou mít podobu například obav či nechuti. Pokaždé se dítěti dostane sdělení, že s ním pravděpodobně není něco v pořádku. Tento pocit se zesílí ve škole, kde žádné dítě s nadváhou není ušetřeno jízlivých poznámek ze strany spolužáků. Vše může být umocněno přístupem učitele, jenž si necení tohoto dítěte stejně jako jeho vrstevníků štíhlých a atraktivních. Proto se může stát, že korpulentní holčička dospěje k názoru, že je hloupá, někdy dokonce již v mateřské škole.⁶⁵

Problémy se prohlubují v průběhu školního věku a nástupu puberty. Pokračují posměšky ze strany spolužáků a nepěkné „titulování“ otlých spolužáků. Děvčata si často uvědomují, že jsou méně atraktivní pro chlapce. Obvykle jsou obézní děti schopné kompenzovat tyto situace a dosahují nadprůměrných výsledků ve všech předmětech, kde není podstatná tělesná aktivita, a vynikají v činnostech, při nichž nadváha nevadí.⁶⁶

Odborníci se shodují v tom, že obézní děti a adolescenti mají horší představu o svém těle a nižší sebevědomí oproti svým vrstevníkům se zdravou hmotností. Nespokojenost je častější u dívek než u chlapců. Jejich nízká sebedůvěra vede k tomu, že mají menší zájem se angažovat ve sportu a tělesných aktivitách. Výsměch ze strany vrstevníků i dospělých způsobuje omezování jejich fyzické aktivity na minimum, což přispívá ke zvyšování jejich pozitivní energetické bilance.⁶⁷ Mají potíže v hodinách tělesné výchovy a i někteří učitelé jim dávají najevo svou nespokojenost, až opovržení. To vede k tomu, že se zavalití jedinci vyhýbají sportu, kde by se mohla projevit jejich nemotornost. Bylo prokázáno, že u osob, které byly obézní v dětském věku, se častěji projevují psychiatrická onemocnění v pozdějším věku.⁶⁸

⁶⁴ BOVEY, Shelley. *Zakázané tělo: Být tlustý není hřích*. Olomouc: Votobia, 1995, s. 86 - 87.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 91.

⁶⁶ Srov. FRAŇKOVÁ, Slávka, Jiří ODEHNAL a Jana PAŘÍZKOVÁ. *Výživa a vývoj osobnosti dítěte*. Praha: HZ Editio, 2000, s. 186 - 187.

⁶⁷ Srov. PAŘÍZKOVÁ, Jana a Lidka LISÁ. *Obezita v dětství a dospívání: terapie a prevence*. Praha: Galén, 2007, s. 180 - 181.

⁶⁸ Srov. FRAŇKOVÁ, Slávka, Jiří ODEHNAL a Jana PAŘÍZKOVÁ. *Výživa a vývoj osobnosti dítěte*. Praha: HZ Editio, 2000, s. 186 - 187.

„Vztah dítěte k vlastním tělesným rozměrům je složitý a reflektuje jeho mentální, emoční a kognitivní vývoj. Malé dítě vyrůstající v uspokojivém rodinném prostředí, kde rodiče nevěnují větší pozornost jeho hmotnosti, bývá se sebou obvykle spokojeno, nehodnotí se kriticky, dokud není konfrontováno s hodnotícím postojem okolí a není nuceno porovnávat svůj vzhled s jinými dětmi nebo vzory.“⁶⁹ Problémy začínají ve věku, kdy dítě přichází do kontaktu se svými vrstevníky a kdy by se mělo socializovat.

Když se obézní jedinci snaží začlenit do kolektivu, musí překonat řadu překážek. Tělesné proporce neodpovídají normám a představám společnosti, vybočuje proto z rámce norem. Vrstevníci je mohou považovat za hloupé, nezajímavé nebo nestřídmé v jídle kvůli jejich slabé vůli. Plnoštíhlé děti patří k méně oblíbeným ve vrstevnických skupinách. Zřídka se zapojují do společných her a zájmových činností. Strach ze zesměšňování je vede k tomu, že se uzavírají do sebe a vyčleňují se ze skupiny svých přátel. Zavalité děti bývají často předmětem šikálení, posměchu a šikany, která může mít tragické důsledky. Mnoho z nich uvažuje o ukončení svého života. Některé obézní děti mohou být naopak iniciátory šikany.⁷⁰

Obézní děti mohou být emocionálnější a zranitelnější, mohou vnímat intenzivněji podněty z okolí. Dovedou emoce těž skrývat a nosit je v sobě. Emoční konflikty mohou řešit přejídáním, které může způsobit psychosociální onemocnění. Často trpí úzkostlivými stavy, mívají často deprese. Například u chlapců s nadváhou se projevuje rozpor mezi prožíváním a otevřeným chováním. Neprojevují navenek své pocity, čímž zvyšují své vnitřní napětí a konflikt. Na jedné straně mají obézní chlapci nadměrnou potřebu porozumění, pomoci rodičů a přátel, ale na druhé straně nedovedou o pomoc požádat.⁷¹ Děti a adolescenti s nadváhou obvykle nedoceňují své schopnosti, mívají malou důvěru v úspěch své činnosti. Dívky na sobě vidí spíše své horší vlastnosti.⁷²

Důležité je, aby rodiče při výchově svých dětí dbali na vytváření správných základních postojů a hodnot. Zdravé sebevědomí by mělo být založeno na jiných hodnotách, než je váha a vzhled. Důraz by měli klást i na vytvoření vhodných stravovacích návyků.⁷³

⁶⁹ PAŘÍZKOVÁ, Jana a Lidka LISÁ. *Obezita v dětství a dospívání: terapie a prevence*. Praha: Galén, 2007, s. 183.

⁷⁰ Srov. Tamtéž, s. 183 - 184.

⁷¹ Srov. FRAŇKOVÁ, Slávka, Jana PAŘÍZKOVÁ a Eva MALICHOVÁ. *Dítě s nadváhou a jeho problémy*. Praha: Portál, 2015, s. 183 - 184.

⁷² Srov. Tamtéž, s. 185.

⁷³ Srov. PAPEŽOVÁ, Hana. *Anorexie, bulimie a psychogenní přejídání: interdisciplinární a transdiagnostický pohled*. Praha: Mladá fronta, 2018, s. 144.

3 Dítě s nadváhou jako téma literatury pro děti a mládež

V této části se zaměříme na konkrétní příklady titulů, v nichž se objevuje hrdina s nadváhou. Vybrali jsme jak příběhy, v nichž se body image stal hlavním tématem, tak příběhy, v kterých se nadváha vyskytovala pouze jako vedlejší téma. Tradičně se tato problematika spojuje s dívčími hrdinkami. Na knižním trhu však najdeme i texty, v nichž otázku vztahu k nedokonalému tělu řeší rovněž chlapečtí hrdinové. V analýze konkrétních děl budou zastupeni v menší míře. V představení dalších titulů s tímto tématem na ně bude kladen větší důraz.

V našem přehledu primárně uvedeme informace týkající se zvoleného tématu, všechna ostatní zmíníme pouze okrajově s ohledem na zaměření této práce. Knihy budou seřazeny chronologicky podle roku svého prvního vydání. Zastoupeni budou spisovatelé z Československa, České republiky, Spojených států amerických, Velké Británie, Rakouska nebo Francie.

Při analýze literárních postav s nadváhou budeme sledovat tři aspekty jejich charakteristiky: jejich body image a osobnost, dále jejich vztah k pohybu, nakonec také jejich proces socializace a vztahy s okolím.

3.1 Stanislav Rudolf: *Metráček* (1969)⁷⁴

„Nemožně tlustá holka“⁷⁵

Jitka Pažoutová se cítila méněcenná, protože neměla dokonalou postavu jako její spolužačky. Trpěla psychickými problémy, které se projevovaly tak, že narážky na svou váhu viděla ve všech oblastech svého života: „*Dlouhé vlasy zdůrazňují kulatost obličeje.*“⁷⁶

Protagonistka procházela dospíváním, pokusila se úspěšně začlenit do vrstevnických skupin. Domnívala se, že její figura hraje hlavní roli v navazování vztahů. „*Kdybych byla jen o maličko štíhlejší, určitě by se mi nikdo nesmál.*“⁷⁷ Ačkoli si myslela, že nikdy nenajde přítele, který by o ni měl zájem, zamilovala se do Petra Kropáčka, studenta střední

⁷⁴ Stanislav Rudolf (* 1932) pracoval jako učitel, později jako dramaturg. Po úspěchu *Metráčka* vytvořil velké množství knih, v nichž využil své pedagogické zkušenosti. Některé z nich se staly předlohou i pro filmy (*Kopretiny pro zámeckou paní*). Psal jak pro děti a mládež (*Milionová holka*), tak pro dospělé (*Formule 1*). Více viz jeho osobní stránky: <https://www.stanislav-rudolf.cz/>

⁷⁵ RUDOLF, Stanislav. *Metráček*. 1. souborné vydání. Praha: Olympia, 1985, s. 5.

⁷⁶ Tamtéž, s. 23.

⁷⁷ Tamtéž, s. 28.

průmyslové školy. Když se spolu náhodou potkali, udělala následující: „zeptala jsem se, abych jeho pozornost upoutala něčím jiným, než jsou moje kila.“⁷⁸ Nesmírně se před ním styděla, záleželo jí na tom, aby před ním vypadala dobře. Podle ní se jí to však dostatečně nedařilo, proto se s tím později rozhodla něco udělat. Ráda by se líbila jak sobě, tak ostatním.

Petr podle Jitky jevil zájem o její pohlednou spolužačku Ninu. Proto se neubránila sebekritickým srovnání jejich kvalit: „když jsem k ní přišla s hřebenem, připadala jsme si jako rozložitý dub vedle štíhlé břízky.“⁷⁹ Velice často předvíдалa, co si o ní mysleli druzí: „Možná že si vždycky jen myslely: Pažoutová, takový buřtíček, sotva se valí....“⁸⁰ Nikdy si však nemohla být naprosto jistá, že měla skutečně pravdu.

Hlavní hrdinka projevovala nadání v humanitních oborech, nadprůměrných výsledků dosahovala v českém jazyce a cizích jazycích. Dokonce navštěvovala soukromé doučování z francouzštiny. Úvahy o jejím fyzickém handicapu se objevily i v souvislosti s tímto studiem, když sebeironicky podotkla: „letušky prý musejí znát nejméně čtyři jazyky. Jo, já a letuška! Leda v nákladáku.“⁸¹

Jitka o své fyzické kondici na začátku knihy uvedla: „Byl to hezký kousek cesty. Sotva jsem popadala dech.“⁸² Na škole probíhal výběr do školního dívčího družstva ve vybíjené, rozhodla se proto trénovat a zkusit štěstí. Věděla, že kvůli svým tělesným proporcím, nebude hbitá a rychlá. Zaměřila tedy svou pozornost na práci s míčem, učila se pracovat se svou silou a třefovala se v provizorních podmínkách do nakresleného panáka na staré kůlně. „Běhala jsem s míčem rychle kolem kolny. Hned se zadýchám. Musím znovu. A střílet. Levou, pravou, mířit na nohy. Chytat odražené míče. A zase běhat.“⁸³ Nikomu o svém tréninku neřekla, pravděpodobně se obávala posměchu druhých, kteří by ji od jejího snažení nejspíše odrazovali. Její rodina ji dokonce přesvědčovala o tom, že její nadváha je zanedbatelná. Své schopnosti neustále zdokonalovala, to ji neustále motivovalo k pokračování ve cvičení. Nebylo pro ni tedy velkým překvapením, že si ji učitel tělesné výchovy „Bohoušek“ vybral jako jednu z členek týmu. Musela se vyrovnat s tím, že se tam dostala také Nina, její konkurentka v boji o srdce Petra.

⁷⁸ Tamtéž, s. 42.

⁷⁹ Tamtéž, s. 63.

⁸⁰ Tamtéž, s. 114.

⁸¹ Tamtéž, s. 15.

⁸² Tamtéž, s. 8.

⁸³ Tamtéž, s. 49.

Na začátku okresního turnaje ve vybíjené nějaký chlapec při pohledu na Jitku posměšně zvolal: „*Metráček!*“ Tato narážka měla za následek její pochyby o vlastním vzhledu. Nina se jí zastala, Jitka však pocítovala vztek, který vložila do svého nasazení při hře. Přezdívkou se ujala a diváci ji skandovali i v průběhu zápasu. „Družstvo *Metráčků*“ všechny překvapilo a nakonec celou soutěž vyhrálo. Největší zásluhu na tom měla právě Jitka.

Po utkání za ní přišel onen chlapec, představil se jí jako Honza Koubek. Pochválil ji za její výkon a uznal, že se ve svém prvním dojmu ohledně ní zásadně zmýlil. Jako kompenzaci jí doporučil, že by mohla nastoupit do jeho atletického týmu. Jitka jeho nápad zvažovala a nakonec usoudila, že se začne sportu aktivně věnovat. Trenér Křivánek jí doporučil vrh koulí a hod diskem, sledoval její pozvolné pokroky. Jakmile viděl, že hlavní hrdinku trápila láska, pohrozil jí: „*Nechci mít v oddíle nikoho, kdo nemá pevnou vůli překonávat překážky. Atletika – to není jenom pára v nohách. To je také v hlavě.*“⁸⁴ Pokusila se dát do svých výkonů všechno. Díky pozdějším úspěchům jí rostlo sebevědomí. Stále ale mívala jisté výhrady k sobě a svému snažení: „*atletika není asi pro tloušťky mého typu.*“⁸⁵

V závěru románu se Jitka i Honza nedokázali dostatečně soustředit na lehkootletické závody a neměli ze svých výsledků radost. Jejich vztahu to však neuškodilo. V samotném konci prvního dílu na cvičence čekalo soustředění v Hradci Králové. Honza své dívce dal jako talisman plyšového opičáka, který se stal maskotem jejich sblížení a symbolem štěstí ve sportovní oblasti. Právě díky této maličkosti se po malém nedorozumění usmířili a byli plně odhodlaní zvítězit v nadcházejícím atletickém klání.

Jitka se snažila pozitivně ovlivnit svůj životní styl, začala sportovat a také se stravovat zdravěji. Nedržela ale žádnou striktní dietu, nedokázala totiž odolat nabídkám svých kamarádek: „*(...) „Chceš ještě?“ zeptala se a sáhla znovu pro poloprázdný sáček. Řekla jsem jí, že cukroví nesmím. Kvůli tloušťce! Zasmála se. „Ty tomu věříš?“ „Kdyby ses vláčela po světě s těmihle kily,“ řekla jsem jí zkušeně, „měla bys asi na cukroví jinej názor!“ „Čokoládovej přece můžeš!“ pobízela mě. Neodolala jsem a vzala si znovu.*“⁸⁶ Tyto prohršky se neprojevovaly na jejich sportovních výkonech.

„*Metráček*“ byl poprvé publikován v roce 1969 a jeho název se zejména v osmdesátých letech stal pojmem.⁸⁷ Jeho popularita přispěla ke vzniku stejnojmenné filmové

⁸⁴ Tamtéž, s. 95.

⁸⁵ Tamtéž, s. 98.

⁸⁶ Tamtéž, s. 86.

⁸⁷ Srov. SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000, s. 11.

verze z roku 1971. V této adaptaci se tvůrci drželi knižní předlohy a zahrnuli v ní všechny podstatné pasáže románu. Odlišovali se například v zastoupení postav a pořadí jednotlivých scén, mnohem většího prostoru se dočkal Jitčín kamarád „Lišák“, který se musel vyrovnávat s domácím násilím či nedostatkem kamarádů.

3.2 Joanne Kathleen Rowlingová: *Harry Potter* (1997)⁸⁸

„Harry zase často tvrdil, že Dudley vypadá jako čuník s parukou.“⁸⁹

Knižní sága o slavném čarodějnickém uční, který dokázal přežít útok největšího černokněžníka v historii kouzelnického světa, v sobě kombinovala prvky příběhu s dětským hrdinou a fantasy. Těší se velké popularitě již od svého prvního vydání, jež s sebou neslo celou řadu komplikací. Výrazný vliv měla také filmová zpracování všech sedmi dílů této série. Přestože se nejedná o klasický příběh s dětským hrdinou, rozhodli jsme se zařadit ji do této práce s přihlédnutím k tomu, že na ní vyrostla celá jedna generace malých čtenářů a nyní se s ní seznamuje další.

Rowlingová ve své sérii představila celou řadu různých charakterů a nalezneme mezi nimi také mladé hrdiny s nadváhou. Vybrali jsme ty, kteří se objevovali ve všech knihách a kteří si zaslouží pozornost. Nejprve uvedeme postavu Harryho bratrance Dudleyho Dursleyho, následně Nevilla Longbottoma, Vincenta Crabba a Gregoryho Goyla. Záměrně jsme zvolili chlapecké postavy, jelikož v této práci převažoval pohled na nadváhu spíše u dívčích hrdinek.

Harry Potter musel strávit celé své dětství u svého strýce Vernona a tety Petunie, sestry jeho zesnulé matky. Po nástupu do školy v Bradavicích se k nim vracel jen na letní prázdniny. Harryho bratranec byl jeho dokonalým protikladem, a to nejen vzhledem, ale také chováním.

Dudley Dursley byl charakterizován jako hromotluk, který *„měl tučný růžový obličej, skoro žádný krk, malá, vodová modrá očka a husté světlé vlasy, hladce ulíznuté na tupé,*

⁸⁸ Joanne Kathleen Rowlingová (* 1965) je britskou spisovatelkou, která kromě ságy o *Harry Potterovi* napsala několik detektivních příběhů. V současné době pracuje na scénáři k filmové sérii *Fantastická zvířata a kde je najít*, jež dějově předchází zmiňované úspěšné heptalogii. Více viz: <https://www.jkrowling.com/>

⁸⁹ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 6. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 25.

*sádelnaté hlavě.*⁹⁰ Když si Rubeus Hagrid přišel pro Harryho, řekl panu Dursleymu o Dudley: „*ten tvůj vypasenej synáček přikrmit nepotřebuje.*“⁹¹

Ve čtrnácti letech již Dudley dorostl do rozměrů malé kosatky, což znepokojovalo školní zdravotní sestru, jež o tomto faktu informovala jeho rodiče. „*Teta Petunie hořekovala, že Dudley má těžké kosti a všechna jeho nadváha je jenom dětské sádlíčko, a protože chlapec pořád ještě roste, musí hodně jíst. Jedno však bylo jisté: v celém školním skladu pro něho nenašli tak velké pumpky, do kterých by se vešel.*“⁹² Dospěl tedy do stavu, který mu hrozil od jeho tří let, byl širší než delší. Rodina proto musela upravit svůj životní styl, aby vyhověla radám sestry. Otec i syn utrpěli velký šok, ale byli nuceni se přizpůsobit. Místo potravin, na něž byli dosud zvyklí, dostávali ovoce a zeleninu. Mladíka těšilo jen to, že dostával stále větší porce než Harry.

Manželé Dursleyovi v jeho výchově zásadně selhali, neboť se z něj stal nevděčný a rozmazlený nemotora. Projevilo se to například, když dostal ke svým narozeninám téměř čtyřicet dárků a s jejich počtem nebyl vůbec spokojený. Nevážil si věci a rychle většinu z těchto darů rozbil. Byl mazaný jako liška, protože když byl mladší, předstíral častokrát pláč, aby dostal všechno, co chtěl. Rodiče mu vždy vyšli vstříc, i když to bylo proti jejich přesvědčení. Přehlížel křivdy a nespravedlnost, když se ho vůbec netýkaly.

S chutí šikanoval Harryho společně se svými kumpány. Spolužáci z nich měli strach, a proto se s Harrym raději nekamarádili, aby je proti sobě nepopudili. Jakmile nebyl v jeho blízkosti, tak Dudley napadal mladší žáky. Vernon a Petunie poznámky ze školy ohledně šikany nebrali vážně, byli zaslepeni láskou ke svému synovi. V ohrožování druhých pokračoval i ve svých patnácti letech, kdy trávil letní prázdniny se svou partou. Naivní a sobecký syn Dursleyových si ve škole nevedl nejlépe, míval špatné známky, jim to však vůbec nevadilo.

Dudley neměl nadání na sporty, což jeho rodiče nevnímali jako jeho handicap. „*Vypadalo to, že Dudley dostal ten nový počítač, který chtěl, nemluvě o druhém televizoru a závodním kole. Proč vlastně chtěl závodní kolo, byla pro Harryho záhada, poněvadž Dudley byl tlustý jako bečka a tělesná cvičení nenáviděl – pokud k nim ovšem nepatřilo, že do někoho mohl bušit pěstmi. Dudleyho oblíbeným cvičným pytlek byl Harry, často se mu ho ovšem*

⁹⁰ Tamtéž, s. 25.

⁹¹ Tamtéž, s. 50.

⁹² ROWLING, J. K. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. 1. vyd. tohoto souboru. Praha: Albatros, 2008, s. 26.

*nepodařilo chytit. Harry na to nevypadal, ale uměl utíkat velice rychle.*⁹³ Jeho vztah k pohybovým aktivitám se nezměnil ani v jeho třinácti letech: *„Dívali se na zbrusu novou televizi, kterou dostal Dudley na uvítanou, když přijel domů na letní prázdniny; dlouho si už totiž stěžoval, jakou dálku musí chodit mezi ledničkou a televizorem v obývacím pokoji.*“⁹⁴

Ve svých patnácti letech se na něm po roční dietě projevily výsledky. Navíc se začal věnovat boxu, v němž se stal středoškolským juniorským šampionem v těžké váze. Při posledním rozloučení s Harry Potterem byl popsán jako široký a svalnatý, své nadváhy se tedy postupně zbavoval. Sport na tom měl nemalou zásluhu.

V páté knize této série se stal obětí mozkomorů, kouzelných tvorů, kteří se živili lidským neštěstím. Právě tato situace se pro něj stala podnětem ke změně myšlení. Při svém loučení s Harrym mu za záchranu před nimi poděkoval. Stálo ho to mnoho úsilí, sváděl kvůli tomu v sobě vnitřní boj. Dudley prošel morálním vývojem, pozvolně se stával lepším člověkem.

V prvních knihách měl mírnou nadváhu také Neville Longbottom, Harryho kamarád, s kterým titulní hrdina patřil do stejné školní koleje, Nebelvíru. Byl to kučeravý chlapec s kulatým obličejem. První zmínka o něm se týkala ztráty jeho žábáka, jehož postrádal na londýnském nádraží před svým prvním odjezdem do Bradavic. Přišel o své rodiče, tudíž musel žít jen se svou babičkou, která byla ráda, že projevils své kouzelnické schopnosti a mohl proto nastoupit do školy pro čaroděje. Již od počátku se projevoval jako nemotora. Například při své první hodině létání na koštěti ho nedokázal ovládat a přivodil si zranění. Při hodině lektvarů se mu nedopatřením podařilo zničit spolužákův kotlík. Měl také problém se zapamatováním hesla pro vstup do ložnic své koleje. *„Měl tu nehorší paměť ze všech lidí, které Harry v životě potkal.*“⁹⁵

Stával se pro svou nešikovnost obětí vtípů svých spolužáků, mimo jiné také Draca Malfoye, Harryho úhlavního nepřítele. V průběhu svého prvního školního roku se připlétl hned do několika nebezpečných situací, a proto chtěl zabránit hlavní trojici, aby se vydali vstříc další z nich. Zároveň chtěl uchránit svou školní kolej před ztrátou dalších bodů, kvůli

⁹³ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 6. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 24.

⁹⁴ ROWLING, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2003, s. 20.

⁹⁵ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 77.

nimž by nevyhráli školní pohár. Za odvalu postavit se svým přátelům ho ředitel školy odměnil potřebným počtem bodů k tomu, aby vyhrál právě Nebelvír.

Až do svých patnácti let se jeho kouzelnické schopnosti výrazně nelepšily, zásadní pro něj bylo, když si ho pod svá křídla vzal sám Harry Potter, který společně se svými přáteli založil tajný studentský spolek – Brumbálovu armádu. Od té chvíle se mu zvyšovalo jeho sebevědomí. To celé vyústilo v jeho posledním školním ročníku, kdy se otevřeně stavěl proti nově nastoleným poměrům. Nejvíce ho zajímaly kouzelné rostliny, proto v závěrečné bitvě o Bradavice pomáhal právě v této části obrany. Stěžejním Nevillovým činem bylo zneškodnění jedné z částí největšího černokněžníka všech dob. *„Jediným úderem Neville usekl hlavu obrovského hada, která vyletěla vysoko do vzduchu, zářila ve světle vycházejícího ze Vstupní síně a Voldemortova ústa se otevřela v záchvatu zuřivosti, který nikdo nemohl slyšet. Hadovo tělo dopadlo na zem k jeho nohám –“*⁹⁶ Projevil se tak jako hrdina, kterým se skutečně stal.⁹⁷

Jak bylo uvedeno výše, Harryho největším nepřítelem ve škole byl Draco Malfoy. Ten si udělal ze svých dvou zavalitých spolužáků Vincenta Crabbea a Gregoryho Goylea své kumpány, kteří ho měli chránit před ostatními. *„Oba byli ramenatí a oba vyhlíželi velice zákeřně. Jak stáli vedle bledolícího chlapce, vypadali jako jeho tělesná stráž.“*⁹⁸ Ve dvanácti letech mluvil Goyle nízkým, skřípavým hlasem, zatímco Crabbe již hlubokým hlasem.

Co se týče jejich fyzického vzhledu, tak se Rowlingová nebránila ani nadsázce: *„(...) Colin, který měl kolem pasu asi tolik jako Crabbe kolem krku.“*⁹⁹ Goyle svými přihlouplými, zapadlými očima viděl dobře, nepotřeboval žádné brýle. Crabbe měl sestřih podle „kastrolu“ a dlouhé paže. *„Crabbe byl o něco vyšší, měl úplně rovně zastřižené vlasy a nesmírně tlustý krk, Goyle měl krátké štětinaté vlasy a ruce dlouhé jako gorila.“*¹⁰⁰ Ve čtrnácti letech oba povyrostli o čtvrt metru. Svůj fyzický vzhled brali jako výhodu a hlouběji se nad ním nezamýšleli.

⁹⁶ ROWLING, J. K. *Harry Potter a relikvie smrti*. Praha: Albatros, 2008, s. 608.

⁹⁷ Rowlingová už při psaní prvního dílu své heptalogie, věděla, že Neville vykoná právě tento hrdinský čin.

⁹⁸ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 6. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 104.

⁹⁹ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 86.

¹⁰⁰ ROWLING, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2003, s. 75.

Zásadní roli tato dvojice hrála především ve druhé a sedmé knize. V *Harry Potterovi a Tajemné komnatě* se pomocí mnoholicného lektvaru Harry a jeho kamarád Ronald Weasley proměnili právě v ně, aby se od Draca dozvěděli všechno, co věděl o místě z názvu díla. Jejich kamarádka Hermiona Grangerová se měla změnit v Millicent Bulstrodeovou, která „*taky není žádný kulihrášek*.“¹⁰¹ Hermioně se její kouzlo nepovedlo, a proto celá mise zůstala jen na chlapcích. Předstírání, že jsou jimi, jim nedělalo velké potíže, protože hromotluci byli škodolibí, hloupi a naivní. „*Crabbemu a Goylevi to vždycky myslelo pomalu*.“¹⁰² V posledním titulu série Crabbe¹⁰³ nevědomky zničil jednu z částí černokněžníkovy duše, stejně jako již zmíněný Neville.

Crabbe a Goyle byli nerozluční, chodili neustále spolu. Ani jeden z nich nepoužíval vlastní hlavu a přebíral nekriticky myšlenky od svého „kamaráda“ Draca. „*Crabbe a Goyle, kteří vždycky udělali totéž co Malfoy, se také zapsali, že zůstanou přes prázdniny ve škole*.“¹⁰⁴ Dokázali být hrubí a použít násilí na slabších spolužácích. „*Crabbe se přestal smát a výhruzně si zammul ruce jako lopaty*.“¹⁰⁵ Oba chlapci se v patnácti letech stali členy famfrpálového¹⁰⁶ družstva své studijní koleje, působili na pozici odrážeců. Ve volném čase kromě šikany měli rádi i jiné věci, kupříkladu Crabbe podlehl ve svých šestnácti letech čtení komiksů, četl si je například při cestě vlakem do školy. Goyle měl velice rád gastronomii. Oběma také nedělalo problém sníst velké množství jídla.

3.3 Christine Nöstlingerová: *Markétka* (2000)¹⁰⁷

„*Žádný člověk není rád, že je tlustý*.“¹⁰⁸

¹⁰¹ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 185.

¹⁰² Tamtéž, s. 187.

¹⁰³ Ve filmové verzi *Harry Potter a relikvie smrti – část 2* (2011) nahradil Crabbea právě Goyle.

¹⁰⁴ ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002, s. 179.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 86.

¹⁰⁶ Famfrpál je název nejpoblárnějšího sportu v kouzelnickém svétě Harryho Pottera. Jde o autorský neologismus Rowlingové.

¹⁰⁷ Christine Nöstlingerová (1936 – 2018) byla rakouská spisovatelka, která se zaměřovala zejména na knihy pro děti a mládež. Za svou tvorbu se dočkala řady ocenění, například *Cenu Hanse Christiana Andersena* (1984) nebo *Cenu Astrid Lindgrenové* (2003). Do češtiny bylo přeloženo jen několik titulů z její bohaté bibliografie.

¹⁰⁸ NÖSTLINGER, Christine a Hana LINHARTOVÁ. *Markétka*. Praha: Amulet, 2000, s. 5.

„Autorka vypráví příběh čtrnáctileté Markétky Vařbuchtové, v němž zachycuje zejména složitost hledání identity v době dospívání, které je o to náročnější, probíhá-li při vědomí vlastní odlišnosti.“¹⁰⁹ Markétčinou jinakostí byla její nadváha, pro niž měla genetické předpoklady, jelikož vyrůstala v rodině, která ji nepovažovala za svůj nedostatek. Každý člen jejich domácnosti se v důsledku vlivu prostředí a nezdravého stravování pyšnil korpulentnějšími rozměry. Její otec Egon, matka Eliška, mladší bratr Egon, mladší sestra Majda, ale také zwettlovská babička, již často navštěvovali, neviděli na svém životě nic znepokojivého. Ačkoli autorka popisovala jejich vzhled jako nedokonalý, Markétinu rodinu charakterizovala jako milou a přátelskou. Již v úvodu tedy kladla důraz na to, aby je ostatní neposuzovali podle vzhledu, protože se v našem odhadu můžeme zmýlit.

Problematice vlastního vzhledu a přijetí sebe sama Nöstlingerová rozebírala ve své knize z různých úhlů pohledu. Markéta procházela náročným obdobím, její figura byla terčem pohledů ostatních. Došla přitom k následujícímu závěru: „*Pouhým okem totiž nelze zjistit, jestli nějaký člověk váží 90,3 anebo 88 kilo.*“¹¹⁰ Uvědomila si, že nikdo si nevšimne, pokud jedinec zvýší či sníží svou hmotnost o nepatrné číslo na osobní váze. Zjevné výsledky se obvykle projeví až při výraznější změně.

„*Měří metr šedesát a váží šedesát čtyři kilo třicet deka. Těžko říct, jestli je tlustá. Být tlustá je totiž - tak jako spousta jiných věcí v životě - poměrně relativní záležitost. V tělocvičně, mezi vyzáblou Evelynou a hubenou Sabinou v dresech velikosti 36, si připadá strašlivě tlustá. Jako kýbl husího sádla. Doma, vedle táty, mámy, Honzika a Majdy si připadá spíš jako štíhlá osoba.*“¹¹¹ Nöstlingerová tímto srovnáním chtěla zdůraznit, že každý člověk je individuální a něčím se liší od ostatních. Je však třeba zohlednit, v jakém společenství osob se právě nachází. I štíhlý člověk totiž může být v nějaké skupině brán jako „nejštíhlejší“, v jiné naopak jako „nejzavalitější“. Záleží na úhlu pohledu a daném situačním kontextu.

Markéta chodila do školy nerada, nevyhledávala příliš pozornost ostatních, vyhýbala se jakýmkoli situacím, v nichž by měla vystupovat před skupinou lidí. Trápilo ji posuzování druhých kvůli jejímu vzhledu, vyslechla si totiž za svůj život mnoho posměšků a rozhodně nechtěla slyšet na svou osobu další neopodstatněné urážky. Nejméně ze všech vyučovacích předmětů měla ráda tělesnou výchovu, jelikož ve sportu nevynikala. Neviděla ani ve svých výkonech nějaké zlepšení, které by ji motivovalo. Raději se věnovala pasivním aktivitám,

¹⁰⁹ SLADOVÁ, Jana. *Umělecká literatura v procesu osobnostní a sociální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 70.

¹¹⁰ NÖSTLINGER, Christine a Hana LINHARTOVÁ. *Markétka*. Praha: Amulet, 2000, s. 37.

¹¹¹ Tamtéž, s. 5.

při kterých se nemusela hýbat. Často četla brakovou literaturu anebo zpívala ve sborovém zpěvu.

Když se její matka Eliška vdala, vážila jen padesát kilogramů. Přibírala, protože se přizpůsobila životnímu stylu Vařbuchtových. Impulzem ke změně se stalo její setkání se spolužáky, na němž byla nejsilnější. Její kamarádka Marie ji nejprve přemluvila k hladovění. Později Markétina matka zařadila do svého jídelníčku zdravější potraviny a více pohybu. *„Když chce někdo zhubnout, musí změnit životní styl. Ono spolu totiž všechno souvisí, víš.“*¹¹² Její manžel prohlásil: *„Je prý zřetelně vidět, že ta její zatracená posedlost hubnutím není jen její soukromou záležitostí, jak tvrdí, nýbrž že má negativní vliv na celou rodinu.“*¹¹³ Matka se totiž pokusila ovlivnit celou svou rodinu, aby se k ní přidala. Zprvu se jí to nedařilo, pak přemluvila také Markétu. Ta o sebe začala více dbát, aby se více líbila chlapcům.

Jako jiné hrdinky zmíněné v této práci, tak i Markéta v procesu hledání své identity musela vyřešit situaci, při níž o ni projevíli zájem hned dva mladíci – její spolužák Florian Kalb a podivín Hinzel. *„Když je člověk plný vlastní bolesti, tak na ostatní zapomíná.“*¹¹⁴ Markéta kvůli svému osobnímu trápení, přehlížela problémy druhých a bylo jí to proto líto. Nevěnovala totiž svou pozornost tomu, co se dělo na pozadí tohoto příběhu. Její rodiče procházeli manželskou krizí, která vyústila v hrozbu rozvodem. Markéta se rozhodla nadále žít se svou matkou, tato volba tak utužila jejich vzájemný vztah.

S pohledným Florianem prožila svůj první polibek a všechno, co patří k první lásce. Svůj vztah před všemi raději tajili, v závěru knihy šli s pravdou ven. Hinzel, chlapec s vytetovaným běláskem zelným na tváři, měl naopak jiné přednosti, kterými Markétu zaujal. Měl mnoho životních zkušeností kvůli své rodinné situaci, projevoval taktéž extrémní estetické cítění, když si například nechal svůj byt vymalovat načerno.

Karel, hubený syn od sousedů Vařbuchtových, se s chutí posmíval zavalitým lidem, tím pádem i Markétině rodině. V knize však nedostal příliš prostoru. Zásadní pro příběh bylo, když na konci knihy uznal, že Markéta i její matka shodily přebytečné kilogramy a nemělo již tedy smysl je urážet, když na sobě pracovaly a výsledky jejich práce na nich již byly znát.

Markétinu fyzickou proměnu okomentovala taktéž její štíhlá spolužačka Tereza Kohlová. Upozornila ji, že vypadají jako dvojčata. Markétka si proto uvědomila, že se její tělo proměnilo. Tento fakt podnítil její zvědavost, pomyslela si, že se změnit může i všechno

¹¹² Tamtéž, s. 47.

¹¹³ Tamtéž, s. 38.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 58.

okolo ní. Byla v tom jistá naděje na usmíření jejích rodičů. Autorka však záměrně zvolila konec otevřený, nechala jej již na čtenářově fantazii.

Proměnou prošla také její duševní stránka, začala si více věřit a již se méně obávala být středem pozornosti. Nadále však pokračovala v hledání svého místa na světě a ve společnosti. V souboji mladíků o její srdce, nakonec zvítězil její spolužák Florian, do něhož byla zamilovaná mnohem dříve než on do ní.

Příběh se dočkal dvou knižních pokračování – *Markétka má trable* (1983) a *Má milá Markétko* (1988).

3.4 Mikäel Ollivier: *Život k sežrání* (2008)¹¹⁵

„Jediná dieta, která funguje, je láska.“¹¹⁶

Tato kniha upoutá potenciálního čtenáře již svým nápaditým názvem. Vášni patnáctiletého gurmána Benjamina „Bena“ Poireta bylo dobré jídlo, dokonce snil o dráze kuchaře a otevření své vlastní restaurace v Bretani. Neustále něco jedl, i když neměl hlad, a proto se to podepsalo na jeho postavě. Jeho chuť k jídlu neměla hranice, rád vyhledával nové chutě, samotný proces vaření mu přinášel pocit seberealizace. „*Já miloval jídlo v každé situaci: když jsem byl šťastnej, chtěl jsem to oslavit, a když jsem byl na dně, chtěl jsem si to vynahradiť.*“¹¹⁷ Noční můrou se pro něj staly například hodiny tělesné výchovy, na nichž ho učitel před spolužáky záměrně ponižoval, nebo nákupy kalhot, kde měl problém s nalezením správné velikosti. „*Móda není dělaná pro tlustý.*“¹¹⁸

Svou nadváhu si uvědomil až ve třetím ročníku gymnázia po narážkách svých spolužáků. Benjamin si vzpomněl na svého strýce Alaina, kterému Ben připomínal jeho samotného. Hrdina nechtěl v budoucnosti vypadat jako on, tato představa ho mírně znervózňovala. „*Mít od přírody sklony k tloustnutí je největší nespravedlnost na světě.*“¹¹⁹ Jeho komplexy ohledně své figury se projeví na jeho nízkém sebevědomí: „*pokud jde*

¹¹⁵ Mikäel Ollivier (* 1968) je francouzský spisovatel, který vytváří příběhy nejen pro děti a mládež, ale i pro dospělé. Stal se držitelem několika prestižních cen, některé jeho knihy se dočkaly i filmového zpracování. Z jeho další tvorby si zmiňme detektivní příběhy *E-den* nebo *Tři slepé myši*.

¹¹⁶ OLLIVIER, Mikael. *Život k sežrání*. Praha: Baobab, 2010, s. 97.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 37.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 23.

*o holky, když je člověk tlustej jako já, naučí se rychle spokojit se s málem.*¹²⁰ To mu bránilo v jeho lásce ke Claire Peletové, o níž měl romantické představy.

Ben si při pravidelné školní preventivní lékařské prohlídce vyslechnul nelichotivé poznámky na svou adresu. Lékařka, již přezdíval „Zakyslice“, mu vyčetla, že za uplynulé dva roky přibral dvacet dva kilogramů a dostal se tak do pásma obezity druhého stupně. Upozornila ho na zdravotní rizika s ní spojená a doporučila mu, aby upravil svůj jídelníček a zařadil do svého životního stylu pravidelný pohyb. Dopis před rodiči raději skryl z obavy, že by musel něco na svém žití změnit.

Hlavní hrdina si byl vědom svých tělesných rozměrů a nyní se ho nesmírně dotklo, že ho doktorka označila za nemocného člověka, i když se tak vůbec necítil. *„Jako kdybych nevěděl, že jsem tlustej, jako kdybych to neměl vyražený žhavým písmem na čele pokaždý, když jím, nebo po jídle, když běžím na autobus, když si kupuju hadry, když se mi líbí nějaká holka a předem vím, že jí připadám ošklivej! A co ty řeči o vážných zdravotních komplikacích? Odkdy jsem nemocnej?“*¹²¹ Negativní důsledky nadváhy si odmítal připouštět, domníval se, že jeho se týkat nebudou.

Podnětem k revoluci v jeho uvažování bylo setkání s Claire v bazénu. Ben se styděl za to, jak vypadal, a proto se rozhodl konečně dát své matce zdravotní zprávu z dřívější prohlídky. To znamenalo velký krok a úsvit naděje na jeho proměnu.

Po Vánocích absolvoval sezení u odborníka na zdravou výživu, který mu připomněl, že *„nadváha je vážný problém! Je potřeba, abyste ji považoval za nemoc, která se musí léčit.“*¹²² Benjamin si měl vést deník o všem, co kdy jedl a pil. Doktor byl drahý, a proto matka svého syna žádala, aby dietu skutečně dodržoval. Hlavní motivací pro něj nadále zůstávalo, aby se líbil své platonické lásce Claire, jež ho později v jeho snažení podpořila.

Benjamin měl výčitky svědomí a řešil při hřešení ve svém stravování dilema, zda to má dělat. O víkendech si dietu upravoval podle svého uvážení. Začal s příkrášlováním zápisů v notesu, neodpovídaly již skutečnosti. Vážení už omezil jen na pondělí a i při něm podváděl. V únoru už dieta zmizela nadobro. Když nebyla Claire ve škole, motivace pokračovat mizela.

Později jí napsal dopis, ve kterém vyjádřil své city k ní. Ona jeho lásku neopětovala a napsala mu, že ho bere spíše jako kamaráda než jako svého přítele. Byl kvůli tomu nešťastný a litoval všeho, co pro ni udělal. Postupně ztrácel svůj smysl života.

¹²⁰ Tamtéž, s. 19.

¹²¹ Tamtéž, s. 18.

¹²² Tamtéž, s. 65.

Začal se opět nezdravě stravovat a svou naordinovanou dietu rázně ukončil. Začal opět přibírat na váze, štěstí mu již nepřinášelo ani dobré jídlo. Když si toho všimla jeho rodina, strýc Alain mu promluvil do duše: „*Když každé rok ztloustneš, máš vždycky pocit, že ses dostal už za hranici svých možností. Po létě se nedostaneš do kalhot z loňska a zjistíš, že vážíš o deset kilo víc! Deset kilo! Řekneš si, tak jo, tohle je moje maximum! Tohle se mi stalo, když jsem poprvé vážil metrák. Řekl jsem si, že to nikdy nemůžu překročit, že se mi kůže už natáhla na maximum, a byl jsem teda svým způsobem v klidu. No a dneska vážím víc jak sto třicet kilo, a když vidím fotky z doby, kdy jsem vážil metrák, tak si připadám hubenej, zatímco tenkrát jsem měl pocit, že jsem zrůda! Hranice neexistují a pamatuj, že jestli si teď připadáš tlustej, není to nic proti tomu, jakéj budeš za pár let, když si nedáš bacha! Nebezpečí spočívá v tom, že si člověk zvykne nakonec na všechno a že se nevidí takovej, jakéj je! Když budeš mít o dvacet kilo víc, zvykneš si na to, jako sis zvyknul, jak vypadáš teď!*“¹²³ Nechtěl, aby jeho synovec dopadnul stejně jako on, jelikož sám zažíval problémy s nadváhou, když mu například odmítli půjčit v bance kvůli jeho obezitě s tím, že někteří dříve zemřou, než to splatí.

Po nějakém čase se opět vrátil ke Claire, cítil se v její přítomnosti velice dobře, zároveň však trpěl. Ben začal vařit, už nadržel dietu, ale snažil se nepřejídat. Poslední den školy ho Claire políbila, což byl příslib jejich možného budoucího vztahu. Od tohoto momentu myslel na nový život, který se před ním rýsoval. Poprvé se také stalo, že nějaké jídlo nedojedl. Dospěl k tomu, že „*jediná dieta, která funguje, je láska.*“¹²⁴ Změnila ho natolik, že se nepoznával on sám, ba dokonce tato proměna zaskočila i jeho okolí.

3.5 Jiří Holub: *Kolik váží Matylida* (2009)¹²⁵

„*Život je někdy fakt nespravedlivej!*“¹²⁶

Jiří Holub svou knižní prvotinu věnoval mimo jiné všem dívkám, které trpěly nadváhou, čímž předestřel její vedlejší téma. Přestože název knihy napovídá, že hlavní hrdinkou by měla být Matylida, není tomu tak.

¹²³ Tamtéž, s. 82 - 83.

¹²⁴ Tamtéž, s. 97.

¹²⁵ Jiří Holub (* 1975) je současný český spisovatel, věnující se zejména literatuře pro děti a mládež. Při psaní čerpá inspiraci ze svých zkušeností kastelána – například *Vzpoura strašidel* (2010).

¹²⁶ HOLUB, Jiří. *Kolik váží Matylida*. Praha: JaS, 2016, s. 67.

Celý příběh se točil kolem Karla „Káji“ Votruby, žáka třetí třídy, který se vyrovnával s životem osvojeného dítěte. Jeho nynější rodiče ho totiž před třemi lety adoptovali. Dříve pobýval v dětském domově, protože ho jeho biologičtí rodiče týrali. Po svém otci Carlosovi zdědil tmavou pleť, kvůli níž byl občasným terčem slovních útoků ze svého okolí.

Kája byl velice vnímavým a vynalézavým dítětem, které rádo prozkoumávalo svět kolem sebe. Není tedy divu, že vyhověl přání své kamarádky Hermíny, jež chtěla vědět odpověď na otázku: „Kolik váží Matyllda?“ V celém příběhu se tedy snažil dozvědět konkrétní číslo.

Matyllda Tučná byla jejich korpulentní starší spolužačka, chodila do sedmé třídy. Z textu nevyplývá důvod, proč se k ostatním chovala nehezky a vybíjela si svou zlost na slabších spolužácích. Jedním z impulzů k takovému postoji mohlo být její nevyrovnání se se svou postavou, díky níž ji ostatní okamžitě poznali. Máme možnost sledovat jinou stránku dítěte s nadváhou, a to iniciátora šikany. Kvůli tomu nepatřila ve škole mezi oblíbené, dokonce jí mladší žáci vytvořili přezdívku „Maskodont“. V jiných příbězích najdeme spíše jedince, kteří stojí na opačné straně a stávají se obětmi posměšků ostatních.

Matyllda měla problémy i s každodenními činnostmi, jako například s chůzí do schodů. Nepociťovala však žádnou potřebu tento stav jakkoli měnit. Ačkoli se nepyšnila dokonalou fyzičkou, její předností byla její síla, kterou využívala nesprávným způsobem. Místo aby se věnovala silovému sportu, investovala svou energii do agrese vůči mladým lidem.

Zásadním momentem příběhu bylo náhodné setkání Matyldy a Káji, při němž dívka měla problémy s oblečením, a proto mu omylem ukázala, co rozhodně nechtěla. Poté se mu chtěla za svou vlastní nešikovnost pomstít. Kája dostal oprávněný strach, protože netušil, co mu může jeho vznětlivá spolužačka udělat. O jeho příhodě s Matyldou věděla celá škola. To bohužel Kájovu situaci ještě zhoršilo. Kdykoli se spolu střetli, Matyllda používala svůj vražedný pohled k tomu, aby jej zastrašila. Jednou se jejich vzájemný vztah vyhrotil natolik, že ho dokonce vhodila do popelnice.

Kája se svým kamarádem Vápendou vymýšlel, jak by ji mohl chytit do pastí. Na jeho radu hledal inspiraci ve Štorchových „*Lovcích mamutů*“. Zvažoval, jak by toho využil pro svůj případ s Matyldou. Ze svého iracionálního plánu ustoupil, jelikož se bál o její život.

Když Kájovi jeho babička Amálie vyprávěla pohádku „O Otesánkovi“, představoval si na jeho místě Matyldu. Optal se jí, jak by mohl zvážit někoho jiného proti jeho vůli. Poradila mu, aby se Matyldy zeptal přímo nebo aby se zeptal jejich školního doktora. Tyto rady mu udělaly velkou radost. Jakmile se však pokusil zjistit odpověď na tuto pro něj kardinální

otázku, nebyl při tom úspěšný. Nehodlal se ve svém snažení odradit nepatrným neúspěchem. Požádal také další své blízké o radu, žádnou z nich ale nemohl využít.

Třetí třída měla jet na konci školního roku na výlet na hrad Paštika. Ke Kájově smůle společně s nimi, jeli také někteří žáci sedmého ročníku, a tedy i Matyllda. Kája v této souvislosti utrousil následující poznámku: „*Život je někdy fakt nespravedlivej!*“¹²⁷ Pak rád využil příležitosti. Při prohlídce hradu narazili na velkou váhu, která zde zůstala po natáčení nějaké pohádky. Na jednu stranu si stoupl Kája, na druhou dobrovolně Matyllda. Zjistilo se, že vážila jako celkem tři žáci třetího ročníku (Káju, jeho kamarádky Hermínu a Jitku), půl šišky salámu (od Jitky) a kabelku (od jejich paní učitelky Janáčkové). Kájova snaha tedy přinesla ovoce. Čtenář se nedozví konkrétní numerický údaj, ale i přesto autor odpověděl vtipným a pro dětského recipienta přitažlivým způsobem.

Kromě této otázky hlavní hrdina hledal také způsob, jak přijmout svou novou rodinu. V závěru knihy nakonec všechno dobře dopadne a dostane se mu i zde uspokojivého vysvětlení. Holubovi se podařilo vystihnout dětské vnímání adopce: „*Bejt adaptovanej znamená, že nejste náš, ale pak přijdou do děcáku nějaký hodný lidi a vezmou si vás domu. Tam vás umejou, daj vám najíst, ukážou babičce, co je teď jako vaše.*“¹²⁸

Sladová ve své publikaci uvádí: „*Nadhled, s jakým autor pojal zvolené téma, umožňuje dětem s podobnými zkušenostmi porovnat své vlastní zážitky. Těm, které zkušenost s adoptcí nemají, zprostředkovává povědomí o tom, co prožívá a jak se cítí dítě, které prošlo výchovou v patologické rodině, ústavní výchovou a následně adoptčním procesem.*“¹²⁹

V textu bychom našli také zmínku o jiném dítěti s nadváhou, které ji mělo způsobenou nesprávným fungováním štítné žlázy. „*Já si povídal s Leontýnou, Sopouchem a Jitkou Klobásovou, co je taky tlustá, ale ne tolik jako Matyllda. A taky není blbá. Říkala taky, že bere na tu tloušťku nějaký prášky, což mi přišlo divný. Brát prášky na tloušťku, nechápu, proč chce bejt tlustá, že je bere! Ale taky říkala něco vo štítný žláze, nebo tak nějak, a to je taková nemoc, že se vám na krku udělá, a teď to říct musím, protože se to tak fakt menuje! Udělá se vole! To říkala i pani učitelka, že se to tak menuje a že to má i každej holub, takže je to celkem běžná nemoc, co má ta Jitka.*“¹³⁰

¹²⁷ Tamtéž, s. 67.

¹²⁸ Tamtéž, s. 67.

¹²⁹ SLADOVÁ, Jana. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 26.

¹³⁰ HOLUB, Jiří. *Kolik váží Matyllda*. Praha: JaS, 2016, s. 35.

Titul byl jakýmsi jazykovým experimentem, odlišoval se od jiných zejména výběrem jazykových prostředků výhradně z nespisovné, popř. hovorové češtiny. Právě tento krok dopomohl k autentičnosti sdělení vzhledem k věku vypravěče, který se teprve učí, jak má spisovná čeština vypadat. Přebíral jazykovou kulturu od svých rodičů, kteří se takto vyjadřovali běžně.

3.6 Kody Keplingerová: *Otka* (2010)¹³¹

„*Ošklivá tlustá kamarádka*“¹³²

Sedmnáctiletá Bianca Lynne Piperová procházela obdobím dospívání svérázným způsobem. Měla v sobě zakořeněné předsudky ohledně svého vzhledu, což se u ní projevovalo zejména nezdravě nízkým sebevědomím a zkreslenými představami o ní samotné. Trápil ji rovněž její zlovyk dusit v sobě veškeré emoce. Poměrně často ve svém vyprávění narážela na svou váhu: „*Jessica nám slíbila velké misky čokoládové zmrzliny. Jako bych už tak neměla dost velký zadek.*“¹³³ Svě nedokonalé postavy si byla vědoma, avšak nechtěla s ní nic dělat, byla s ní víceméně spokojená. Jelikož musela od ostatních snášet urážky na svou figuru, sužovalo ji neustálé srovnávání se s ostatními. Kupříkladu když se porovnávala se svou nejlepší kamarádkou Casey, uvažovala takto: „*Ona vyrostla do výšky (skoro sto osmdesát pět – ta holka byla Amazonka!), štíhlosti a krásy. Já vyrostla do... no, do opaku. Kdo nás viděl každou zvlášť, nikdy by ho nenapadlo, že k sobě máme blízko. Nikdo by si netipnul, že se ta nádherná královna plesu baví s tou oplácanou holkou s bezbarvými vlasy, co sedí v koutě.*“¹³⁴

Na začátku románu Biancu označil její záletný a samolibý spolužák Wesley za „*Otku*“, což bylo označení pro neatraktivní dívku, která měla půvabné kamarádky, k nimž se prostřednictvím ní chtěli mladíci dostat. Nejprve se dívka urazila, později roli „*Otky*“ přijala, našla v ní dokonce tři výhody – zaprvé „*Nemá smysl dělat si starosti s vlasy nebo make-upem.*“; zadruhé „*Nulový nátlak na to, chovat se cool.*“ a zatřetí „*Žádná dramata*

¹³¹ Kody Keplingerová (* 1991) je současná americká začínající spisovatelka. Do češtiny byla dosud přeložená pouze její prvotina *OTKA*, která se ve Spojených státech amerických ihned po svém prvním vydání stala bestsellerem. Více viz její web: <http://kodykeplinger.com/>

¹³² KEPLINGER, Kody. *Otka: ošklivá tlustá kamarádka*. Praha: CoBoo, 2015, s. 3.

¹³³ Tamtéž, s. 57.

¹³⁴ Tamtéž, s. 50.

s klukama.“¹³⁵ „Otká“ totiž bylo označení pro dívku, která pobývala ve skupině pro to, aby ostatní vypadali lépe. Bianca dokonce přemýšlela, že k sobě přidají mladší studentku, aby už nadále nemusela být „otkou“ ona. Nakonec své příležitosti nevyužila s ohledem na sílu jejich přátelství.

Bianca nepatřila mezi sportovkyně, měla problémy i s dennodenními činnostmi. „*Než jsem se dostala do školy, bylo už studentské parkoviště skoro plné. Musela jsem zaparkovat úplně na konci jedné dlouhé řady a doklusat – se svým desetakilovým batohem – ke dvojitým dveřím. Takže než jsem dorazila na hlavní chodbu, byla jsem samozřejmě úplně zadýchaná. Bože, pomyslela jsem si zbědovaně, když jsem svou tlustou zadnici vlekla na španělštinu, není divu, že jsem Otká. Jsem tak zatraceně z formy, až je to deprimující.*“¹³⁶ Své sportovní výkony v knize již dále nekomentovala, jelikož se věnovala pro ni v té době zajímavějším oblastem svého života.

Stejně jako další hrdinky řešila dilema ohledně lásky, jelikož se zamilovala do svého milého spolužáka Tobyho Tuckera, zároveň o ni projevil zájem již dříve zmíněný Wesley. Čtenáři jsou tak svědky jejího uvažování a morálního vývoje. Zároveň s navazováním nových vztahů se hlavní hrdinka musela vyrovnávat s rozvodem svých rodičů, kteří se od sebe odcizili. Zejména jejímu otci trvalo příliš dlouho, než přijal konec jejich dlouholetého vztahu. V samotném procesu akceptace opětovně podlehl alkoholismu, z něhož se již dříve léčil. Dcera se za jeho chování nesmírně styděla a raději si odmítala přiznat, že jejich rodina již nikdy nebude taková, jaká bývala dosud. V závěru příběhu otec uznal své selhání, nastoupil na léčbu a absolvoval sezení anonymních alkoholiků.

Shodou okolností byla Bianca nucena vypracovat esej do školy společně s Wesleyem, oba se spolu sblížili a ona začala své kamarádky kvůli jejich vztahu zanedbávat. Oba měli společné, že se odmítali měnit kvůli tomu, co si o nich mysleli druzí. Hlavní hrdinka se v jeho přítomnosti cítila seběvědoměji, dodával jí odvalu k životním změnám. Skromný Toby, jenž splňoval Biančin ideál jejího přítele, se přitom rozešel se svou přítelkyní Ninou. Protagonistka tedy zvažovala možnosti obou těchto adeptů o její lásku.

Život byl pro ni mnohem snazší, když si jí nikdo nevšímal. Díky Wesleymu se již nebála být sama sebou, přijala samu sebe a cítila se mnohem lépe než v době, kdy se spolu ještě neznali. Když měla schůzku s Tobym, uznala, že se chovala jako pokrytec. Bianca i Toby se rozhodli vídat s někým jiným, ona s Wesleyem a on se svou bývalou přítelkyní

¹³⁵ Tamtéž, s. 69.

¹³⁶ Tamtéž, s. 154 - 155.

Ninou. Román tedy skončil happyendem. Bianca navrhla Wesleymu, aby spolu navázali pomalý středoškolský vztah. Jejich soužití se tedy mohlo plně rozvinout, přijali se navzájem i se svými chybami a bylo jim spolu dobře.

Román se zabýval, jak už sám název napovídal, tematikou života s nálepkou (tzv. labellingem). Hrdinka přecházela od prvotního popírání, přes její přijetí až do fáze sebepoznání. V rámci procesu sebeakceptace dospěla Bianca k následujícímu závěru: „*Já byla Otko. A to bylo dobře. Protože každá holka, která si nepřipadá jako Otko, nejspíš nemá žádné kamarádky. Každá si někdy připadáme nepřitažlivá. Proč mi tak dlouho trvalo to pochopit? Proč jsem se tím pitomým slovem tak dlouho nervovala, když to bylo tak jednoduché? Měla bych být na svoje otkovství hrdá. Hrdá na to, že mám skvělé kamarádky, které si zase myslí, že jsou moje Otky.*“¹³⁷ Ve svém chování a uvažování postupovala přirozeně vzhledem ke svému věku. Přezdívka se stala impulzem k hledání její vlastní identity, které se na konci příběhu přiblížila a postupně díky tomu dospívala.

Kniha se v roce 2015 dočkala také filmové adaptace, s níž však měla společná například jména hlavních postav. Snímek se více zaměřil na Biančino postavení na Malloyské střední škole, zatímco rozvod jejích rodičů byl úplně opomenut. V konečném důsledku šlo o klasickou komedii pro dospívající, která se věnuje tématům typickým pro tento filmový žánr.

3.7 C. D. Payne: *Brenda Veliká* (2013)¹³⁸

„*Osud mě s největší pravděpodobností ocejhuje jako Brendu Bachratou.*“¹³⁹

Hlavní hrdinkou tohoto románu byla šestnáctiletá Brenda Blatková, která již své vlastní jméno považovala za ideální pro dívky s nadváhou. „*Vezměte řetěz od motorky, zavěste na něj betonovou tvárnici, hod'te mi to kolem krku, a dostanete ekvivalent psychické váhy mého jména.*“¹⁴⁰

¹³⁷ Tamtéž, s. 278.

¹³⁸ C. D. Payne (* 1949) je současný americký spisovatel, který se nejvíce proslavil svou neustále se rozrůstající knižní sérií *Mládi v hajzlu* (1995–2019), jež se těší velké popularitě mezi mladými čtenáři. V roce 2009 byl na její motivy natočen stejnojmenný americký film. Více viz jeho web: <https://www.nicktvisp.com/>

¹³⁹ PAYNE, C. D. *Brenda Veliká*. Brno: Jota, 2013, s. 143.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 5.

Její vzhled ji trápil zejména proto, že dívky s nadváhou bývají většinou terčem kritiky, jelikož kritéria krásy pro ně jsou tradičně přísnější, než je tomu u mužské populace. „*Nebo proč jsme se nenarodila jako kluk? Konec konců tu byla padesátiprocentní šance. I oškliví tlustí kluci často randí s atraktivníma roštěnkama. Podle všeho nemají sebemenší problém najít někoho, kdo by si je vzal. Jsou šťastní a spokojení, když můžou popíjet pivo, čučet na sport, střílet všelijaké lesní tvory (...). Nikdo jima nepohrdá jenom proto, že se můžou pochlubit obrovitánským panděrem. No dobře, někteří lidi nejspíš jo. Ale stejně je to daleko snazší být tlustý kluk než tlustá holka.*“¹⁴¹ S tímto faktem však nemohla nic změnit, a proto upřela svou pozornost i na jiné aspekty vyšší hmotnosti.

Oba její rodiče i její bratr Buford měli nadváhu, ona sama jí trpěla celý svůj život. Byla s ní smířená a nedokázala si bez ní představit své žití. Věděla, že být krasavicí by nebylo nic pro ni. Svou tloušťku považovala za osudem předurčenou. Zvykla si již na předsudky ohledně jejího vzhledu, sama se za své tělo spíše styděla. V rámci své socializace, spojené s procesem dospívání, si musela přiznat následující skutečnost: „*Zatím jsem zažila uspokojivější vztahy s čokoládovými tyčinkama než s lidma.*“¹⁴² S touto skutečností se proto rozhodla vypořádat po svém.

Své tělesné rozměry si přestala připouštět, přijala samu sebe se vším, co k ní patřilo. Při pohledu na dívky, které jí byly podobné, se ale neubránila jistým komentářům i k sobě samé: „*Vypadá dost při těle, ale já koneckonců nemám moc co mluvit.*“¹⁴³ Ve škole se víceméně projevovala jako typický outsider, na Facebooku dokonce měla pouze čtyři přátele. Vše se změnilo ve chvíli, kdy přešla na novou internátní školu – Akademii Kapradinový útes, kde ji nikdo neznal a ona mohla začít s čistým štítem. Objevila v sobě přirozené vůdcovství, čímž upoutala pozornost ostatních. Snažila se zpříjemnit si pobyt na internátu. Místo toho, aby jedla zdravé potraviny, si vytvořila tajnou skrýš zásob sladkostí, které je dodával jejich homosexuální kamarád Darnell „Brick“ Brickmana. Za jeho práci se mu chtěla odměnit tím, že mu najde přes inzerát známost.

Její rodina po ní požadovala, aby začala hubnout. Brenda jako většina dospívajících si nebrala jejich rady k srdci, pojala je úplně jinak, než byly původně zamýšleny. „*Dort byl citronový a kokosový (jeden z mých oblíbených) a stálo mě obrovské sebezapření omezit se jen na jeden kousek. Sice jsem pomohla Marii dorazit ten její, ale to se nepočítá. Pomoci*

¹⁴¹ Tamtéž, s. 7.

¹⁴² Tamtéž, s. 7.

¹⁴³ Tamtéž, s. 220.

*příteli v nouzi, aby se zbytečně nemrhalo jídlem, je pouze projevem přátelského postoje vůči planetě.*¹⁴⁴ Její babička jí posílala pilulky na hubnutí, vnučka její snahu neocenila a raději je dávala své matce, která o tom však neměla ani tušení.

V průběhu textu uváděla pro své čtenářky různé rady, jak z podle nich bezvýchodné situace vytěžit maximum: „*zmačkané oblečení pomáhá zeštíhlit postavu.*“¹⁴⁵ Když dostala trest ve školní jídelně, brala to s humorem sobě vlastním: „*Dobrá zpráva je, že jsem musela vypotit tak dvě a půl kila. Ještě šest dní v ďábelské umývárně a možná se smrsknu na Mariinu velikost.*“¹⁴⁶

Její komplexy se projevovaly mimo jiné i v jejich vlastních úvahách, ať už se jednalo o jakékoli téma: „*Listopad vystrkuje svoji ošklivou hlavu. Špatná zpráva pro milovníky léta jako já. Na co se mám jako těšit: na světelnou deprivaci, studený déšť, deprese, přežíraní, dramatický nárůst váhy, pitomé vánoční dárky? V mém životě se vyskytuje jediná hubená věc: naděje, že si naši písničky vůbec někdo všimne. A k tomu ještě hubenější šance, že mi třeba Cole jednoho dne zavolá.*“¹⁴⁷

Brenda získala řadu kamarádek, jimž se líbil například její svérázný smysl pro humor. Stala se díky tomu prezidentkou nově založeného tajného sesterstva s názvem „Arkád'anky“. Ve svých školních povinnostech se projevovala jako odvážná rebelka a rozhodně se nebránila tomu, aby byla v centru pozornosti. Největší konflikty mívala s nekompromisní ředitelkou akademie, paní Lumpwaphtovou, která rovněž mívala narážky na Brendinu postavu. Ta to však nebrala dostatečně vážně.

V průběhu příběhu navázala dva vztahy, a to se svými stejně starými kamarády Dylanem a Coem. Díky nim objevila svůj další talent – zpěv. Natočila videoklip, kterým se chtěla ještě více zviditelnit. Brenda si na rozdíl od jiných lidí uvědomovala i výhodu nadváhy při zpěvu: „*Poměrně dost skvělých zpěvaček je nebo bylo spíš robustnějších: Adele, Aretha, Ella Fitzgerald, Sarah Vaughn, Rosemary Cloony nebo Liza Minnelli v letech, kdy nedržela dietu. A pak jsou tady všechny ty sopranistky nadměrných velikostí v opeře.*“¹⁴⁸

Když šla na rande s Dylanem, neodpustila si poznámku na svou hmotnost: „*Dnes večer velký rudý neonový nápis hlásal, že zde stojí motel „Sl o nice“.* Přesně tohle jsem

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 214.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 36.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 53.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 188.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 213.

potřebovala: romantické zákoutí, co dělá sarkastické narážky na moji váhu.“¹⁴⁹ Protagonistka musela řešit obdobně jako další dívčí postavy v této práci dilema ohledně toho, pro kterého ze zmíněných mladíků by se měla rozhodnout. Nakonec zvolila Dylana, protože spolu měli více společného. Mimo jiné se oba vyznačovali svou výraznou nadváhou.

V závěru románu vyšlo najevo, že Brendina matka shodila přebytečné kilogramy, začala cvičit a jíst zdravěji. Chtěla posloužit jako příklad pro svou dceru a motivovat ji k změně jejího životního stylu. Není však jasné, jak velký vliv to mělo na Brendino myšlení.

3.8 Rainbow Rowellová: *Eleanor & Park* (2014)¹⁵⁰

„Tichá voda břehy mele.“¹⁵¹

Hlavní hrdinkou byla šestnáctiletá Eleanor Douglasová, která se od ostatních dívek odlišovala svou nadváhou, výstředním oblečením a kudrnatými zrzavými vlasy, kvůli nimž jí ostatní přezdívali „Velká Rézi“. Další pro ni používali různé urážky - například „tlustá čipmančice“.

Byla nemotorná, a proto pro ni byly hodiny tělesné výchovy velkým trápením. To všechno vyústilo v její komplex méněcennosti kvůli její nedokonalé postavě: „Spíš by ji zařadili do tělocviku pro zaostalé. S ostatními (...), co neudělají sed z lehu.“¹⁵² Na její bývalé škole měla kamarády, kteří si ji vybírali do družstva, protože jim připadala fajn a zábavná. Zde tomu bylo naopak. Jelikož byla spíše nevýraznou introvertkou, své starosti si raději nechávala sama pro sebe a nikomu se s nimi nesvěřovala.

„Eleanor už v šestnácti letech figurou připomínala středověkou krčmářku. Všeho měla nadbytek, jen výška jí chyběla, a tak to nebylo kde schovat.“¹⁵³ Eleanor neměla ráda, když musela nosit šortky, protože největší odpor z celého těla chovala ke svým nohám. Afro-Americká spolužačka Beebi byla zavalitější než Eleanor, a přesto se stala terčem šikany právě ona.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 199.

¹⁵⁰ Rainbow Rowellová (* 1973) je současná americká autorka, která tvoří převážně příběhy pro dospívající dívky. Nevyhýbá se ale ani textům pro dospělé čtenáře. Její román *Eleanor & Park* se měl v roce 2013 dočkat zfilmování, ale nakonec z něho sešlo. Více viz její webová stránka: <https://www.rainbowrowell.com/>

¹⁵¹ ROWELL, Rainbow. *Eleanor & Park*. Praha: Euromedia, 2014, s. 177.

¹⁵² Tamtéž, s. 35.

¹⁵³ Tamtéž, s. 22.

Vliv na vznik jejích psychických obtíží mohlo mít i nevhodné rodinné prostředí. Její otec měl dříve narážky na její váhu, nyní od toho však ustoupil. „*Spolužáci sice Eleanor nemohli vystát, protože byla tlustá a divná, ale nikdo se do ní nemohl navázat kvůli tomu, že je z rozvrácené rodiny a polorozpadlého domu. To tady bylo více méně pravidlo.*“¹⁵⁴ Byla nucena žít v nefunkční rodině, v níž se rozvinulo v plné míře domácí násilí. Musela sdílet jeden malý pokoj se svými třemi sourozenci. Její nevlastní otec měl problémy s alkoholem a zvládáním vzteku, který si vybíjel na své přítelkyni a jejích dětech. Dokonce se jejich situace vyhroutil natolik, že Eleanor musela celý jeden rok bydlet odděleně od nich.

Již v první kapitole románu Eleanor nastoupila na novou střední školu a seznámila se se stejně starým Parkem Sheridanem, nenápadným chlapcem s asijskými předky. Tato netradiční dvojice spolu seděla ve školním autobuse, kde trávila čas čtením komiksů. Ačkoli ve své blízkosti trávili pouze hodinu denně, postupně spolu navázali hluboký vztah. Park měl také zálibu v hudbě, a proto zasvěcoval svou dívku i do této oblasti. Eleanor se díky zamilovanosti všechno jevilo lepší, dokonce si začala více věřit. Bylo jí záhadou, proč se mu líbila. Neviděla na sobě nic hezkého, a proto ji překvapilo, když jí sdělil, že na ní nejvíce oceňoval její unikátní osobnost.

Když se titulní hrdinka setkala s matkou svého přítele, dohnala ji její narušená psychika: „*Eleanor věděla, že je tlustá, ale nepřipadala si zas tolik tlustá. Pod vším tím sádlem cítila svoje kosti a svaly, a ty byly taky velké a silné. Parkova máma by mohla její žebra nosit jako volnou maxivestu.*“¹⁵⁵ Její obava však byla naprosto neopodstatněná, Parkova matka Mindy ji vřele přijala a oblíbila si ji. Dalo by se také říci, že Eleanor svému příteli jeho funkční rodinu záviděla. Cítila se v ní velice dobře a nerada se poté vracela ke své vlastní.

„*Všichni v Parkově rodině byli tak hubení, že by mohli účinkovat v reklamě na dietní cereálie. Dokonce i jeho babička. Eleanor by vzali jen do té scény, kde se ta herečka zatahá za fald a pak se podívá do kamery s výrazem, jako kdyby se jí zhroutil svět. Ona by vlastně na tu scénu musela ještě zhubnout. Jí byste nahmátli fald – nebo dva, nebo tři – kdekoli po těle. Nejspíš i na čele. (...) Nejvíce ji rozčilovalo, že toužila, aby se ji Park dotkl zas. Chtěla, aby se jí dotýkal v jednom kuse. I kdyby ho to přivedlo k poznání, že až příliš připomíná mrože, než aby s ní mohl dál chodit...*“¹⁵⁶

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 132.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 131 - 132.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 240.

Když už urážky od spolužáků na Eleanorinu adresu přesáhli únosnou mez, postavil se za ni Park, porval se kvůli ní a byl za to na dva dny vyloučen ze školy. Jejich láska nadále vzkvétala, bohužel byla přerušena kvůli problémům v dívčině rodině. Rozhodla se pro útěk z domova ke svému strýci v Saint Paulu v Minnesotě. Hrdinové se sem úspěšně dostali, poté se spolu museli rozloučit. Eleanor dostávala od Parka dárky a dopisy, sama mu chtěla napsat vysvětlení, bylo to pro ni velice těžké. Po delší době, kdy od své lásky protagonista nedostal žádnou odpověď, ustal ve svém snažení. V samotném konci románu mu od Eleanor přišla pohlednice se slovy „Pozdrav ze země 10 000 jezer“. Potěšilo ho to, vybavily se mu jeho pocity k ní. Dívka se tak odhodlala k činu, gestu, aby mu dala najevo, že na něj nezapomněla.

Přestože byl děj této knihy zasazen do léta roku 1986, mohl by se příběh v této podobě odehrávat také v současnosti. Motiv lásky, přátelství a body image najdeme totiž i v dnešní tvorbě pro tuto cílovou skupinu.

3.9 Julie Murphyová: *Knedlíček* (2015)¹⁵⁷

„Willowdean. Jsem tlustá. Jsem šťastná.“¹⁵⁸

Již samotný název tohoto románu napovídá, jaké bude jeho hlavní téma. Jednalo se o přezdívku hlavní hrdinky, kterou tak nazývala výhradně její matka: „*Přezdívka mojí matky pro mě je... to je jedno. Ani si nepamatuju, že by mi někdy říkala jinak. Nevadí mi to, nepřemýšlím nad tím. Mimo dům mě však ze zjevných důvodů normálně takto neoslovuje. Kdo by asi tak chtěl, aby ho na veřejnosti oslovovali jako kuličku z těsta?*“¹⁵⁹ Její nejlepší kamarádka Ellen o této přezdívce řekla: „*Je to jen slovo. Nic neznamená, pokud to ty sama nedovolíš.*“¹⁶⁰ Právě tato myšlenka přivádí čtenáře k zamyšlení se nad významem slov.

V knize vystupovaly kamarádky Willowdean Dicksonová a Millie Michalčuková. Obě trápila nadváha, každá z nich se s ní však smířila jinak.

Nejprve si představíme hlavní hrdinku Willowdean Dicksonovou, která sama sobě říkala jen „Will“. Popisovala se následovně: „*nemá smysl pokoušet se být pro něj neviditelná.*

¹⁵⁷ Julie Murphyová (* 1985) je současná americká začínající spisovatelka. V knize *Knedlíček* těžila ze své vlastní zkušenosti s nadváhou, využila toho i ve svých dalších textech, jež do češtiny dosud nebyly přeloženy. Většina z její tvorby se stala bestsellery. Více viz její osobní stránky: <http://www.imjuliemurphy.com/>

¹⁵⁸ MURPHY, Julie. *Knedlíček*. Praha: Dobrovský, 2016, s. 296.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 110.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 275.

*Slona prostě neschováš.*¹⁶¹ Bylo jí šestnáct let, procházela tedy obdobím vzdoru. Ráda by jednou našla lásku svého života a ráda by se líbila sobě i ostatním. „*Celá moje mysl se proti mně spikla. Pokaždé, když mrknu, vidím na sobě jen vady. Moje tělo v pokřiveném zrcadle. Moje široké boky. Moc velká stehna. A příliš malá hlava v poměru ke zbytku těla. Než přišlo toto léto, vždycky jsem si připadala v téhle kůži šťastná. Dokonce i hrdá.*“¹⁶² Protagonistka byla na svou postavu pyšná, její nedostatky jí nepřipadaly příliš důležité.

Will měla genetické předpoklady pro to být plnoštíhlou, jelikož její matka bývala korpulentnější a její teta Lucy měla ve svých třiceti šesti letech silný infarkt v důsledku výrazné obezity. Právě druhá zmíněná projevovala větší mateřské schopnosti a měla výrazný vliv na vnímání světa své neteře. Předala jí svou lásku k Dolly Partonové, svou životní filozofii nebo rady pro vyrovnání se se svým tělem. Hlavní hrdinka se s jejím odchodem ještě rok po její ztrátě nedokázala vyrovnat, při vyklizení Lucyina pokoje se proto hádala se svou matkou ohledně toho, co z její pozůstalosti zůstane v jejich domě a k jakému účelu se místnost využije.

Nadváha byla v této knize stěžejním tématem, Murphyová se zaměřila na představení tohoto tématu z různých úhlů pohledu. „*Slovo tlustý přivádí lidi do rozpaků. Když se ale na něj podíváte, první věc, které si všimnete, je moje tělo. A moje tělo je tlusté. Je to stejné, jako když já si všímám, že některé holky mají velká prsa, mastné vlasy nebo kostnatá kolena. O tom se mluvit může. Slovo tlustý, které mě nejlépe vystihuje, však způsobuje sevřené rty a vytrácení barvy z tváří. Já jsem ale taková. Jsem tlustá. Není to sprosté slovo. Není to urážka. Přinejmenším, když ho použiju já. Proto vždycky přemýšlím nad tím, proč se mu nevyhýbat.*“¹⁶³

Will byla odhodlaná vzdorovat proti předsudkům ostatních, chtěla ostatním dokázat, že dát na první dojem nemusí být to pravé. Nechtěla se podřídit tomu, co od ní vyžadovalo její okolí. „*Vím, že tlusté holky by měly být na bazény a tyhle věci alergické, já ale koupání miluju. Myslím tím, že nejsem pitomá. Vím, že lidi budou zírat, ale nemůžou mě obviňovat za to, že se chci ochladit. A proč by to vlastně mělo vadit?*“¹⁶⁴

Jakousi revoltou bylo i Willino rozhodnutí zúčastnit se tradiční soutěže krásy o titul „Miss Teen Blue Bonnet“, o jejíž průběh se starala její matka, bývalá vítězka tohoto klání.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 10.

¹⁶² Tamtéž, s. 106.

¹⁶³ Tamtéž, s. 13.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 29.

Sama se také pyšnila tím, že se stále vešla do svých výherních šatů. Přípravou soutěže trávila mnoho času, po zbytek roku pracovala jako sanitářka v domově důchodců.

„*Thusté děti mají dost problémů se sháněním šatů.*“¹⁶⁵ Jelikož se Willowdean nepyšnila postavou běžné konfekční velikosti, měla potíže s nalezením oblečení. „*Thustá holka nemůže jen tak vejít do sekáče a – EJHLE – najít slušné šaty, které jí opravdu padnou.*“¹⁶⁶ Vždy si však nějakým způsobem poradila a své pozitivní myšlení brala jako svou přednost.

„*Nesnáším, když se musím dívat na tlusté holky v televizi nebo ve filmech, protože jediná situace, kdy je pro svět přijatelné natáčet na kameru tlustou osobu, se zdá být podle všeho jen ta, pokud jsou samy se sebou nespokojené, anebo pokud jsou to veselé nejlepší kamarádky. Já bohužel nejsem ani jedno z toho.*“¹⁶⁷

Čtenáři se prostřednictvím vhledu do Williných úvah dovídají o tom, jaké je to žít v těle člověka s nadváhou, jaké problémy s ní souvisí, jaké jsou její výhody a nevýhody. „*Je příjemné si popovídat s někým, kdo tomu rozumí. Možná, že Hana neví, jaké to je přemýšlet, jestli se vejdete do toho sedadla s opěrkami, nebo jak pokaždé, když pod vaší vahou zavrzá podlaha, všichni se na vás dívají, jako by celá budova měla kvůli vám spadnout. Možná, že neví, jaké to je jít do obchodní pasáže a vědět, že 90 procent oblečení vám nebude a že jen pomýšlení na to jít do lahůdek je špatný nápad, protože tlustý člověk v lahůdkách je jako špatný vtíp.*“¹⁶⁸

Willowdean si přivydělávala jako brigádnice na pozici pokladní v místním fast foodu Harpy's, kde potkala svou lásku, Boa Larsona. Stejně jako Jitka v románu *Metráček*, tak i Will musela řešit dilema ohledně svého milostného vztahu, protože se do jejího života dostal spolužák Mitch Lewis. Střídavě se věnovala oběma zmíněným mladíkům, nakonec se však rozhodla pro svou první lásku, Boa.

V závěru knihy Willowdean přijala samu sebe takovou, jakou byla. „*Někdy, když se zamyslíte nad tím, kým jste, pochopíte, že jste mozaikou zkušeností. Já jsem Knedlíček. A Will a Willowdean. Jsem tlustá. Jsem šťastná. Jsem nejistá. Jsem smělá.*“¹⁶⁹

Druhou dívkou s nadváhou v této knize byla Millie Michalčuková. Murphyová jí věnovala celý román *Puddin'*, který vyšel v roce 2018. Do češtiny dosud nebyl přeložen.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 103.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 255.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 77.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 253.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 296.

S ohledem na to, že v knize *Knedlíček* vystupuje jako vedlejší postava, budeme se jí věnovat pouze krátce.

Willowdean si všimla, že její kamarádka dávala záminku posměváčkům sama od sebe. „*Millie představuje dívku, na kterou – a to musím sebekriticky přiznat – jsem se celý život dívala a myslela si: Může to být ještě horší. Já jsem sice tlustá, ale Millie trpí tím typem tloušťky, který si musí kupovat kalhoty v pase do gumy, protože v její velikosti už se kalhoty na knoflíky a zipy nevyrobí. Oči má až moc blízko u sebe a nos je na konci uskrápnutý. Nosívá trička se štěňátky a koťátky, a není to z recese.*“¹⁷⁰ Dějala rovněž ráda věci, jež nebyly běžné, například jedla domácí chilli a kreky.

Na rozdíl od Will byla pro Millie účast v soutěži krásy splněným snem, celý život si přála se v ní objevit, ačkoli nepatřila mezi ideální krásku. Každou minutu, již trávila ať už přípravou na soutěž, tak samotným účinkováním, si neskonale užívala. Do soupeření o titul nejkrásnější dívky se přihlásila navzdory obavám jejích rodičů. Zfalšovala dokonce podpis své matky, která ji později přes prvotní odpor podpořila, aby mohla nadále pokračovat. Když její kamarádky chtěly odstoupit, přemluvila je, aby to neudělaly. Svým dokonalým způsobem sebe prezentace překvapila všechny soutěžící, diváky i porotu, která se rozhodla ji ocenit konečným třetím místem.

Román *Knedlíček* se dočkal rovněž filmového zpracování, v němž došlo k mnoha úpravám, samotná myšlenka, že bychom měli sami sebe přijmout a nebrat ohled na nálepku, již nám druzí přisoudí, zůstala neměnná. Co se týče účinkování dívek v soutěži, která se stala stěžejním tématem tohoto snímku, tvůrci se rozhodli pro zdůraznění jejich bojkotu tohoto klání. Zásadním rozdílem byla absence Willina přítele Mitche, byla tedy výrazně oslabena linie příběhu s Williným dospíváním v navazování vztahů. Millie získala větší příležitost než v knižní předloze, dokonce si ve filmovém zpracování polepšila v celkovém umístění v závěru soutěže o jednu příčku.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

3.10 Oldřiška Ciprová: *Zhubni a nezblbni!* (2016)¹⁷¹

„*Super deník pro náctileté s recepty k sežráním*“¹⁷²

Kniha mapovala cestu dvanáctileté Karolíny Novákové za její vysněnou postavou. Své nadváhy si začala všimnout na konci minulého školního roku, spolužáci jí začali přezdívat „otesánek“. Samotnou ji trápilo, jak přibývala na váze. „*Mělo mi dojít, že dvanáct knedlíků denně asi někde vidět bude. Bohužel, ani malý kalhoty nestačily, abych prozřela.*“¹⁷³ Mívala problémy při sportu, byla často zadýchaná a neobratná. Její učitel tělesné výchovy s přezdívkou „Šašek“ narážel na její rozměry, což byl ten pravý impulz k tomu, aby shodila přebytečné kilogramy. Rozhodla se, že si bude zapisovat své pokroky.

V tento moment započalo její vypořádání se s nadbytečnými kilogramy. Začínala s váhou 73 kg a ráda by se dostala na číslo o osmnáct nižší. Nejprve zvolila nezdravou variantu hubnutí a plně omezila přísun jídla. Před rodiči jedla, ve škole svačinu vyhodila a oběd snědla z poloviny. Večeře se rovněž zbavila, pila jen hodně vody. Měla velký hlad, ale nehodlala to vzdát na začátku své proměny.

„*Pro krásu člověk prostě trpět musí. Jinak by si ty krásy možná ani nevážil.*“¹⁷⁴ S takto nastaveným myšlením se začala chovat jako typická mentální bulimička. Když už nějaké jídlo pozřela, ihned se jej zbavila.

Chtěla, aby si jí začal její spolužák Michal všimnout. Ten o ni měl strach, dokonce ji upozornil na to, že si svým chováním jen škodila. Informoval o tom výchovnou poradkyni, jež si s ní promluvila a doporučila jí návštěvu u lékaře. Karolína jim řekla: „*Nechci umřít. Chci být jenom štíhlá.*“¹⁷⁵ Matka jí nabídla pomoc s jejím hubnutím. „*Určitě ví, jak se s takovými věcmi, jako je hnusná pneumatika kolem pasu, vypořádat.*“¹⁷⁶ Naštěstí možný problém odhalili včas. Karolína pozměnila svůj způsob uvažování: „*Můžu přece zhubnout*

¹⁷¹ Oldřiška Ciprová (* 1979) je současná česká autorka knih pro děti a mládež. Zaměřuje se především na historii středověku v českých zemích, proto je titul *Zhubni a nezblbni!* určitým způsobem v její bibliografii ojedinělým pokusem o přiblížení se mladé generaci.

¹⁷² CIPROVÁ, Oldřiška. *Zhubni a nezblbni!*. Praha: Bambook, 2016, s. 126.

¹⁷³ Tamtéž, s. 7.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 18.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 36.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 38.

*i jinak než tak, že přestanu žrát. Vždyť i štíhlý lidi něco jedí, nebo ne?*¹⁷⁷

Později se již přestala každé ráno vážit a rozhodla se, že se nechá překvapit až konečným výsledkem. Trápil ji tzv. jojo efekt, nabrala totiž nějakou hmotnost zpět. Nutriční poradkyně jí doporučila, aby nedržela dietu, ale začala se hýbat, což byla Karolínina noční můra. Sama se motivovala svou vizí štíhlé Karolíny. Zdravé recepty si zaznamenávala do svého deníčku, což by mohlo být inspirací i pro samotné čtenáře.

Karolína si připomínala, že jí poradkyně řekla, aby k sobě byla upřímná. Ona to pochopila tak, že k sobě začala být sebekritická: „*Jsem houskovéj knedlík, kterej nesmím.*“¹⁷⁸ Stále záviděla své spolužačce Marcele její štíhlou postavu. Neměla ji ráda za to, že mohla jíst cokoli a byla stále stejná. Uvědomila si, že každý člověk je originální a má jiné předpoklady. Stagnovala a neviděla na sobě změnu. Uznala však, že má plno energie. Do dvojice pro projekt do zeměpisu si Michal, do něhož byla Karolína bezmezně zamilovaná, vybral právě ji, což ji velice potěšilo. Dodalo jí to potřebnou motivaci k setrvání v hubnutí.

Začala se aktivně zajímat o sport, který pro ni dříve představoval nesmírnou překážku. Její kamarádka Ela ji přivedla na trénink hip hopu, kde se do něj aktivně zapojila. Zjistila tak, že má rytmus v těle. Dařilo se jí a dočkala se uznání od ostatních. Překvapivě jí již nevadilo, že se hýbala. Cítila se velice dobře a těšila se na každé další setkání. Ukázalo se, jak je důležité si vybrat ten správný sport, aby se do něj jedinec nemusel příliš nutit.

U nutriční poradkyně zjistila, že váží 59 kg, za třicet čtyři dní tedy zdravou cestou shodila šest kilogramů. Dostalo se jí za to pochvaly. Michal se jí svěřil, že měl extrémně vyhublou starší sestru Kristýnu, jež trpěla mentální anorexií, protože přestala úplně jíst. Najednou jí to při pohledu na ni došlo, že Michal ji varoval, aby nedopadla jako ona. Byl rád, že na to přišla sama. Políbili se a začali být něco více než přátelé. Kniha byla ukončena slibným happyendem: „*Nakonec je z tlustý Káji úplně normální Karolína, která má výborný rodiče, kamarádky, něco, co ji baví, a kluka s těma nejmodřejšíma očima na světě. A to rozhodně není málo.*“¹⁷⁹

Autorka propojila umělecký slohový postup a popis pracovního postupu. Od desáté do předposlední kapitoly byly v jejich závěru recepty, které byly seřazeny od nejjednoduššího k nejsložitějšímu. Byly vybrány s ohledem na cílovou čtenářskou skupinu. Ve všech se nějakým způsobem pracovalo se zeleninou.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 39.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 54.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 124.

3.11 Becky Albertalliová: *Podělaným navrch* (2017)¹⁸⁰

„Jako bych byla ten nejnosamější člověk na zemi.“¹⁸¹

Sedmnáctiletá hlavní hrdinka se charakterizovala jako „*Molly Peskin-Susová: dezorientovaná introvertka opuštěná v divočině.*“¹⁸² Byla stydlivou a romantickou dívkou s bohatým vnitřním životem a nízkým sebevědomím. Často se podceňovala, neustále se cítila sama, tato kniha jí mohla sloužit jako její zpověď. Snažila se být nenápadná, vadilo jí, když se ocitla mimo centrum dění. Se svým dvojvaječným dvojčetem Cassie měla společné pouze to, že obě byly bělošky a že se narodily ve stejný den ve znamení Střelce. Navíc pocházely z židovské rodiny.

Molly se spolužáci na druhém stupni základní školy posmívali za její vzhled. „*Já přece vím, že jsem tlustá. Není to žádné tajemství. Kyle Donner mi v osmé třídě na španělštině každý den šeptal do ucha slovo gorda. A jednou se mě Danielle Aldredová zeptala, jestli se bojím, že kluka při sexu rozmáčknu. V sedmé třídě. Opravdu se na to zeptala. Takže bych na to už měla být zvyklá. Ale vždycky mě trochu rozhodí, když lidi začnou mluvit o mém těle. Asi chci věřit tomu, že si nikdo nevšimá toho, že jsme tlustá. Nebo toho, že jsem dohromady tlustá a hezká, jako modelky od Torrida. Nevím.*“¹⁸³

To ji poznamenalo do budoucna, mívala od té doby záchvaty úzkosti: „*elegantní postavě se nepřiblížím ani zdaleka.*“¹⁸⁴ „*Vtáhnu tváře dovnitř, aby to vypadalo, že mám lícní kosti.*“¹⁸⁵ Neměla ráda nákupy oblečení kvůli svým rozměrům. „*Napadne mě, že Will se mohl podívat na cedulku na mém saku a zjistit, jakou mám velikost. Což mi rozbuší srdce tak silně, že se za ním skoro rozběhnu.*“¹⁸⁶

Často se srovnávala s ostatními: „*A asi by se dalo říct, že je baculatá, ale ne tolik jako já.*“¹⁸⁷ „*Jen prostě nesnáším, když lidi mluví o svých či cizích postavách. Protože jestli si Mina*

¹⁸⁰ Becky Albertalliová (* 1982) je současná americká autorka, která slavila úspěch již svou knižní prvotinou *Probuzení Simona Spiera* (2015), jež se dočkala filmového zpracování pod názvem *Já, Simon* (2018). Více viz její osobní webové stránky: <https://beckyalbertalli.com/>

¹⁸¹ ALBERTALLI, Becky. *Podělaným navrch*. Praha: Euromedia, 2018, s. 9.

¹⁸² Tamtéž, s. 12.

¹⁸³ Tamtéž, s. 109 - 110.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 9.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 7.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 164.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 11.

*myslí, že Olivia je dobře stavěná, ráda bych věděla, co si asi myslí o mně.*¹⁸⁸ Zpochybňovala dokonce své vlastní schopnosti: *„Ale nejsem si tak úplně jistá, jestli to tak chodí i u tlustých holek.*“¹⁸⁹

Stejně jako další dívky v jejím věku navazovala vztahy s chlapci, Molly již měla dvacet šest platonických lásek. Různé předměty kolem ní jí je připomínaly. Byla do chlapců zamilovaná, její cit však nebyl nikdy opětován. Nyní se zamilovala do svého kamaráda Willa Haleye. Jako důvěrnice jí sloužila její sestřenice Abby, která vystupovala jako vedlejší postava již v Albertallině prvním románu *Probuzení Simona Spiera*. Svěřovala se jí se svými milostnými vztahy, protože čekala, že jí poradí, jak by si v nich měla počínat. Mollyiny kamarádky jí pomáhaly, aby se s Willem dala dohromady.

Bohužel projevila náklonnost také k Reidu Wertheimovi, svému kolegovi z letní brigády a spolužákovi ze střední školy. Byl to sympatický, milý a nesmělý mladík, který měl rád Tolkienovu sérii *Pán prstenů* a televizní seriál *Hra o trůny*. Díky němu se o nich Molly dozvěděla celou řadu informací. Kvůli svým vztahům zanedbávala svou sestru, obě se od sebe tudíž odcizovaly.

Když se zamilovala, byla k sobě kritičtější než dříve: *„Měla jsem pocit, že moje stehna jsou obří, a jako nikdy dřív jsem intenzivně cítila, jak se mi horní okraj kraťasů zařezává do tuku na břiše.*“¹⁹⁰ Narážky na svou váhu si Molly vyslechla i od své babičky. Upozorňovala ji, že by měla zhubnout, a dávala jí k tomu rady, jak by to měla udělat. Molly to vždy nesmírně rozladilo.

„Nesnáším nesnášení vlastního těla. Vlastně není pravda, že bych ho nesnášela. Jen se bojím, že to tak budou cítit všichni ostatní. Protože baculky nemají přítele a rozhodně s nikým nespí. Ne ve filmech – fakt ne – pokud to tedy nemá být vtip. A já nechci být vtip.“¹⁹¹ Krásná se cítila až ve svém vztahu s Reidem.

Na jedné fotce na svatbě byla babička Betty jako dvacetiletá, byla na ní korpulentní, proto ji pobouřilo, že byla vystavena právě ona. Babička přiznala Molly, že na ni byla tvrdá, aby nedopadla stejně jako ona. Když měla nadváhu, tak se Betty cítila, jako by žila v cizím těle. Omluvila se jí, že na ni přenášela své problémy a řekla o ní, že je nádherná, což ji potěšilo.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 61.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 18.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 49.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 156.

Molly řešila problém, že dříve neměla žádného přítele a nyní měla zájem hned o dva. Byly to pro ni nové pocity, s nimiž se musela vypořádat. Navzdory tomu, že jí ostatní radili, aby dala přednost Willovi, o něhož projevila zájem jako první, zvolila Reida. Will její rozhodnutí akceptoval a nabídl jí, že by mohli být nadále přáteli.

Příběh zakončila svatba matek dvojčat, které využily možnosti sezdání osob stejného pohlaví. V době, kdy se román odehrával, bylo právě legalizováno. Molly se opět věnovala své sestře, jež navázala vztah s jejich společnou kamarádkou Minou. Cassie se musela vyrovnat se svou odlišnou sexuální orientací, stejně tak si svou jinakost musela přiznat i pansexuálka Mina.

Kniha přináší celou řadu otázek a témat, všechna spojuje myšlenka tolerance, která se může vztahovat mimo jiné také k jinakosti v oblasti vzhledu, náboženského přesvědčení nebo odlišné sexuální orientace.

3.12 Některé společné rysy v představených příbězích

Sestava vybraných postav s vyšší hodnotou BMI byla pestrá – nadějná sportovkyně (*Metráček*), rozmazlený chlapec (*Harry Potter*), stydlivá dívka s predispozicemi k nadváze (*Markétka*), mladý milovník gastronomie (*Život k sežrání*), namyšlená agresorka (*Kolik váží Matylida*), cynická „tlustá kamarádka“ (*Otka*), vzdovitá přirozená vůdkyně (*Brenda Veliká*), zamilovaná introvertka (*Eleanor & Park*), účastnice soutěže krásy (*Knedlíček*), dívka posedlá hubnutím (*Zhubni a nezblbni!*) nebo dospívající dvojče z židovské rodiny (*Podělaným navrch*). V několika případech jsme se zastavili u více hrdinů s nadváhou ze stejného příběhu. Pokaždé nejdříve jsme analyzovali jednoho z nich detailněji, ostatní pak již méně podrobně. V závěru této kapitoly představíme další tituly, v nichž se tyto hrdinové objevují.

Mezi postavami bychom našli také celou řadu společných rysů – kromě nadváhy například všichni procházeli dospíváním, s nímž bylo spojeno hledání vlastní identity (například *Metráček*) a navazování vztahů s druhým pohlavím. Velice často musely dívky v těchto příbězích řešit dilema, protože dříve neměly žádného přítele a nyní měly hned dva a musely učinit pro ně zásadní rozhodnutí (například *Knedlíček*, *Brenda Veliká* nebo *Podělaným navrch*). Ve vybraných titulech bylo zastoupeno i téma šikany, a to z obou stran tohoto problému – agresora (*Kolik váží Matylida*) i oběti (*Eleanor & Park*).

Někteří hrdinové se odhodlali k hubnutí (například *Život k sežrání*), jiní se svým vzhledem nechtěli nic měnit (například *Knedlíček*). Pokud se rozhodli snížit svou tělesnou hmotnost, měli jiný podnět k úpravě svého životního stylu. U titulní hrdinky *Markétky* to byla

její rodina, u Bena v *Životě k sežrání* to byla láska, u Jitky v *Metráčkovi* převažovala potřeba seberealizace, u Karolíny v *Zhubni a nezblbni!* reakce jejího okolí. Každý z nich měl rovněž odlišnou motivaci v tom, aby ve svém snažení pokračoval. Markétka jako důležité vnímala své zdraví, Karolína si vytvořila svou vlastní vizi, jíž se chtěla přiblížit, Bena poháněla síla lásky. Na jejich cestě museli upravovat své stravovací návyky. Ben se na ně dokázal postupně adaptovat díky své náklonnosti k jídlu, Karolína si cestu k přípravě zdravých pokrmů teprve hledala, vedla si pečlivé zápisy o svých pokrocích a pro své čtenáře vytvořila několik receptů. Pro některé představovalo potíže i nakupování oblečení. Ben v *Životě k sežrání* prožíval těžké chvíle, když musel zkoušet nové kalhoty. Podobně na tom byla i Molly v *Podělaným návrch*. V rámci hledání své identity některé dívky kromě lásky řešily také období vzdoru a revolty. *Brenda Veliká* ji pojala po svém a protestovala nejen pro školním poměrům, ale i rozhodnutím svých rodičů. Willowdean alias *Knedlíček* využila možnosti zúčastnit se soutěže krásy a postavila se své matce, aby zlepšila jejich nefunkční vztah.

3.13 Dítě s nadváhou v dalších titulech

V této části se zaměříme velice stručně na další knihy, v nichž vystupují hrdinové s nadváhou. Ve většině z nich se téma vyskytovalo pouze jako vedlejší téma a nebylo dostatečně rozvinuto. Více se budeme věnovat chlapeckým hrdinům, kteří byli v této práci dosud zastoupeni v menší míře.

První takovou knihou je například Poláčkův humoristický román *Bylo nás pět* (1946). Hrdinou s nadváhou tu byl Otakárek Soumarů, továrníkův romazlený syn, který měl zakázáno se stýkat s hlavní pěticí, aby se od nich nenaučil špatným mravům. Dostávalo se mu výborného vzdělání, ve volném čase si rád četl romány Julese Verna a hrál s velkým množstvím hraček. Svě výrazné nadváze nevěnoval zvýšenou pozornost ani on sám, ani jeho rodiče.

William Golding, nositel Nobelovy ceny za literaturu, napsal knihu *Pán much* (1954), v níž se objevil obtloustlý chlapec s přezdívkou Čuñas, jenž si svou nadváhu přivodil víceméně tím, že nesportoval a jedl neomezené množství sladkostí v cukrárně své tetičky, která se o něj musela starat z důvodu úmrtí jeho rodičů. Musel se také po celý svůj život vyrovnávat s astmatem. Domníval se, že byl výjimečný. Ačkoli nevynikal ve fyzické síle, neměl ani dostatečnou výdrž, jeho výhodou se stala jeho duševní vyspělost. Měl široké znalosti, kterých využíval k tomu, aby pomohl svým spolutrosečnickům.

Zavalitý hrdina se stal součástí i chlapeckých part v knižních sériích *Mikulášovy patálie* (1964, René Goscinny), kde jím byl Vendelín, anebo *Boříkovy lapálie* (1981, Vojtěch Steklač), v níž vystupoval korpulentní mladík Aleš. Druhý zmíněný měl ve velké oblibě gastronomii, nebyl v jídle vybíravý a jeho nadváha toho byla důsledkem. Oba hrdinové se dokázali úspěšně socializovat a jejich tělesný rozměr jim nebyl překážkou v navázání přátelství.

Čtrnáctiletý Stanley Yelnats IV¹⁹², jenž dostal přezdívku „Jeskyňák“, byl hlavním hrdinou knihy *Díry aneb Tajemství Zeleného jezera* (1999), kterou napsal Louis Sachar. Stanley měl celý život smůlu, kvůli níž se dostal i do nápravného zařízení. Své prokletí však dokázal zvrátit. „Doma žádné kamarády neměl. Ve škole se mu spolužáci posmívali, že je tlustý. Dokonce i učitelé někdy nevědomky řekli něco, co se Stanleyho nepříjemně dotklo.“¹⁹³ V táboře se všechno změnilo a dokázal si najít kamaráda „Nulu“. Díky své pílì a snaze postupně nabýval na síle, jeho nadváha se mu stávala výhodou například při kopání děr: „Usmál se. Jednou v životě se mu taky hodilo, že váží více než ostatní.“¹⁹⁴ Vypravěč na konci tohoto příběhu vtipně okomentoval Stanleyho vývoj: „Paní Bellovou, Stanleyho bývalou učitelku matematiky, by mohlo zajímat, o kolik procent se snížila jeho tělesná hmotnost, čtenáře pravděpodobně víc zajímají změny v jeho charakteru a sebevědomí. Tyto změny jsou však jemné a těžko se měří. Neexistuje jednoduchá odpověď.“¹⁹⁵

Miloš Kratochvíl se v knize *Už sněží, už chumelí aneb Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my* (2000) zaměřil na zimní a vánoční tematiku. Vytvořil několik krátkých próz, jedna z nich, *Listovní tajemství*, se zabývala životem chlapce s nadváhou. Zdeněk Valentík se o nic nechtěl rozdělit se svými spolužáky. Tvrdil, že „tlustí lidé prý mají dobrosrdečnou povahu“ a že „kdyby zhubl, tak už by neměl dobrosrdečnou povahu“¹⁹⁶. Paní učitelka mu řekla, že je korpulentní a že by se nad sebou měl zamyslet. Napsal Ježíškovi, že si k Vánocům přeje dvacet fialových čokolád s krávou, krabici nugátů a zhubnout. Nakonec kvůli tomu, že poslední část přání nemyslel opravdu vážně, tak se mu to nesplnilo.

V *Sovím houkání* (2002) od Carla Hiaasena vystupoval agresor Dan Materson, který byl chlapeckou variantou titulní hrdinky z knihy *Kolik váží Matylda*. Oba měli společné

¹⁹² Stanley Yelnats je příkladem palindromu, jelikož se čte zepředu i zezadu stejně.

¹⁹³ SACHAR, Louis. *Díry, aneb, Tajemství Zeleného jezera*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2002, s. 13.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 30.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 203.

¹⁹⁶ KRATOCHVÍL, Miloš. *Už sněží, už chumelí, aneb, Mikulášek, Ježíšek, pan Vrána a my*. Praha: Amulet, 2000, s. 48.

šikanování ostatních, využívání své síly špatným způsobem. Dan neměl moc přátel kvůli svému hrubému chování. Na svou nadváhu byl nesmírně pyšný a jako správný samolibý člověk na sobě neviděl žádnou chybu. Téma šikany se objevilo také v knize *Ten den jsem se rozhodl zemřít* (2013), která vypráví o obézním chlapci, který se rozhodl spáchat sebevraždu.

Jeff Kinney do své populární knižní série *Deník malého poseroutky* (2007) zařadil postavu Rowleyho Jeffersona. Byl to nejlepší kamarád Grega Heffleyho, malého slabocha. Měl více štěstí než rozumu, což udivovalo především jeho okolí. Působil dojmem, že nevnímal, co se mu říkalo. Dokázal se pro všechno rychle nadchnout, nad věcmi nepřemýšlel, nechával se lehce manipulovat ostatními. Byl podsaditý, jako poznávací znamení mu sloužily jeho věčně vyceněné řezáky. Téma jeho vzhledu se v knihách téměř neprobíralo, pouze sporadicky nalezneme nějakou kritickou poznámku na jeho nemotornost. Kinney se v roce 2019 rozhodl napsat také *Deník báječného kamaráda*, v němž se zaměřil právě na Rowleyho.

Carolyn Macklerová zcela otevřeně popsala život dívky vyrovnávající se s kritikou svých vrstevníků ohledně její netradiční postavy. Titul *Země, můj zadek a další velký kulatý věci* (2007) předznamenal již svým názvem své hlavní téma. Patnáctiletá Virginia prozkoumávala výhody a nevýhody dokonalého vzhledu. V popředí celého jejího příběhu stálo hledání vlastní identity.¹⁹⁷

Epizodou v knize *Luke a Jon* (2010), kterou napsal Robert Williams, bylo počínání Petera Corklanda, nejtlustšího žáka na Lukově staré škole. Nosil oblečení svého otce, byl dvakrát větší než ostatní. Neúčastnil se tělesné výchovy, musel se při ní pouze procházet. Diagnostikovali mu Prader-Williho syndrom, jenž spočíval v tom, že chlapec nepřiměřeně moc jedl, ale nebyla to jeho chyba, protože se nikdy necítil plný. I sami učitelé se mu posmívali. Peter mohl jíst i ve vyučování na rozdíl od ostatních žáků. Vysloužil si přezdívku „*Buchta Peter*“, spolužáci po něm také rádi házeli jídlo ve školní jídelně. Peter býval ledově klidný a nebral si jejich urážky osobně.

John Green a David Levithan společně napsali román *Will Grayson, Will Grayson*, v němž vystupoval středoškolský student s přezdívkou Drobek. Ačkoli měl netradiční tělesné rozměry a odlišnou sexuální orientaci, nevzdával se a věnoval se americkému fotbalu. Vypravěč jeho konstituci popsal s nadhledem následovně: „*Každý den se Drobkovi nějak povede nacpat se při algebře vedle mě do malinkaté lavice a mě každý den znova překvapuje,*

¹⁹⁷ Srov. „Meant to Be Huge“: Obesity and Body Image in Young Adult Novels. *Virginia Tech Scholarly Communication University Libraries*. [online]. Copyright © [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/ALAN/v35n2/quick.html>

že to dokáže.“¹⁹⁸ Stejně jako Willowdean v *Knedlíčkovi* se musel vyrovnat se svou přezdívkou a podobně jako Jitka v *Metráčkovi* byl nucen poctivě na sobě pracovat, aby se mu dařilo v jeho sportovní kariéře.

David Levithan rovněž napsal inovativní román *Den co den* (2012), v němž hlavní hrdina prožíval každý den v těle jiného svého vrstevníka. Nikdy nestrávil čas ve stejném člověku dvakrát. Jednou musel žít jako Finn Taylor, který měl výraznou nadváhu, jež ho v jeho životě velmi omezovala. Velice se potil a měl potíže s dýcháním. Nosil velikost XXXL a kalhoty velikosti 46. Jeho rozměry byly důsledkem lenosti a nezájmu. Hrdina si musel dávat větší pozor než obvykle. Od okolí cítil znechucení a viděl, jak ho v duchu ostatní odsuzovali. Byla to reakce na to, čím se Finn z vlastní vůle stal, rád se totiž přejídal. Jiní lidé se báli, aby jednou nedopadli jako on.

V dnešní době velice populární britský autor David Walliams napsal trilogii *Nejhorší děti na světě* (2016), v níž si jako hrdiny vybral nevychované děti. Jedním z nich byl také Marcel, který odmítal jíst ovoce a zeleninu. Celé dny si raději vychutnával pouze sladkosti, což na něm bylo velice znát. Matka ho chtěla donutit, aby jedl zdravěji. On na ni však pokaždé vyvrál a nadále jedl, co se mu zachtělo. Nakonec bylo jeho chování po zásluze potrestáno. Z příběhu plynulo následující vtipné ponaučení: „A vy, děti, si pamatujte jednu důležitou věc: Jezte zeleninu, nebo jednou sní ona vás.“¹⁹⁹ Jednotlivá vyprávění stojí na pomezí příběhu s dětským hrdinou a autorské pohádky.

Jennifer Nivenová si jako hlavní hrdinku svého young adult románu *Tíha vesmíru* (2016) vybrala Libby Stroutovou, která se svého času pyšnila nelichotivým prvenstvím – „nejtlustší teenagerka Ameriky“. Od té doby se změnila a shodila podstatnou část své hmotnosti. Nečekaně propadla lásce s nejpoblíbenějším spolužákem na Van Burenově střední škole, Jackem Masselinem, který vynikal například ve fotbale. Autorka se v tomto příběhu mimo jiné zamýšlela nad nálepkováním druhých, šikanou nebo silou středoškolské lásky.

Becky Albertalli, jejíž příběh *Podělaným navrch* jsme představili již dříve v této práci, vytvořila také knihu *Holka mimo rytmus* (2018), kde rozvinula příhody Leah, kamarádky Simona z románu *Probuzení Simona Spiera* (2015). Měla kvůli své nadváze komplexy méněcennosti, větší problémy však viděla ve své bisexualitě, k níž se chtěla ostatním přiznat. Nechtěla však provést stejný coming out jako Simon. Nenacházela oporu ve svých přátelích, jelikož se od nich výrazně odlišovala a myslela si, že by ji nepochopili. Její vášní bylo

¹⁹⁸ GREEN, John a David LEVITHAN. *Will Grayson, Will Grayson*. Praha: Euromedia, 2016, s. 8.

¹⁹⁹ WALLIAMS, David. *Nejhorší děti na světě 2*. Praha: Argo, 2018, s. 116.

bubnování, díky němuž se cítila na světě šťastná. Kromě toho všeho musela řešit také nadcházející maturitní zkoušku a následný nástup na vysokou školu.

Patrick Ness ve svém románu *Nejdelší den Adama T.* (2018) spojil dva literární žánry, a to příběh s dětským hrdinou a fantasy. Titulní hrdina byl charakterizován následovně: „*Vyšisované blond vlasy, vysoký, statný takovým tím způsobem, že by mohl být hezký, ale teprve nyní si začíná tykat s gravitací.*“²⁰⁰ Aby se zbavil svých přebytečných kilogramů, začal každé ráno běhat několik kilometrů. Vyčistil si díky tomu svou hlavu a promyslel si, jakou formou uskuteční svůj coming out. Jeho otec se totiž živil jako duchovní v evangelickém kostele a měl by problém s přijetím synovy homosexuality.

Petra Soukupová, současná česká spisovatelka, se v knize *Klub divných dětí* (2019) rozhodla pro vytvoření netradičního příběhu. Jedna z hrdinek, Katka, byla osamělá, neměla žádné kamarády. Trápilo ji, že měla mírnou nadváhu. Její tělo pro ni představovalo závažný problém, který ji limitoval také v běžném životě. Měla potíže s vlastním sebepřijetím. Kvůli svému nízkému sebevědomí nebyla schopná navazovat nové vztahy. Introvertní dívka nejraději ze všeho četla různé knihy, jež jí přinášely chvíle klidu a nemusela přitom myslet na své komplexy méněcennosti. V průběhu vyprávění si našla přátele a zvýšila si své sebevědomí, dodala si odvahy a překonala mnohé překážky.

²⁰⁰ NESS, Patrick. *Nejdelší den Adama T.* Praha: Slovart, 2018, s. 14.

4 Didaktické využití vybraných beletristických textů

Tato část bude věnována námětům k aplikování tématu nadváhy do literární výchovy na základní škole. Vybereme pět úryvků z titulů, jimiž jsme se zabývali ve třetí kapitole této práce. K ostatním zmiňovaným knihám doplníme pouze krátké způsoby, jakými by se daly uplatnit při rozvoji čtenářské gramotnosti, mezipředmětových vztahů a průřezových témat.

Každý plán vyučovací hodiny se skládá z hlavičky, v níž definujeme její výukový cíl, doporučíme konkrétní ročník, vyjmenujeme použité formy a metody, dále uvedeme průřezová témata a klíčové kompetence, které budou v jejím průběhu rozvíjeny. Následně představíme příklad organizace a struktury dané hodiny, která může posloužit jako inspirace pro pedagogy především na druhém stupni základní školy. Texty určené pro osmý a devátý ročník jsou vhodné i do prvních ročníků střední školy.

Třífázový model učení respektuje přirozené pochody, jež probíhají v mozku učícího se jedince. Pomocí výukových metod si žáci osvojují klíčové kompetence a uvědomí si souvislosti mezi různými informacemi. Model je složen ze tří hlavních částí – evokace (v našem případě motivace), dále uvědomění si významu (práce s textem) a reflexe. V evokaci učitel zjišťuje prekoncepty žáků vztahující se k dané problematice, používají se při ní následující metody – brainstorming, volné psaní, pětilístek nebo myšlenková mapa. V části uvědomění si významu žák hledá informace a porovnává je s těmi, které měl dříve, využívají se při ní například tyto metody – čtení s otázkami, řízené čtení či pracovní listy. V poslední části s názvem reflexe učící se jedinec třídí, upevňuje a systematizuje své vědomosti. V průběhu této fáze jsou vhodnými metodami kupříkladu volné psaní, brainstorming, myšlenková mapa nebo pětilístek.²⁰¹

Při práci s texty postupujeme následovně. Před samotným přečtením ukázky navodíme atmosféru a představíme její téma pomocí návodných otázek. Poté je citována určitá pasáž z analyzovaných knih, po níž jsou uvedeny příklady otázek a úkolů k textům. V předposlední části doplníme možné úkoly a otázky k zamyšlení. Jednotlivé učební úlohy řadíme podle oblastí, nejprve se zaměřují na literární složku ukázky, následně na jazykovou stránku textu a konečně na hledání souvislostí. Otázky i úkoly jsou různorodého charakteru, žáci je mohou plnit samostatně, ve dvojici či ve skupinách. V poslední části hodiny se věnujeme reflexi, která je nutnou součástí pedagogického procesu.

²⁰¹ Srov. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012, s. 114 - 117.

Ve všech plánech vyučovacích hodin se rozvíjí průřezové téma Osobnostní a sociální výchova a rozvíjí se klíčové kompetence k učení nebo kompetence sociální a personální. Všechny hodiny jsou koncipovány tak, že v centru dění je konkrétní literární text, proto je vhodné jich využít ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Pedagogové by je mohli použít také ve vzdělávacích oblastech Člověk a společnost nebo Člověk a zdraví. V těchto případech by ale měli více přihlídnout k doplňujícím otázkám a úkolům na úkor literární úrovně úryvků.

4.1 Stanislav Rudolf: *Metráček* (plán vyučovací hodiny)

Cíl vyučovací hodiny: Žák určí hlavní téma předloženého textu a zaujme stanovisko ke sportovní činnosti v životě člověka.

Doporučený ročník: 7.

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Formy a metody: samostatná práce, hromadná frontální výuka, práce s textem, pětilístek, nedokončené věty

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů

Organizace a struktura hodiny

4.1.1 Evokace/motivace (pětilístek)

Žák doplní na příslušné řádky slova dle níže uvedených instrukcí.

SPORTOVEC

.....

.....

.....

.....

.....

1. řádek = „SPORTOVEC“
2. řádek = dvě přídavná jména (vlastnosti sportovce)
3. řádek = tři činnosti spojené se sportovcem
4. řádek = věta složená ze čtyř slov
5. řádek = jméno konkrétního českého sportovce

Po samostatném vypracování žáků si sdělí své odpovědi a svůj názor na sport v lidském životě. V případě posledního bodu, každý žák uvede svou odpověď. Na tabuli se napíšou pouze jména slavných českých atletů. Učitel následně vysvětlí žákům, že hlavní hrdinka Jitka se věnovala právě atletice.

4.1.2 Úkoly před čtením

- 1) Odhadni na základě názvu knihy zápletku příběhu.
- 2) Vytvoř podle svého odhadu vhodný podnázev pro knihu a poté oba srovnej.
- 3) Popiš pravidla, podle kterých se hraje vybíjená.

4.1.3 Ukázka z knihy

„Posadily jsme se na volná místa kolem pomezních čar a sledovaly hru. Mrkly jsme po sobě: nic zvláštního. Jako když paní přednostová hraje s paní radovou přehazovanou. Vhodné k uspávání nemluvnat.

Druhý zápas byl již mnohem lepší. Družstvo Rybína nasadilo proti hráčkám Bělohradu rychlé tempo a vyřídilo je během několika minut. Rybínské hráčky hrály v domácím prostředí, chlapci na lavičkách je mohutně povzbuzovali. Skandovali:

„Holky, do toho! Holky, do toho!!!“

Všichni jsme se po nich ohlíželi.

Přiběhl k nám Bohoušek.

„Tak, děvčata, teď ukažte, co umíte!“

Snad jedině Andula se vzmožila na to, aby se na něho povzbudivě usmála.

Seřadily jsme se na postranní čáře.

Andula běžela kapitánce soupeře stisknout ruku.

Zůstala jsem stát v čele našeho družstva.

A náhle tělocvična jako když vybuchne smíchem. Ozval se chlapecký hlas, zřetelný a posměvačný:

„Metráček!!!“

Platilo to mně.

Podívala jsem se za hlasem. Vysoký snědý kluk ukazoval na mě ostatním a opakoval:

„Metráček!!!“

V tělocvičně se to slovo rozléhalo jako ozvěna.

A hned jsem slyšela další volání:

„Ať žije družstvo metráčků!!!“

Zdálo se mi, že padnu do mdlob.“²⁰²

4.1.4 **Úkoly po čtení (práce s textem)**

- 1) Uveď, jak na tebe text působil a jestli se ti četl dobře.
- 2) Vytvoř vhodný nadpis pro úryvek.
- 3) Odhadni, co předcházelo ukázce.
- 4) Odhadni, jak se bude příběh odvíjet dál.
- 5) Urči hlavní téma přečteného textu.
- 6) Uveď místo, kde se daný úryvek odehrává.
- 7) Odhadni, kdo je Bohoušek a v jakém je vztahu k hlavní hrdince Jitce.
- 8) Vyhledej v textu příklad oslovení a urči znaky, které musí splňovat.
- 9) Vyhledej v textu konkrétní příklad přirovnání.
- 10) Urči, od jakého slovního spojení byla odvozena přezdívka „metráček“.
- 11) Vytvoř krátkou báseň, v níž použiješ následující slova – „sport“, „dívka“ a „družstvo“.

4.1.5 **Doplňující úkoly a otázky k zamyšlení**

- 1) Vysvětli, jakým způsobem se Jitka odlišovala od ostatních hráček vybijené?
- 2) Uveď alespoň dva důvody, proč se odlišní jedinci objevují téměř v každém kolektivu.
- 3) Je správné se někomu posmívat kvůli jeho vzhledu? Proč se jí chlapec posmíval?
- 4) Odhadni, jak by ses zachoval/a v Jitčině situaci?
- 5) Urči, jakých podob může nabývat „outsiderství“. Mohla by Jitka být outsider?
- 6) Uveď, jaký je tvůj vztah ke sportu? Proč je důležité věnovat se nějaké sportovní činnosti?

4.1.6 **Reflexe**

Žák zhodnotí svou práci s textem pomocí následujících nedokočených vět:

- 1) Uvědomil jsem si...
- 2) Nejdůležitější pro mě bylo...
- 3) Na textu se mi nejvíce (ne)líbilo...
- 4) Knihu *Metráček* si (ne)přečtu, protože...

²⁰² RUDOLF, Stanislav. *Metráček*. 1. souborné vydání. Praha: Olympia, 1985, s. 65.

4.2 Christine Nöstlingerová: *Markétka* (plán vyučovací hodiny)

Cíl vyučovací hodiny: Žák uvede minimálně dvě literární ceny udělované spisovatelům literatury pro děti a mládež, určí typ vypravěče v předloženém textu a sdělí svůj názor na vliv prostředí na tělesný vzhled člověka.

Doporučený ročník: 7.

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Formy a metody: samostatná práce, hromadná frontální výuka, práce s textem, myšlenková mapa

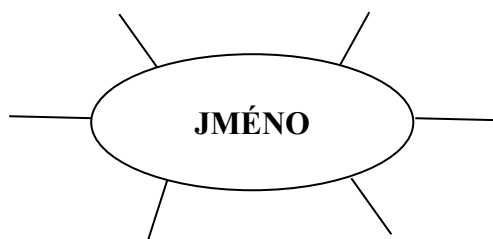
Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů

Organizace a struktura hodiny

4.2.1 Evokace/motivace (myšlenková mapa)

Zadání učební úlohy: Představ si, že držíš v ruce knihu, která nese tvoje jméno a příjmení ve svém názvu a napsal ji nějaký tobě známý autor. Vytvoř myšlenkovou mapu o tom, kdy a kde by se příběh odehrával, jaké by v něm vystupovaly postavy, jaká by byla hlavní zápletka atd.

4.2.2 Úkoly před čtením

- 1) Uveď příklad jiného literárního díla, který měl ve svém názvu jméno hrdiny.
- 2) Vyhledej, jaké literární ceny se udělují spisovatelům literatury pro děti a mládež.
 - a. Urči alespoň dvě z nich, které nesou jméno některého ze spisovatelů.

4.2.3 Ukázka z knihy

„Měří metr šedesát a váží šedesát čtyři kilo třicet deka. Těžko říct, jestli je tlustá. Být tlustá je totiž – tak jako spousta jiných věcí v životě – poměrně relativní záležitost.

V tělocvičně, mezi vyzáblou Evelynou a hubenou Sabinou v dresech velikosti 36, si připadá strašlivě tlustá. Jako kýbl husího sádla. Doma, vedle táty, mámy, Honzika a Majdy si připadá spíš jako štíhlá osoba. Neboť v porovnání s tátovým břichem, máminými stehny, Honzиковým poprsím a Majdinými naducanými tvářemi působí Markétčina nadváha rozložená rovnoměrně po celém těle přímo svižně. Zwettlovská babička, které se tak říká proto, že bydlí ve Zwettlu, a v jejíž figuře se snoubí tátovo břicho, mámina stehna, Honzíkovo poprsí a Majdiny naducané tváře, dokonce tvrdila, že Markétka vypadá spíš hubeně, vyhladověle jako na konci války a měla by se pořádně vykrmit.

Žádný člověk není rád, že je tlustý. Ani Markétka nebyla výjimka, a proto vášnivě ráda jezdila do Zwettlu k zwettlovské babičce, bývala ráda doma, neměla příliš ráda školu a vášnivě nenáviděla tělocvičnu. Už celá léta se Markétce dvakrát týdně nechtělo ráno vstávat, pokaždé když byl na rozvrhu tělocvik. Deset písemek z anglických slovíček jí bylo milejších než hodina v tělocvičně.²⁰³

4.2.4 **Úkoly po čtení (práce s textem)**

- 1) Vytvoř tři otázky, které se ti po této charakteristice honí hlavou.
- 2) Uveď, který školní předmět měla Markétka v oblibě nejméně. Svou odpověď zdůvodni.
- 3) Vysvětli, proč se Markétině babičce říkalo „zwettlovská“.
- 4) Urči, kdo je vypravěčem v knize. Jedná se o ich-formu, či er-formu?
- 5) Přepiš první odstavec tak, abys použil opačný typ vypravěče.
- 6) Uveď na základě textu příklad další poměrně relativní záležitosti z běžného života.
 - a. Co může být jiné v různé situaci? Proč se lidé navzájem porovnávají?
- 7) Vypočítej BMI Markétky.
- 8) Interpretuj následující myšlenku: „Žádný člověk není rád, že je tlustý.“

4.2.5 **Doplňující úkoly a otázky k zamyšlení**

- 1) Uveď, jaký má vliv rodina na to, jak vypadáme? Proč tomu tak je? Dá se to nějak změnit?
- 2) Urči, zda může jedinec ovlivnit chování skupiny lidí? Uveď demonstrativní příklad.

4.2.6 **Reflexe**

Žák zhodnotí, co se v této hodině naučil nového, a svými slovy popíše, jak se od sebe liší typy vypravěče – ich-forma a er-forma.

²⁰³ NÖSTLINGER, Christine a Hana LINHARTOVÁ. *Markétka*. Praha: Amulet, 2000, s. 5 - 6.

4.3 Mikäel Ollivier: *Život k sežrání* (plán vyučovací hodiny)

Cíl vyučovací hodiny: Žák vytvoří eufemismus pro jedince s nadváhou, určí na základě literárního textu vztahy mezi jednotlivými vystupujícími postavami a uvědomí si význam zdravé stravy pro člověka.

Doporučený ročník: 7.

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Formy a metody: samostatná práce, hromadná frontální výuka, práce s textem, hlava a srdce (zpětná vazba)

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů

Organizace a struktura hodiny

4.3.1 Evokace/motivace (volné psaní)

Žáci zapisují po dobu pěti minut všechny myšlenky, které je napadají k tématu „Role jídla v životě člověka“. Cílem této aktivity je zapsat co nejvíce názorů, myšlenek, zkušeností, pohledů apod.²⁰⁴

4.3.2 Úkoly před čtením

- 1) Vysvětlí, kdo je to gurmán a co znamená termín gastronomie.
- 2) Uveď alespoň dva důvody, proč se lidé odhodlají držet dietu.
- 3) Urči nejméně dva způsoby, jak se tito jedinci motivují k tomu, aby v ní setrvali.
- 4) Vyhledej další tři příklady francouzských spisovatelů pro děti a mládež.

4.3.3 Ukázka z knihy

„Takhle nadšeně jsem přímo ukázkově držel první dva týdny dietu, hladce, bez jediného zaškobrnutí. Druhý pondělí jsem měl dole pět kilo a třicet deka. Byl jsem tak motivovaný, že mě pocit trvalého hladu těšil jako permanentní důkaz toho, že jsem na dobrý cestě, jako věčný světlo, který udržovalo mou vůli nedotčenou a mého ducha ve střehu. Jak mi doktor poradil, zapisoval jsem si všechno, co jím, do notesu a dovedl jsem to tak daleko, že

²⁰⁴ Volné psaní - Wiki. Wiki - Wiki [online]. Dostupné

z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/Voln%C3%A9_psan%C3%AD

jsem se v jídle držel zpátky a dělalo mi dobře, že nemusím uvádět všechno, co jsem ze svého jídelníčku vyškrtl. Takhle jsem to vydržel dva a půl týdne, až zmizel pocit hladu.

Doktor Dubosc mi řekl, že budu o něco víc než dva týdny trpět hladu, dokud si můj žaludek nezvykne na menší porce jídla. Byla to do puntíku pravda, ale nepředpokládal, že hlad, ten pocit, že nejsem plnej, že mám prázdný žaludek, je pro mě právě zárukou toho, že nepovolím. Když jsem měl furt hlad, měl jsem dojem, že prožívám něco mimořádného, a v den, kdy si moje tělo zvyklo na menší příděl jídla, si má mysl navykla na novou rutinu, na nový, jednotvárný život.

I když málo jíst mi dalo během těch dvou týdnů pěkně zabrat, začalo to být časem normální, jen ne tak příjemný jako předtím. Když odezněl hlad, nastoupila omrzelost.

Nepřišlo to naráz.

Prvním prohřeškem proti dietě se stal crême brulée na tátových narozeninách. Bylo to v sobotu večer, v restauraci, třetí víkend od začátku hubnutí. Táta se Sophii byli na mě a na mý shozený kila pyšný a dojalo je, když jsem si objednal jen dvanáct ústřic (snědl jsem je bez chleba s máslem) a grilovanýho mořskýho okouna na fenyklu. Když jsme se dostali dezertu, ucítil jsem, jak se mi hlavou začínají honit myšlenky: Žádný dezert. Pro jednou... Ani náhodou. Odměna za to, že jsem se tolik snažil? Je fakt hloupý zničit všechno kvůli třiceti vteřinám slasti! Trocha cukru přece nezruší skoro tři tejdny diety...“²⁰⁵

4.3.4 Úkoly po čtení (práce s textem)

- 1) Urči, kdo je vypravěčem příběhu.
- 2) Vypiš jména všech vystupujících postav a vysvětli, jaký mají vztah k hlavnímu hrdinovi.
- 3) Popiš jedním slovem, jak se Ben cítí.
- 4) Urči moment, ve kterém Ben poprvé porušil dietu a při jaké příležitosti to bylo.
 - a. Odhadni, jak by ses v jeho situaci rozhodl/a ty.
- 5) Vytvoř synonymum pro doktora.
- 6) Vyhledej v textu příklad obecné češtiny.
- 7) Vytvoř eufemismus pro Benovu postavu.

4.3.5 Doplnující úkoly a otázky k zamýšlení

- 1) Odhadni, proč autor zvolil pro svou knihu název „Život k sežrání“.

²⁰⁵ OLLIVIER, Mikaěl. *Život k sežrání*. Praha: Baobab, 2010, s. 50 - 51.

- 2) Posud', jak se ti líbila ukázka a jestli tě přiměla k tomu, aby sis přečetl celou knihu.
- 3) Urči situaci ze svého reálného života, která by se podobala té v dané ukázce.
- 4) Ben rád jí a vaří. Sní o tom, že se jednou stane šéfkuchařem a otevře si vlastní restauraci. Navrhni Benovi alespoň pět rad, co by měl dělat, aby byl se svým vzhledem spokojený a cítil se šťastný.

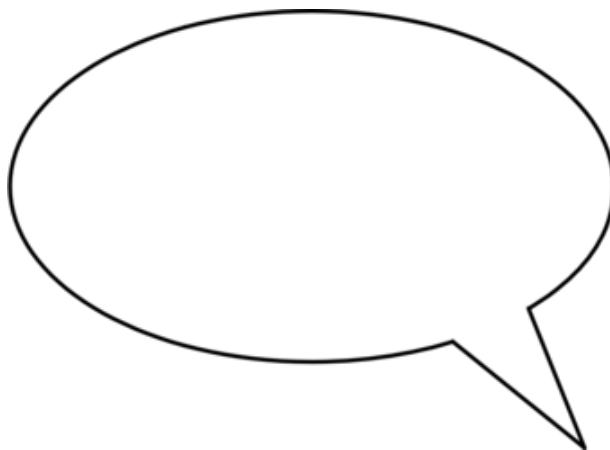
4.3.6 **Reflexe**²⁰⁶

Každý žák dostane obrys srdce a bublinu. Do obrysu srdce napíše či nakreslí ve vymezeném časovém limitu všechny pocity, které u něj vyvolala společná aktivita. Do bubliny žák napíše návrh, co by v dané hodině udělal jinak. Poté následuje diskuze, v níž každý představí své dva papíry. Všem ze třídy by měla být dána příležitost o svých myšlenkách a pocitech promluvit.

207

Obrázek č. 1: Srdce.

208

Obrázek č. 2: Bublina.

4.4 **Julie Murphyová: Knedlíček (plán vyučovací hodiny)**

Cíl vyučovací hodiny: Žák charakterizuje atmosféru úryvku, zaujme stanovisko k soutěžím krásy a vyhledá adekvátní synonyma ve *Slovníku českých synonym*.

Doporučený ročník: 8.

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Formy a metody: samostatná práce, hromadná frontální výuka, práce s textem, brainstorming

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova

²⁰⁶ Srov. REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015, s. 144.

²⁰⁷ Dostupné z: <https://clipartart.com/images/white-heart-clipart-white-1.png>.

²⁰⁸ Dostupné z: <https://images.vectorhq.com/images/previews/aa5/talk-bubble-143851.png>

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů

Organizace a struktura hodiny

4.4.1 **Evokace/motivace** (brainstorming)

Učitel doprostřed tabule napíše slovní spojení „soutěž krásy“. Žáci poté sdělí své nápady a asociace. Všechny myšlenky bez výjimky se sepišou a zároveň se kategorizují podle podobnosti. Následně s těmito informacemi učitel pracuje nadále ve vyučovací hodině.

4.4.2 **Úkoly před čtením**

- 1) Urči, na jakém principu fungují soutěže o nejkrásnější dívku.
- 2) Uveď nejméně dvě důvody, proč a podle čeho si lidé dávají přezdívky.
 - a. Odhadni, podle čeho dostala Willowdean přezdívku „Knedlíček“.
- 3) Argumentuj, jestli je zárukou kvality textu jméno oceňovaného autora.
 - a. Může i oslavovaný spisovatel napsat knihu brakového charakteru?
 - b. Může tomu být i naopak, že neznámý autor může vytvořit kvalitní román?
 - c. Uveď konkrétní příklady.

4.4.3 **Ukázka z knihy**

„Uvnitř městského centra jsou slyšet zvuky jako v tělocvičně při hodině tělocviku. Vysokými hlasy vedené rozhovory se odrážejí od stropu, odkud se vracejí s ozvěnou a znásobené tak, že hlasy dvaceti zní jako pištění stovky.

Kroužky dívek sedí u kulatých stolků se sněhobílými ubrusy – přesně těmi, které moje matka včera večer žehlila v obýváku. Dívky s dědičnými nároky na titul se svými matkami a sestrami, které už v této soutěži korunku získaly. Atletky, které se snaží přifouknout svůj životopis přikládají k přihlášce na vysokou. Stolek roztleskávaček, kde najdete všechny, co při fotbalové hře něco dělají, kromě kopání do míče. A samozřejmě taky děvčata, co hrají divadlo a zpívají ve sboru. Všechny mají oblečené šaty. Něco jako sváteční šaty na Velikonoce. Roztomilé květované šatičky se sladěnými svetříky. Oproti tomu, my máme oblečené pouze rifle a trička.

Otočím se k Amandě a Millie a pokouším se je povzbudit úsměvem, který neříká „nemám-ani-poněti-co-tadydělám-připadám-si-jako-nahá.“

El mi stiskne ruku. „Pojďme to udělat.“

Proplétáme se mezi stolky a jak postupujeme dopředu, začíná se rozhošťovat po celé místnosti ticho, až se z hlasů stane jen slabé šumění otázek.

U registračního stolu sedí dvě bývalé královny krásy Judith Clawsonová a Mallory Buckleyová. Pozvání stát se členkou plánovacího výboru dostávají pouze bývalé vítězky. Judith je minimálně o dvacet let starší než Mallory, ale úsměvy obou jsou tak zářivě bílé jako korunovační brože na jejich svetrech.

„Zdravím. Jsem tady kvůli registraci.“

Obě ženy se usmějí se zavřenými rty. Judith něco zašeptá Mallory do ucha, tak pak vstane a řekne, „Omluvte mě.“ (...)²⁰⁹

4.4.4 **Úkoly po čtení (práce s textem)**

- 1) Charakterizuj atmosféru úryvku. Urči, jaké prostředky k jejímu navození autorka používá.
- 2) Urči, jak na možnou účast plnoštíhlé dívky v soutěži krásy reagovali ostatní.
- 3) Uveď, jaké typy dívek se účastnily konkurzu do dané soutěže.
- 4) Odhadni důvod, proč se Willowdean chtěla soutěže zúčastnit.
- 5) Ve *Slovníku českých synonym* vyhledej adekvátní synonymum pro slovo „soutěž“.

4.4.5 **Doplňující úkoly a otázky k zamyšlení**

- 1) Uvažoval/a jsi někdy nad tím, že by ses zúčastnil/a podobné soutěže jako Willowdean?
- 2) Posuď, zda bys přijal/a korpulentnější dívku do soutěže krásy i přes předsudky ostatních.
- 3) Urči, zda by měla Willowdean šanci na výhru v konkurenci dokonalých soutěžících.
- 4) Uveď alespoň dva příklady důvodů, proč mají lidé vůči něčemu předsudky.
- 5) Vysvětli rozdíl mezi předsudkem a stereotypem.
- 6) Urči, jaké vlastnosti má typická roztleskávačka. Je také obětí stereotypů?
- 7) Představ si, že Will zveřejnila na sociální síti příspěvek o tom, že se zúčastní soutěže krásy. Vytvoř komentář, v němž ji podpoříš v jejím snažení.

4.4.6 **Reflexe**

Žák zhodnotí, co se ve vyučovací hodině naučil nového, a svými slovy popíše, jaký je rozdíl mezi předsudkem a stereotypem, uvede k nim konkrétní příklady z umělecké literatury.

²⁰⁹ MURPHY, Julie. *Knedlíček*. Praha: Dobrovský, 2016, s. 131.

4.5 Oldřiška Ciprová: *Zhubni a nezblbni!* (plán vyučovací hodiny)

Cíl vyučovací hodiny: Žák formuluje hlavní myšlenku textu, vytvoří dopis hlavní hrdince knihy a sdělí svůj názor na nezdravé způsoby hubnutí.

Doporučený ročník: 7.

Délka vyučovací hodiny: 45 minut

Formy a metody: samostatná práce, hromadná frontální výuka, práce s textem

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence k řešení problémů

Organizace a struktura hodiny

4.5.1 Evokace/motivace (práce s obrazovým materiálem)

Učitel žákům ukáže různé fotografie slavných lidí, kteří prošli výraznou proměnou své postavy. Žák na jejich základě určí hlavní téma vyučovací hodiny.

4.5.2 Úkoly před čtením

- 1) Urči alespoň dvě osoby, které mohou lidem pomoci v boji s nadváhou.
- 2) Uveď nejméně tři důvody, proč někteří lidé trpí nadváhou.
- 3) Vysvětli, jaký je rozdíl mezi nadváhou a obezitou a jaký je postup pro jejich určení.
- 4) Uveď dvě výhody a dvě nevýhody nadváhy u člověka.

4.5.3 Ukázka z knihy

„BMI mi měli vypočítat rodiče dávno a věděli by, že nejde zdravou cestou.

BMI = Body Mass Index. *Váha se dělí výškou v metrech na druhou! (Např. měřím 155 cm a vážím teď 65 kg. To vypočítám takhle $1,55 \times 1,55 = 2,4052$. Pak vezmu svou váhu a vydělím ji tím výsledkem: $65 : 2,4052 = 27$, a to je BMI.*

Do 19,9 = podváha

20 až 24,9 = ideální váha

25 až 29,9 = nadváha

30 až 40 = obezita

40 a více = těžká obezita

A pak mě, paní poradkyně, trochu naštvála, protože řekla, že upravit jídelníček nestačí. Že dětem nedoporučuje začínat v takhle nízkém věku s dietami, které se pak musí držet celý život, aby měly efekt. (To jsou věci, s téma dietama. To vám v žádném časáku nenapíšu, že to pak musíte držet pořád.)

Prý jen trochu změníme způsob stravování. A že se musím začít hýbat. To je největší noční můra, lehce párkrát týdně vyběhnout nebo si občas zaskákat přes švihadlo. Nebo tenis a skvoš - ani nevím, jak se to píše - a s dětmi mám prý hrát vybíjenou a volejbal.

Myslím, že tyhle akční lidi by měli zavřít někam do blázince. Nebo prý mám zkusit kolo nebo brusle. Nikdy jsem nikam ven nechodila, přijde mi to jako ztráta času, a teď hned takhle sportovat? Fakt tedy nevím, jak to zvládnou.

Musela jsem se paní přiznat, jak jsem shodila za 14 dní osm kilo tím, že jsem nejedla. Neodsuzovala mě, jen mi řekla, že snad chápu, jaká to byla pitomost. Mám čekat, že přiberu ještě další tři až pět kilo, teprve pak se to upraví a začnu velmi pomalu, zato prý velmi jistě hubnout.

A znovu opakovala ten pohyb.

Řekla, že mám jíst co nejméně pečiva, knedlíků a sladkostí. Nemám pít kolu a sladký limonády. Místo toho se mám prolejšvat zeleným čajem.

Detoxikuje a pomáhá spalovat. Mám jíst hodně ovoce a zeleniny a hlavně musím jíst 5x denně. Ale málo. Ne jako bezedná mašina. Taky mám přestat sladit, co to půjde, a mám se vyhýbat smaženým věcem. Uf, je toho děsně. Ale já budu štíhlá Karolína, prostě budu. Jednou jsem se na to dala, tak teď to vydržím, i kdyby mě to mělo stát veškerý sebeovládání... jako že asi bude.

Na kontrolu máme přijít za měsíc.

Když jsme vylezli z ordinace, svěřila jsem se mamce, že nevím, jak uhlídám to jídlo. Aby neobsahovalo věci, které jsou nezdravé a kalorické.

A moje božská maminka mi řekla, že nemám mít strach. Že mi odhlásí obědy a budu jíst doma. Snídaně a svačinky připravíme spolu, aby splňovaly, co mají, a každý den budeme vařit podle rad, co nám dala paní doktorka. Prý to zvládnou i sama! To mě nadchlo. Všechny recepty, co vymyslíme, si sem budu zapisovat, abych si na ně zase někdy vzpomněla.²¹⁰

²¹⁰ CIPROVÁ, Oldřiška. *Zhubni a nezblbni!*. Praha: Bambook, 2016, s. 44 - 47.

4.5.4 Úkoly po čtení (práce s textem)

- 1) Urči pravděpodobného adresáta tohoto textu, tedy to, pro koho je příběh vhodný.
- 2) Odhadni, z jaké části knihy pochází.
- 3) Zformuluj hlavní myšlenku textu.
- 4) Vyjmenuj potraviny, které měla Karolína jíst a kterým se měla raději vyhnout.
 - a. Urči, kdo jí poradil, jak by se měla zdravě stravovat.
- 5) Vyhledej v textu, jaké chyby se Karolína dopustila před tím, než šla za odborníkem.
- 6) Odhadni, jak příběh pravděpodobně skončí. Čeká ji na konci happyend, nebo smutek?
- 7) Urči, co dívku motivovalo k tomu, aby na své cestě neustále pokračovala.
- 8) Vysvětli, co znamená slovo „detoxikovat“.
- 9) Proveď větný rozbor následujícího souvětí: „*Když jsme vylezli z ordinace, svěřila jsem se mamce, že nevím, jak uhlídám to jídlo.*“
- 10) Vyhledej v textu, kdy měla Karolína přijít na další kontrolu.
- 11) Vysvětli, co znamená zkratka BMI a k čemu slouží.
- 12) Urči číselné rozpětí, do něhož spadá jedinec s ideální váhou.
- 13) Vypočítej své vlastní BMI podle návodu uvedeného v úryvku a urči příslušné pásmo.
- 14) Přepiš ukázkou tak, aby místo Karolíny v ní vystupoval Karel.
- 15) Vytvoř ilustraci ve formě komiksu k situaci v předložené ukázce.

4.5.5 Doplňující úkoly a otázky k zamyšlení

- 1) Posuď, zda má smysl počítat BMI u dětí, když jsou stále v tělesném vývoji.
- 2) Argumentuj, zda ukazatel BMI je stoprocentně platný pro všechny.
- 3) Zhodnot' Karolíninu myšlenku, že si bude své pokroky a recepty poctivě zapisovat.
- 4) Uveď příklad, kdy tě ovlivnil nějaký příběh natolik, že ti změnil život.
- 5) Napiš dopis Karolíně, ve kterém ji podpoříš v její situaci a poradíš jí, co by měla dělat.

4.5.6 Reflexe

Žák svými slovy popíše, co je BMI, jak se měří a k čemu slouží. Dále uvede další příklady literárních postav, které se musely potýkat s nadváhou nebo procesem hubnutí.

4.5.7 Poznámka

Knihy obsahuje celou řadu zdravých receptů. Žák by na jejich základě mohl určitý pokrm uvařit v hodině v oblasti Člověk a svět práce. V rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace by se příklad receptu mohl použít jako příklad popisu pracovního postupu,

všechny návody totiž splňují kritéria pro tento slohový útvar. V rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura by žák mohl vytvořit koláž nebo zátiší ovoce a zeleniny.

4.6 Další náměty pro práci se zmíněnými tituly

Literatura pro děti a mládež je ideálním prostředkem k rozvíjení průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova, jelikož žáci vidí na konkrétních příbězích, jak by se měli, popř. neměli chovat. Do českých učebnic z devadesátých let dvacátého století byly zařazovány právě texty z umělecké literatury, na nichž se žáci učili některým tématům. Na tomto principu byla založena například výuka tehdejší výchovy k občanství.

Ve všech uvedených knihách se objevuje téma dospívání, a proto je vhodné využít některé z nich jako srovnání různých situací spojených s ním. Téměř v každém z vybraných titulů se probírá téma lásky, proto se mohou určité úryvky použít i ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

Příběhy z knih *Bylo nás pět* (1946), *Pán much* (1954), *Mikulášovy patálie* (1964) či *Boříkovy lapálie* (1981) jsou vhodné jako příklady síly přátelství. Ve všech se objevovaly skupiny dětí, proto jsou tyto texty využitelné kromě vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace také ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Žáci by se díky nim mohli zamyslet nad postavením jedinců ve společnosti, různorodosti mezilidských vztahů a osobností atd.

Rowlingová se ve své sérii *Harry Potter* (1997) zabývala velkým množstvím témat, proto lze její příběhy využít například ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost nebo Člověk a zdraví. S ohledem na zaměření této práce lze kapitoly s Dudley Dursleym použít k primární prevenci před sociálně patologickými jevy, jelikož se v nich probírá šikana a její projevy. V *Harry Potterovi a Ohnivém poháru* nalezneme také otázku dědičnosti a role výchovy pro rozvoj dítěte. Ve všech dílech můžeme využít srovnání knižní a filmové podoby příběhů. Žáci mohou svou představu o Dudleyem konfrontovat s hercem, který ho ztvárnil, nebo s ilustracemi Jimma Kayho, které byly zařazeny do novějších vydání ságy. Ve druhé knize se žáci mohou věnovat tomu, jaké by mohly vzniknout problémy, pokud bychom si mohli propůjčit podobu druhého člověka.

Sacharovy *Díry aneb Tajemství Zeleného jezera* (1999) nabízí celou řadu možností pro interpretaci, například části věnované úvahám o vlivu osudu na život člověka, síle přátelství, podobách hrdinství, životě v devatenáctém století, smyslu nápravných táborů atd.

Kniha se dočkala také filmového zpracování, které se víceméně neliší od své předlohy. Opět se tedy nabízí porovnání úryvků z obou těchto verzí.

Miloš Kratochvíl ve své próze *Listovní tajemství* z knihy *Už sněží, už chumelí aneb Mikuláš, Ježíšek, pan Vrána a my* (2000) přestřel již ve svém názvu téma korespondence, které je vhodné pro začlenění i do slohové a komunikační výchovy, kdy žáci mohou porovnat, jak se lidé mezi sebou dorozumívali dříve a jak je tomu dnes. Dále se nabízí v kontextu tohoto příběhu zamyšlení nad uměním si přát přesně to, co opravdu chceme, nebo nad plněním stanovených cílů a naší motivaci.

Gregory Heffley z Kinneyho *Deníku malého poseroutky* (2007) se ukazuje jako antihrdina, jelikož je charakterizovaný jako lstivý, zlý, škodolibý, nafoukaný a rozmazlený sobec. Proto se tato postava, která se v průběhu této série téměř nemění, hodí jako příklad charakteristiky literárního hrdiny. Stejně tak námi zmiňovaný Rowley. Žáci si mohou po určitou dobu vést také svůj vlastní deník, popř. vlastní blog.

Kolik váží Matylida (2009) se díky tématu šikany dá zařadit do primární prevence před rizikovým chováním. Jelikož má hlavní hrdina Kája odlišnou barvu pleti, mohla by se tato kniha použít také jako podklad pro multikulturní výchovu. Titul má vyšší potenciál na prvním stupni základní školy, hrdina chodí do třetí třídy a zvolený jazyk také odpovídá právě mladšímu školnímu věku. Žáci se mohou zamyslet také nad tím, v jaké jiné knize se objevuje v názvu otázka, jestli je konkrétní číslo na osobní váze zásadní pro život dospívajícího člověka. Žáci mohou rovněž vytvořit vlastní knižní obálku podle jejího názvu a anotace.

Kody Keplingerová a její *Otka* (2010) nabízí prostor k úvaze nad místem přezdívek v životě lidí, dále nad složením společnosti, rolí vzhledu. Některé pasáže mohou pomoci k primární prevenci před alkoholismem. Dále již samotný název může posloužit k odhadování, čeho to může být zkratka, žáci si mohou proto vytvořit vlastní slova, která by odpovídala počátečním písmenům z názvu románu.

Přestože není kniha *Luke a Jon* (2010) příliš známá, jednoznačně si zaslouží pozornost čtenářů. Nacházíme v ní celou řadu témat a motivů, jako například přátelství, lásku, vyrovnávání se se ztrátou blízké osoby, outsiderství, alkoholismus, chudobu, postavení člověka s postižením ve společnosti, vliv psychicky nemocného člověka na chod rodiny atd. Díky části, jíž jsme se věnovali výše v této práci, se žáci dozvědí o Prader-Williho syndromu. Učitel tento text může využít jako motivaci ve fázi evokace pro téma psychická onemocnění ve vzdělávacích oblastech Člověk a společnost nebo Člověk a zdraví.

Titul *Will Grayson, Will Grayson* nabízí mnoho situací, které by žáci mohli interpretovat. Autor se zastavil u významu našich jmen, toleranci odlišností, témat, které by se mohly analyzovat v rámci etické výchovy.

Levithanův *Den co den* (2012) obsahuje pasáže, které by bylo možné použít jako podklad ve výuce empatie. Hrdina prožívá každý den v jiném těle, a proto by se žáci mohli zamyslet nad tím, jak by se cítili v jeho pozici a jak by se zachovali, pokud by byli Rhiannon, jestli by věřili hrdinovi, že opravdu tráví každý den jako někdo jiný. Pro další úkol by učitel mohl vybrat konkrétní situaci z románu. Žáci by pak měli popsat, jak se v ní mohli cítit tři vybrané postavy z knihy (např. sportovec, zavalitý šprt nebo hubená dívka). Úkol by se mohl modifikovat i tak, jak by ten samý den prožili tři různí lidé z této knihy. Žáci by poté zpracovali jeden z nich, pak by se jejich příběhy mezi sebou porovnali. Další možností na využití této knihy v literární výchově by mohl být podvojný deník, v němž by na jedné straně byly některé hluboké myšlenky z textu a na druhé straně komentář čtenářů. Rovněž by mohlo dojít ke srovnání určité literární ukázky a stejné pasáže z filmového zpracování. Žáci mohou rovněž v textu vyhledávat prvky fantasy.

S knihou *Brenda Veliká* (2013) se dá pracovat již od jejího názvu. Žáci si mohou vytvořit vlastní příjmení tak, že místo svého vlastního si vymyslí nějaké, které bude vystihovat jejich nejvýraznější vlastnost. Lze toho využít například k motivaci ve fázi evokace ve slohové a komunikační výchově v tématu charakteristika. Dále text nabízí příklady pro popis lidského chování, různých podob sebevědomí apod. Proto je tento titul vhodný kromě literární výchovy do vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

Rainbow Rowellová se ve svém románu *Eleanor & Park* (2014) věnovala taktéž řadě témat, která se dají aplikovat při výuce vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Zmíňme si kupříkladu rodinu, domácí násilí, trávení volného času. V literární výchově lze pracovat již se samotným názvem, kdy žáci uvedou další příběhy, které mají ve svém názvu jména hlavních hrdinů. Poté se v příběhu objevuje celá řada názvů písní, proto lze některé z nich zařadit i do výuky vzdělávací oblasti Umění a kultura.

David Walliams nastolil ve své první knize *Nejhorší děti na světě* (2016) otázku, zda se někteří mladí lidé dají označit za nejhorší, když právě procházejí fází dospívání. I sami žáci mohou odhadnout, čím se mohly děti z názvu knihy provinit, že se dočkaly takového titulu. Vzdělávací oblast Člověk a zdraví by v této sérii příběhů našla mnoho příkladů pro nezdravý životní styl a žáci by díky tomu mohli analyzovat, čím děti svému tělu a duši škodily.

Becky Albertalliová ve svých knihách *Podělaným navrch* (2017) a *Holka mimo rytmus* (2018) uvedla mnoho příkladů a myšlenek k uvažování. Zásadní se tu však ukazovala otázka

tolerance. Kromě ní bychom tu našli témata do vzdělávací oblasti Člověk a společnost: temperament (introverze vs. extraverze), různé podoby lásky aj. Žáci by mohli v literární výchově vytvořit pro knihu vhodnější název podle její anotace.

Patrick Ness vybral pro svůj román netradiční název *Nejdelší den Adama T* (2018), tudíž by se ho mohlo využít k úvaze nad tím, co mohl dotyčný hrdina za celý jeden den prožít a proč mu připadal dlouhý. Kniha obsahovala různé netradiční situace, z nichž by se mohli žáci poučit. Jako příklad si uveďme Adamovy asociace ohledně jeho coming outu. V románu se prolínají dvě linie, přičemž jedna z nich je klasickým příběhem s dětským hrdinou a druhá je ukázkou fantasy. Žáci by tedy mohli tyto dva literární žánry porovnat.

Závěr

Nadváha je součástí našich životů odnepaměti, v každé sociální skupině se většinou najde minimálně jeden její člen, který jí trpí. V současné době odborníci upozorňují, že číslo takových lidí rapidně narůstá. Nejvýraznější změna nastala v kategorii dětí a dospívajících, což představuje zásadní problém pro jejich proces dospívání. Většinou si své špatné návyky odnesou i do svého dospělého života. Je proto chvályhodné, že se takové osoby stávají postavami v knihách nejen pro dospělé, ale hlavně pro děti a mládež.

Snažili jsme se zohlednit pomocí určitých textů rozmanité části života dospívajících s nadváhou, sledovali jsme u nich jak oblast zdraví tělesného, tak duševního nebo sociálního. Na knižní trh se dostávají ve větší míře tituly, které se tomuto naléhavému tématu věnují. Jejich počet se však ukazuje jako nedostatečný, a proto musí čtenáři, kteří mají zájem o příběhy s takovými postavami, sáhnout i po titulech, v nichž se objevují pouze okrajově. V této práci jsme vycházeli z knih, ve kterých si autoři zvolili vztah k nadměrné figurě jako své hlavní téma, ale také z knih, v nichž se toto téma nevyskytuje záměrně, ale je v nich zastoupeno jen v náznacích. Tímto krokem jsme chtěli doložit, že se nadváha objevuje v literatuře, i když to není na první pohled patrné.

Díky takovým textům se žáci mohou dozvědět mnohé důležité informace, jichž mohou využít i ve svém běžném životě. Například mohou vnímat jako zajímavé to, jak se takoví lidé cítí, jaké překážky na ně čekají, jakým způsobem musí upravovat svůj osobní styl, aby mohli žít plnohodnotný život apod. Texty mohou sloužit jako nástroj k rozvoji tolerance, jež se dnes týká například osob s odlišným mateřským jazykem, jinou sexuální orientací atd.

Ke knihám, jež jsme podrobněji analyzovali ve třetí části této práce, jsme vytvořili návrhy na jejich realizaci ve výuce v literární výchově, ale i dalších předmětech, v nichž se téma lidského vzhledu zařazuje jako jedno z témat. Jako zásadní jsme považovali rozvoj čtenářské gramotnosti prostřednictvím vybraných textů doplněných o návodné otázky a úkoly. Plány jsou pouze návrhy, a proto je pedagogové mohou využít i jinak podle svých potřeb.

Čerpali jsme z primární i sekundární literatury. U krátkých informací o současných spisovatelích jsme vycházeli převážně z informací na jejich osobních webových stránkách.

Doufáme, že naše diplomová práce poslouží jako vhled do tématu nadváhy v intencionální i neintencionální literatuře pro děti a mládež, stručný přehled knih s touto tematikou a bude přínosem primárně pro pedagogy v jejich práci.

Prameny a literatura

Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí: kontexty, problémy, trendy. Praha: Obec spisovatelů, 2009. ISBN 978-80-904218-3-7.

ALBERTALLI, Becky. *Podělaným navrch.* Praha: Euromedia, 2018. Yoli. ISBN 978-80-7549-640-9.

ALDHOON HAINEROVÁ, Irena. *Dětská obezita: průvodce ošetřujícího lékaře.* Praha: Maxdorf, 2009. Novinky v medicíně. ISBN 978-80-7345-196-7.

BARIAKOVÁ, Zuzana. *Podoby outsiderstva v literatuře pro děti a mládež.* Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7464-134-3.

BOVEY, Shelley. *Zakázané tělo: Být tlustý není hřích.* Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85885-61-1.

CIPROVÁ, Oldřiška. *Zhubni a nezblbni!.* Praha: Bambook, 2016. ISBN 978-80-271-0098-9.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace.* Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež.* Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.

FRAŇKOVÁ, Slávka, Jana PAŘÍZKOVÁ a Eva MALICHOVÁ. *Dítě s nadváhou a jeho problémy.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0797-9.

FRAŇKOVÁ, Slávka, Jiří ODEHNAL a Jana PAŘÍZKOVÁ. *Výživa a vývoj osobnosti dítěte.* Praha: HZ Editio, 2000. ISBN 80-86009-32-7.

GREEN, John a David LEVITHAN. *Will Grayson, Will Grayson.* Praha: Euromedia, 2016. ISBN 978-80-7549-025-4.

HAINER, Vojtěch. *Základy klinické obezitologie.* 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3252-7.

HOLEJŠOVSKÁ-GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež ve srovnávacím žánrovém pohledu: celost. vysokošk. učebnice pro stud. filozof. fakult.* Praha: SPN, 1984.

HOLUB, Jiří. *Kolik váží Matylka.* Praha: JaS, 2016. ISBN 978-80-87654-19-4.

CHALOUPKA, Otakar. *Proza pro děti a mládež: její otázky, působení a perspektivy.* Praha: Albatros, 1989.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí.* Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9.

JURNÍČKOVÁ, Pavlína. *Krásný holky: neformální sociální kontrola žen prostřednictvím vzhledu.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Monografie. ISBN 978-80-244-4875-6.

KEPLINGER, Kody. *Otka: ošklivá tlustá kamarádka.* Praha: Cooboo, 2015. ISBN 978-80-7544-002-0.

KRATOCHVÍL, Miloš. *Už sněží, už chumelí, aneb, Mikulášek, Ježíšek, pan Vrána a my.* Praha: Amulet, 2000. Bajaja. ISBN 80-86299-58-9.

LEWIS, David a Margaret LEITCH. *Obézní planeta: past zvaná obezita a jak z ní uniknout.* Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1648-7.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů.* Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

MURPHY, Julie. *Knedlíček.* Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-455-5.

NESS, Patrick. *Nejdelší den Adama T.* Praha: Slovart, 2018. #Booklab. ISBN 978-80-7529-374-9.

NÖSTLINGER, Christine a Hana LINHARTOVÁ. *Markétka.* Praha: Amulet, 2000. Oáza. ISBN 80-86299-26-0.

OBEREIGNERŮ, Radko. *Sebepojetí dětí a adolescentů.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. Monografie. ISBN 978-80-244-5201-2.

- OLLIVIER, Mikaël. *Život k sežrání*. Praha: Baobab, 2010. ISBN 978-80-87060-29-2.
- PACHER, Petr. *Vývojová psychologie*. Praha: University of Applied Management, 2017. ISBN 978-80-88186-16-8.
- PAPEŽOVÁ, Hana. *Anorexie, bulimie a psychogenní přejídání: interdisciplinární a transdiagnostický pohled*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4904-7.
- PAŘÍZKOVÁ, Jana a Lidka LISÁ. *Obezita v dětství a dospívání: terapie a prevence*. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-466-9.
- PAYNE, C. D. *Brenda Veliká*. Brno: Jota, 2013. ISBN 978-80-7462-437-7.
- POLÁČEK, Jiří. *Cesty současné literatury pro děti a mládež: tradičnost - inovace: vědecká konference, 27. března 2002 v Brně*. Slavkov u Brna: BM Typo, 2003. Ladění. ISBN 80-903339-0-7.
- REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. 3. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0988-1.
- RÖHR, Heinz-Peter. *Sebeúcta u dětí: jak ji pěstovat a chránit*. Praha: Portál, 2018. Spektrum. ISBN 978-80-262-1381-9.
- ROWELL, Rainbow. *Eleanor & Park*. Praha: Euromedia, 2014. Yoli. ISBN 978-80-87543-26-9.
- ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. 6. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01161-1.
- ROWLING, J. K. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. 1. vyd. tohoto souboru. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02223-9.
- ROWLING, J. K. *Harry Potter a relikvie smrti*. Praha: Albatros, 2008. Klub mladých čtenářů. ISBN 978-80-00-02122-5.
- ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2002. ISBN 80-00-01162-X.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 4. vyd. (1. vyd. v této úpravě). Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01252-9.

RUDOLF, Stanislav. *Metráček*. 1. souborné vydání. Praha: Olympia, 1985.

SACHAR, Louis. *Díry, aneb, Tajemství Zeleného jezera*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0796-6.

SIEGLOVÁ, Naděžda. *Próza s dívčí hrdinkou*. Brno: CERM, 2000. Item. Literatura. ISBN 80-7204-139-8.

SLADOVÁ, Jana. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4025-5.

SLADOVÁ, Jana. *Umělecká literatura v procesu osobnostní a sociální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. Monografie. ISBN 978-80-244-5101-5.

STAŠOVÁ, Leona, Gabriela SLANINOVÁ a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7.

TOMAN, Jaroslav. *Trivialita a kýč v literatuře pro děti a mládež*. Brno: CERM, 2000. Item. Literatura. ISBN 80-7204-140-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

URBANOVÁ, Svatava. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. Olomouc: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1.

URBANOVÁ, Svatava. *Metamorfózy dětské literatury: přehled české literatury pro děti od roku 1945 po současnost*. Olomouc: Votobia, 1999. Velká řada. ISBN 80-7198-379-9.

URBANOVÁ, Svatava. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století: (reflexe české tvorby a recepce)*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-185-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. vyd., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VALA, Jaroslav. *Poezie, studenti a učitelé: recepce, interpretace, výuka*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Odborná publikace. ISBN 978-80-244-3922-8.

WALLIAMS, David. *Nejhorší děti na světě 2*. Praha: Argo, 2018. Ahoj! ISBN 978-80-257-2494-1.

WILLIAMS, Robert. *Luke a Jon*. Praha: Albatros, 2012. ISBN 978-80-00-02940-5.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Elektronické zdroje

Dostupné z: <https://clipartart.com/images/white-heart-clipart-white-1.png>.

Dostupné z: <https://images.vectorhq.com/images/previews/aa5/talk-bubble-143851.png>

Author Kody Keplinger. *Author Kody Keplinger* [online]. Copyright © [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <http://kodykeplinger.com/>

Becky Albertalli. *Becky Albertalli* [online]. Copyright © [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <https://beckyalbertalli.com/>

C. D. Payne -- writer. *C. D. Payne -- writer* [online]. Dostupné z: <https://www.nicktwhisp.com/>

Home - J. K. Rowling. *Home - J. K. Rowling* [online]. Copyright © J. K. ROWLING 2016 [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <https://www.jkrowling.com/>

I'm Julie Murphy. [online]. Copyright © [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <http://www.imjuliemurphy.com/>

„Meant to Be Huge“: Obesity and Body Image in Young Adult Novels. *Virginia Tech Scholarly Communication University Libraries*. [online]. Copyright © [cit. 28.02.2020]. Dostupné z: <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/ALAN/v35n2/quick.html>

Rainbow Rowell [online]. Copyright © [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <https://www.rainbowrowell.com/>

Stanislav Rudolf [online]. Copyright © [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: <https://www.stanislav-rudolf.cz/>

Volné psaní - Wiki. *Wiki - Wiki* [online]. [cit. 24.01.2020]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/V/Voln%C3%A9_psan%C3%AD

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Filip Rozehnal
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Dítě s nadváhou jako literární hrdina v současné četbě dětí a mládeže
Název v angličtině:	Overweight child as a literary hero in contemporary reading of children and youth
Anotace práce:	Tato práce se zabývá tematikou nadváhy v literatuře pro děti a mládež. V teoretické rovině je představen příběh s dětským hrdinou a dívčí hrdinkou, dále nadváha a obezita ze zdravotního, ale i sociálního hlediska. V praktické části jsou analyzovány konkrétní knihy na toto téma a jsou předloženy náměty pro práci s těmito tituly.
Klíčová slova:	Nadváha, obezita, literatura pro děti a mládež, body image, sebepojetí.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the topic of overweight in literature for children and youth. At the theoretical level, a story with a child heroine and a girl heroine is presented, as well as overweight and obesity from a health and social perspective. The practical part analyzes specific books on this topic and presents suggestions for working with these titles.
Klíčová slova v angličtině:	Overweight, obesity, literature for children and youth, body image, self-concept.
Přílohy vázané v práci:	CD-rom.
Rozsah práce:	79 stran
Jazyk práce:	český jazyk